

**PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI
JUDEȚULUI CLUJ**

**Studiu de Fundamentare privind
POPULAȚIA**

**Consiliul Județean
Cluj**

THE WORLD BANK

DECLINAREA RESPONSABILITĂȚII

Prezentul raport a fost elaborat de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare / Banca Mondială. Constatările, interpretările și concluziile exprimate în acest document nu reflectă neapărat punctele de vedere ale directorilor executivi ai Băncii Mondiale sau ale guvernelor pe care aceștia le reprezintă. Banca Mondială nu garantează acuratețea datelor cuprinse în această lucrare.

DECLARAȚIE PRIVIND DREPTURILE DE AUTOR

Materialele din această publicație sunt protejate prin drepturi de autor. Copierea și/sau transmiterea anumitor secțiuni din acest document fără permisiune poate reprezenta încălcarea legislației în vigoare.

Pentru permisiunea de a fotocopia sau retipări orice secțiune a prezentului document, vă rugăm să trimiteți o solicitare conținând informațiile complete la: (i) Consiliul Județean Cluj (Calea Dorobanților nr. 106, Cluj-Napoca, România); sau (ii) Banca Mondială - biroul din România (Str. Vasile Lascăr nr. 31, Et. 6, Sector 2, București, România).

Acest raport a fost transmis în martie 2020, în conformitate cu Acordul privind Serviciile de Asistență Tehnică pentru Planul de amenajare a teritoriului județean Cluj, încheiat între Consiliul Județean Cluj și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare în data de 8 mai 2019. Acesta corespunde Livrabilului 2. Raport intermediar de implementare din cadrul acordului menționat mai sus.

MULȚUMIRI

Acest raport este transmis în conformitate cu Acordul privind Serviciile de Asistență Tehnică pentru Planul de amenajare a teritoriului județean Cluj și a fost elaborat sub conducerea și îndrumarea dlui David N. Sislen (Manager operațional în domeniul dezvoltării urbane pentru Europa și Asia Centrală) și a dnei Tatiana Proskuryakova (Manager de țară, România și Ungaria). Raportul a fost elaborat de o echipă aflată sub coordonarea lui Jozsef Benedek, Ciprian Moldovan, Marius Cristea, Ștefana Varvari și Marcel Ionescu-Heroiu, și formată din Ionuț Földes, Norbert Petrovici, Titus Man, Bogdan-Eugen Dolean și Iulia Hărănguș, beneficiind de suportul tehnic al echipei formate din Cosmina Ursu, Oana Stănculescu, Ștefan Teișanu, Oana Franț, Adina Vințan, George Moldoveanu și Bianca Butacu. Comentarii asupra studiului au fost oferite de către Călin Hințea și Harika Masud.

Echipa își exprimă recunoștința pentru excelenta cooperare a reprezentanților Consiliului Județean Cluj și pentru îndrumarea și suportul oferit de aceștia, în special președintelui Consiliului Județean, Alin Tișe, arhitectului șef, Claudiu Salanță, și multitudinii de actori locali și regionali care au contribuit la elaborarea acestui raport.

ABREVIERI ȘI ACRONIME

BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
CA	Cifra de Afaceri
CAEN	Clasificarea Activităților din Economia Națională
CJC	Consiliul Județean Cluj
GAL	Grup de Acțiune Locală
GIS	Sistem de informații geografice
INS / INSSE	Institutul Național de Statistică
ISD	Investiții Străine Directe
ONG	Organizație neguvernamentală
PATJ	Plan de Amenajare a Teritoriului Județean
POR	Programul Operațional Regional
PT	Proiect tehnic
PUG	Plan Urbanistic General
PUZ	Plan Urbanistic Zonal
SF	Studiu de fezabilitate
UAT	Unitate administrativ-teritorială
UE	Uniunea Europeană
ZUF	Zonă urbană funcțională

CUPRINS

1. DELIMITAREA OBIECTIVULUI ANALIZAT	1
2. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE	2
2.1. Volumul și evoluția populației județului Cluj	2
2.2. Densitatea populației	13
2.3. Structuri demografice.....	14
2.4. Mișcarea naturală a populației județului Cluj	19
2.5. Mișcarea migratorie a populației județului Cluj.....	25
2.5.1. Migrația internă.....	25
2.5.2. Migrația externă	33
2.6. Îmbătrânirea demografică.....	40
3. DISFUNCȚIONALITĂȚI ȘI PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE	44
a. Distribuția spațială a sporului total, în județul Cluj și a ritmului anual de creștere al populației	44
b. Dinamica demografică inegală	44
c. Spor natural negativ:	44
d. Depopularea și supraaglomerare urbană și periurbană:	44
e. Migrația externă:.....	45
f. Îmbătrânirea demografică.....	45
4. PROGNOZE, SCENARII SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE	46
4.1. Prognoze demografice	46
4.2. Scenarii și alternative de dezvoltare	50
a. Scenariul de dezvoltare concentrică:	50
b. Scenariul de dezvoltare policentrică:	51
5. PROPUNERI	52
a. Reducerea emigrației transnaționale:.....	52
b. Retenția absolvenților de studii universitare	52
c. Creșterea fertilității	53

LISTA FIGURILOR

Figura 1 - Evoluția numărului de persoane și ritmul de creștere al populației cu domiciliul oficial și populației rezidente din județul Cluj	2
Figura 2 - Evoluția sporului total și ratei sporului total a populației cu domiciliul oficial și populației rezidente din județul Cluj	3
Figura 3 - Distribuția spațială a populației cu domiciliul oficial. Anul 2019, județul Cluj	4
Figura 4 - Distribuția spațială a ratei sporului total pentru populația cu domiciliul oficial. Anul 2019 comparativ cu 2010, județul Cluj	5
Figura 5 - Distribuția spațială a ritmului mediu anual de creștere a populației cu domiciliul oficial. Anul 2019 comparativ cu 2010, județul Cluj (procente).....	6
Figura 6 - Distribuția spațială a sporului total, perioada 1992-2019, județul Cluj	7
Figura 7 - Distribuția spațială a ratei sporului total, perioada 1992-2019, județul Cluj.....	8
Figura 8 - Distribuția spațială a populației la recensământ. Anul 2011, județul Cluj	9
Figura 9 - Distribuția spațială a ratei sporului total între două recensăminte. Anul 2011 comparativ cu 2002, județul Cluj	10
Figura 10 - Distribuția spațială a populației oficiale cu vârsta cuprinsă între 0 și 17 ani. Anul 2019	11
Figura 11 - Distribuția spațială a populației oficiale cu vârsta cuprinsă între 18 și 64 de ani. Anul 2019	12
Figura 12 - Distribuția spațială a populației oficiale cu vârsta de 65 de ani și peste. Anul 2019	12
Figura 13 - Distribuția spațială a densității populației județului Cluj în anul 2019	13
Figura 14 - Distribuția spațială a diferenței relative a densității populației județului Cluj, anul 2019 comparativ cu 2010	14
Figura 15 - Distribuția persoanelor rezidente după mediul de proveniență. Anul 2019, județul Cluj..	15
Figura 16 - Distribuția persoanelor rezidente după sex. Anul 2019, județul Cluj	15
Figura 17 - Distribuția persoanelor cu domiciliul oficial și a persoanelor rezidente după categorii de vârstă. Anul 2019, județul Cluj	16
Figura 18 - Piramida vârstelor pentru populația cu domiciliul și populația rezidentă. Județul Cluj	17
Figura 19 - Distribuția persoanelor rezidente după etnie. Anul 2011, județul Cluj	18
Figura 20 - Distribuția persoanelor rezidente după confesiune. Anul 2011, județul Cluj	19
Figura 21 - Distribuția spațială a numărului de copii născuți vii în anul 2018.....	20
Figura 22 - Distribuția spațială a numărului de decese în anul 2018	21
Figura 23 – Evoluția ratei totale de fertilitate pentru populația feminină fertilă cu domiciliul oficial și populația feminină fertilă rezidentă. Județul Cluj	21
Figura 24 – Distribuția spațială a ratei generale de fertilitate pentru populația feminină de vârstă fertilă cu domiciliul oficial în județul Cluj. Anul 2017.....	22
Figura 25 - Evoluția mișcării naturale a populației cu domiciliul oficial și populației cu reședința obișnuită. Județul Cluj	23
Figura 26 - Distribuția spațială a sporului natural pentru populația rezidentă. Perioada 2012-2018, județul Cluj	24
Figura 27 - Evoluția numărului de persoane și a soldului migrației interne prin schimbarea de domiciliu. Perioada 1994-2018, județul Cluj	25
Figura 28 - Evoluția numărului de persoane și a soldului migrației interne prin schimbarea reședinței obișnuite. Perioada 1990-2018, județul Cluj.....	26
Figura 29 - Distribuția spațială a soldului schimbărilor reședinței obișnuite. Anul 2018, județul Cluj .	27
Figura 30 - Distribuția spațială a soldului schimbărilor de domiciliu. Anul 2018, județul Cluj.....	28
Figura 31 - Distribuția spațială a domiciliului persoanelor rezidente în județul Cluj în momentul recensământului din 2011.....	30

Figura 32 - Anul stabiliri în localitatea de reședință (recenzare). Persoane rezidente în județul Cluj cu domiciliul într-o altă localitate	31
Figura 33 - Distribuția spațială a reședinței persoanelor în momentul recensământului din 2011 care s-au născut și locuit anterior în județul Cluj.....	32
Figura 34 - Distribuția spațială a reședinței persoanelor în momentul recensământului din 2011 cu domiciliul în Județul Cluj.....	33
Figura 35 - Evoluția numărului de emigranți și imigranți definitiv. Perioada 2014-2018, județul Cluj	34
Figura 36 - Numărul pe persoane plecate în străinătate de cel puțin 12 luni, după mediul de rezidență. Perioada 2012-2018, județul Cluj.....	35
Figura 37 - Distribuția numărului de persoane plecate în străinătate de cel puțin 12 luni, după categoria de vârstă și gen. Perioada 2012-2018, județul Cluj.....	35
Figura 38 - Distribuția pe gen a numărului de persoane care au beneficiat permis de ședere temporară pe teritoriul României în județul Cluj. Perioada 2007-2019	36
Figura 39 - Distribuția după scopul sosirii a persoanelor care au beneficiat permis de ședere temporară pe teritoriul României, în județul Cluj. Perioada 2007-2019	37
Figura 40 - Distribuția pe gen a persoanelor care au beneficiat de autorizație sau permis de muncă pe teritoriul României în județul Cluj. Perioada 2007-2019	37
Figura 41 - Distribuția după COR a persoanelor care au beneficiat de autorizație sau permis de muncă pe teritoriul României în județul Cluj. Perioada 2007-2019.....	38
Figura 42 - Distribuția după cetățenie a persoanelor cu permis de ședere sau/și cu drept de muncă pe teritoriul României, în județul Cluj. Perioada 2007-2019	39
Figura 43 - Distribuția pe continente a persoanelor cu permis de ședere sau/și cu drept de muncă pe teritoriul României, în județul Cluj. Perioada 2007-2019	39
Figura 44 - Indicatori ai fenomenului îmbătrânirii populației după medii. Perioada 2012-2019, județul Cluj.....	41
Figura 45 - Distribuția spațială a proporției persoanelor vârstnice din totalul populației. Populația cu domiciliul, anul 2019, județul Cluj.....	42
Figura 46 - Distribuția spațială a raportului de dependență a persoanelor vârstnice. Populația cu domiciliul, anul 2019, județul Cluj.....	43
Figura 47 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta medie.....	46
Figura 48 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente grupe mari de vârstă. Varianta medie	47
Figura 49 Populația rezidentă înregistrată în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta intermediară	48
Figura 50 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente, grupe mari de vârstă. Varianta intermediară	48
Figura 51 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta optimistă.....	49
Figura 52 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta pesimistă	49
Figura 53 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta constantă	50

1. DELIMITAREA OBIECTIVULUI ANALIZAT

Acest capitol își propune o analiză în detaliu a populației județului Cluj. Principalele direcții de investigație surprind aspecte legate de volumele de populație la nivel județean și unitate teritorial-administrativă, evoluția populației în perioada cuprinsă între anii 1992 și 2019 și între ultimele două recensăminte, situația densității populației și prezentarea distribuției populației pe sexe, medii de rezidență, categorii de vârstă, apartenența etnică și confesională.

De asemenea, ca parte a dinamicii populației, se vor aduce în discuție informații esențiale despre mișcarea naturală și mișcarea migratorie. O secțiune următoare a capitolului va urmări să descrie efectele directe ale stării și evoluției fenomenelor demografice, natalitate, mortalitate și migrație, asupra structurii populației. Se va aminti aici despre procesul îmbătrânirii demografice, despre ratele de dependență demografică, zone depopulate sau expuse acestui risc și așa mai departe.

Capitolul va continua cu o secțiune despre aspectele problematice ale demografiei județului Cluj și prioritățile de intervenție. În încheiere, autorii vor formula o serie de propuneri pentru ameliorarea sau chiar eliminarea disfuncționalităților legate de starea populației la nivel de județ și unitate teritorial-administrativă.

Pe parcursul întregului capitol se va face referire atât la populația cu domiciliul oficial cât și la populația rezidentă (persoanele cu reședința obișnuită), accentul căzând în mai mare măsură pe cea de a doua categorie. Conform Institutului Național de Statistică, populația rezidentă cuprinde persoanele, indiferent de cetățenie, cu reședința obișnuită în România; persoanele de cetățenie română care se află în străinătate pentru o perioadă mai mică de 12 luni; persoane de cetățenie străină, stabilite în România pentru o perioadă de cel puțin 12 luni; persoane cărora li se garantează protecție internațională pentru o perioadă de cel puțin 12 luni (METADATA, INS).

Reședința obișnuită se referă astfel la situația în care o persoană a locuit într-o zonă geografică specifică o perioadă neîntreruptă de cel puțin 12 luni înainte de momentul de referință (METADATA, INS). Conform Art. 30 la OUG 97/2005, se stipulează că reședința este locul unde persoana fizică declară că are locuința secundară, alta decât cea principală (de domiciliu). Populația după domiciliu se referă la persoanele cu cetățenie română și cu domiciliu pe teritoriul României (METADATA, INS). Vorbim aici despre adresa care apare trecută în cartea de identitate a persoanei respective.

Sursele datelor cu care se operează sunt platforma Tempo Online a Institutului Național de Statistică și seturile de date de la Recensământul Populației și Locuințelor din anul 2011 și anul 2002. Analizele realizate pentru acest capitol surprind mai multe nivele de agregare a datelor. Pe de o parte se va prezenta situația la nivel de județ, în ansamblu, și pe de altă parte, mai în detaliu acolo unde este posibil, la nivel de unitate teritorial-administrativă. Deoarece o parte din informațiile despre populație sunt contabilizate doar la recensămintele de populație, o parte dintre analizele la nivel de județ și de unitate teritorial administrativă, se bazează pe această sursă de date. Dificultățile cele mai pregnante de analiză a situației demografice apar la nivel de unitate administrativ-teritorială, și mai ales atunci când se dorește evaluarea populației rezidente. Statisticile oficiale oferă informații despre populația rezidentă doar la nivel agregat, pe județe, iar perioada de referință pentru aceste date cuprinde doar perioada dintre anii 2012 și 2019.

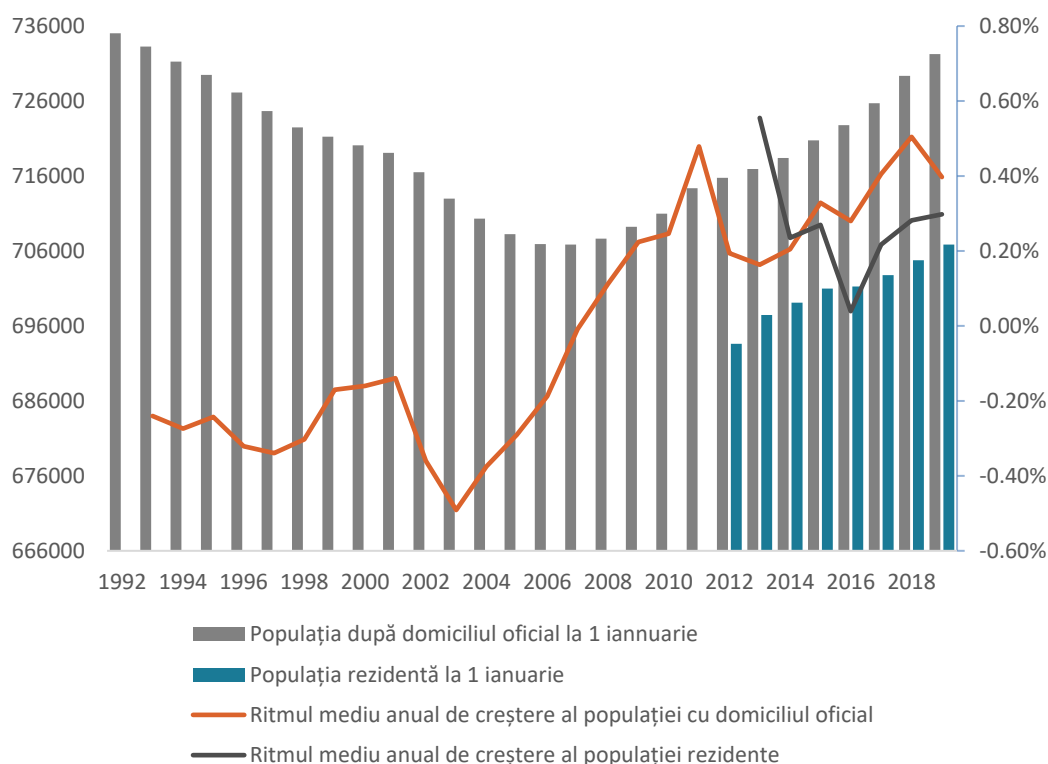
2. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE

2.1. Volumul și evoluția populației județului Cluj

Populația județului Cluj cunoaște o creștere în valori absolute a numărului de locuitori, fie că vorbim despre persoanele care au domiciliul stabil în județul Cluj, fie despre persoanele care au domiciliul stabil în alt județ, dar care și-au înregistrat oficial reședința obișnuită în Cluj. În perioada 1992-2007, populația județului urmează o tendință de declin constantă. Dacă în anul 1992 populația județului era de 735031 de persoane, în anul 2007, aceasta a scăzut la valoarea de 706855 de locuitori. Primele valori care indică creșterea populației județului de după anul 1993 apar începând abia cu anul 2008, când vorbim de un număr de 707647 de persoane cu domiciliul oficial în Cluj. Datele provizorii pentru anul 2019 arată că în județul Cluj au domiciliul circa 732267 de persoane.

În termeni relativi, în ultimii 10 ani, populația oficială a recunoscut o creștere de 3%, pe când populația rezidentă evidențiază o creștere de 1.6% între 2012 și 2018. Totuși, după cum ne arată valorile ritmului, intensitatea creșterii populației județului nu este una constantă. Vedem că proporția cu care se mărește populația rezidentă și cea cu domiciliul, diferă de la an la an, dar valorile rămân pozitive pe întreaga perioadă analizată. Este interesant de observat faptul că, începând cu anul 2014, ritmul de creștere al populației oficiale, cu domiciliul îl surclasează ritmul de creștere a populației rezidente.

Figura 1 - Evoluția numărului de persoane și ritmul de creștere al populației cu domiciliul oficial și populației rezidente din județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP107A și POP105A. Calcule proprii

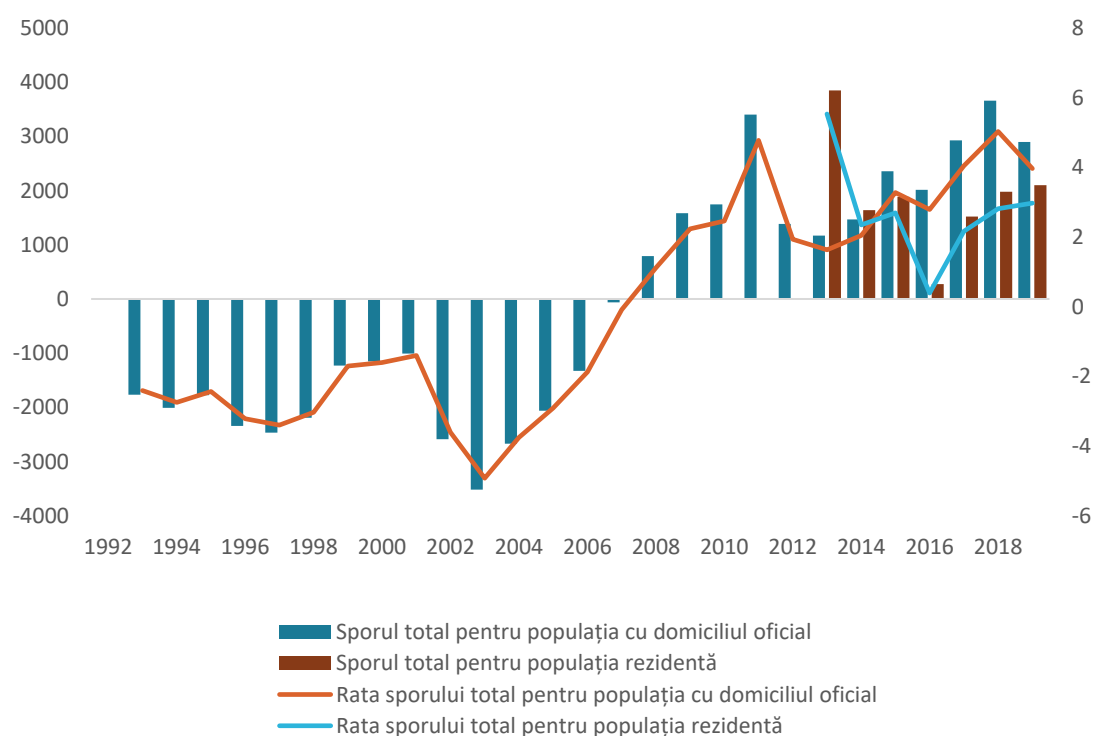
Totuși, este posibil ca datele despre populația rezidentă furnizate de Institutului Național de Statistică să nu reușească să acopere totalitatea de persoane care în fapt au domiciliul oficial în alt județ și locuiesc în Cluj. O parte a cifrelor pentru această categorie de populație vin de la statisticile persoanelor flotante, care și-au declarat schimbarea de reședință. Totuși, ținând cont că declararea schimbării de reședință nu este o obligativitate legală, există posibilitatea scăpării din analiză a unui număr

semnificativ de persoane. De asemenea, o altă parte a datelor despre populația rezidentă sunt bazate pe statisticile despre migrația externă, o componentă esențială care influențează evoluția populației și implicit diminuarea ritmului de creștere a populației rezidente.

Figura 2 arată diferența aritmetică a populației la 1 ianuarie între doi ani consecutivi (cu bare) și raportul acestei diferențe la populația medie (cu linii). În fapt, vedem câte persoane se mai adaugă anual la populația județului Cluj. Așa cum s-a putut observa, declinul populației oficiale este continuu până în anul 2007. În faza de declin, se observă două perioade distincte cu creșteri vizibile (negative) ale ratei sporului total. Între 1994-1995 și 1997-1998 tendința de scădere poate fi asociată intensificării migrației interne, iar în perioada de la începutul anilor 2000 migrația internațională este principalul factor al declinului.

Conform datelor prezentate, creșterea cea mai puternică a populației rezidente a județului a avut loc în anul 2013, când la 1 ianuarie s-au mai adăugat la populația rezidentă un număr de 3849 de persoane comparativ cu populația de la 1 ianuarie din anul precedent. Creșterea cea mai mică, de doar 276 de persoane, a avut loc în 2016. Pe parcursul perioadei analizate, la o populație rezidentă medie de o mie de locuitori se mai adaugă anual în medie încă doi locuitori (2.37 la mie).

Figura 2 - Evoluția sporului total și ratei sporului total a populației cu domiciliul oficial și populației rezidente din județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabellele POP107A și POP105A. Calcule proprii

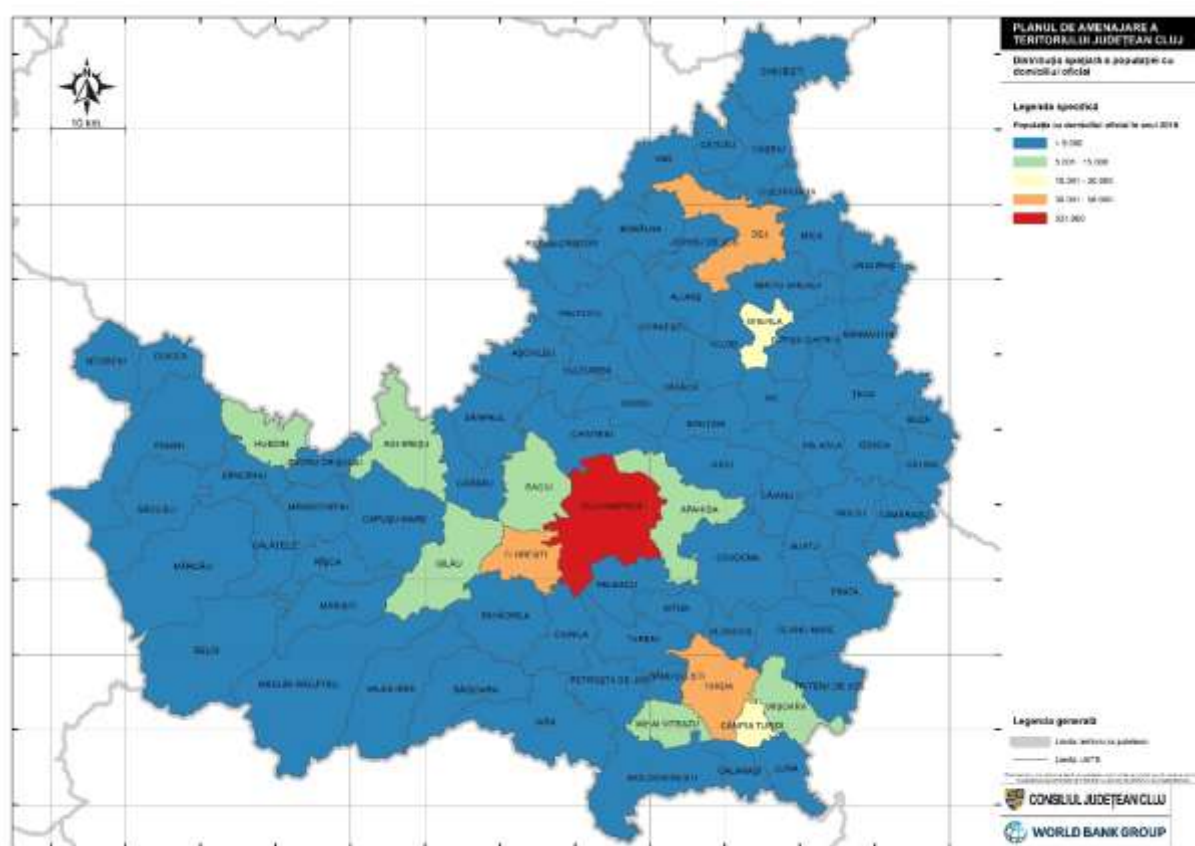
În ultimii zece ani, la populația cu domiciliu se mai adaugă în medie, anual, trei locuitori (2.99 la mie). Valorile scăzute ale ratei sporului total pentru populația județului Cluj sunt datorate evoluției inegale a populației la nivel de unități administrativ-teritoriale. Totuși, ținând cont că la nivel național ritmul total și rata sporului total între 2012 și 2019 pentru populația rezidentă au valori negative (-0.44%, respectiv -4.37 la mie), putem considera situația județului Cluj ca fiind una de excepție.

Desigur, este necesară o privire mai atentă asupra fenomenului creșterii populației specific județului Cluj. În continuare vor fi prezentate distribuțiile spațiale la nivel de unitate administrativ-teritorială a

volumelor de populație și a indicatorilor care măsoară evoluția acesteia. Au fost folosite două surse de date distincte (populația cu domiciliul și populația la ultimul recensământ), pentru a putea face comparația trendului de creștere sau scădere a populației după perioada de timp, tipul înregistrării și nu în ultimul rând, după poziția geografică a unităților administrative analizate.

Considerând populația cu domiciliul oficial în județul Cluj, observăm o serie de disparități ale volumelor de populație după poziționarea geografică – graniță versus central – și între unitățile administrative de același tip. Cea mai mare parte a populației este concentrată în Municipiul Cluj-Napoca și comunele învecinate. Din totalul populației oficiale a județului Cluj, 44.38% are domiciliul în reședința de județ, Cluj Napoca. Dacă adăugăm comunele din imediata vecinătate, Apahida, Baci, Chinteni, Ciurila, Feleacu și Florești (7 unități administrative dintr-un total de 81), vorbim de o concentrare de 54.3% din populația județului.

Figura 3 - Distribuția spațială a populației cu domiciliul oficial. Anul 2019, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D

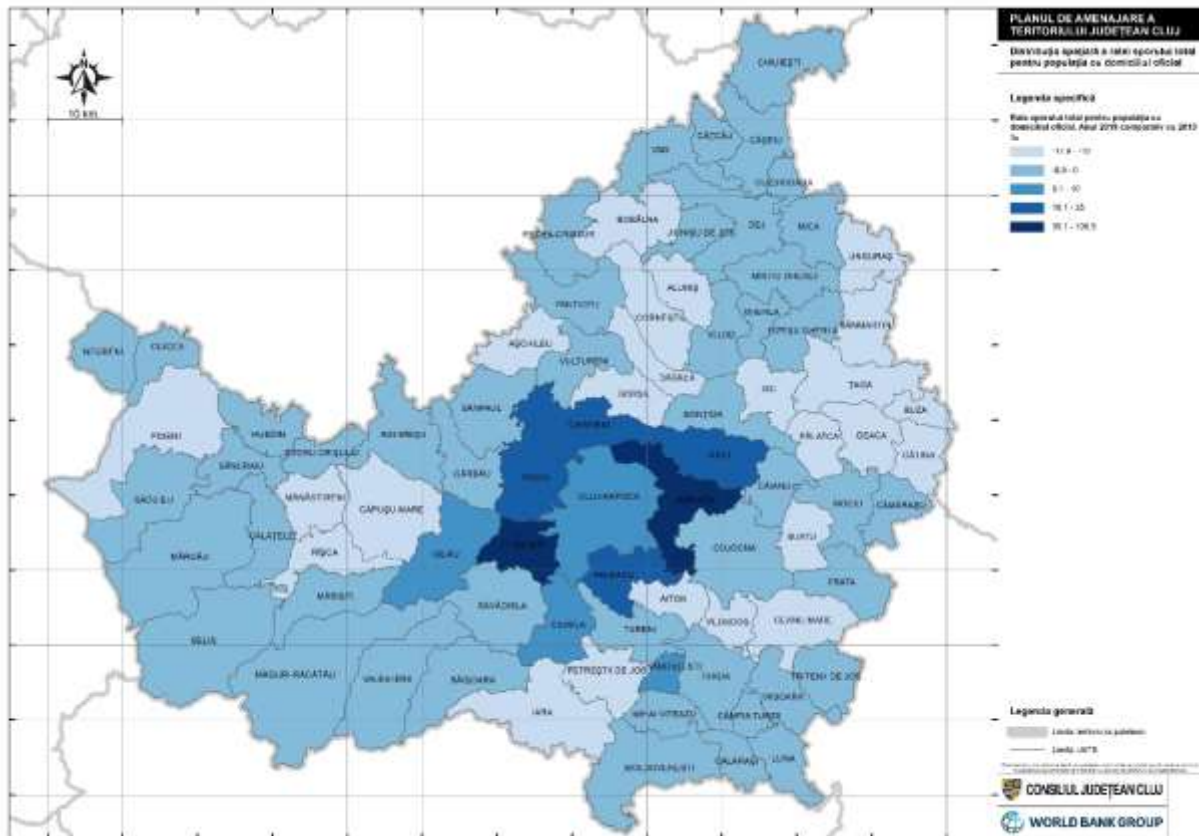
Comuna Florești iese în evidență cu o populație oficială la 1 ianuarie 2019 de 38257 de locuitori, aceasta fiind așezarea rurală cu cea mai mare populație din România. Comparând alte zone rurale, observăm existența a încă două comune cu o populație mai mare de 10000 de locuitori, Apahida și Baci, care surclasează localitatea urbană cu cel mai mic număr de locuitori, Huedin (9527 de locuitori). În ordine descrescătoare după valorile populației oficiale la 1 ianuarie 2019, așezările urbane diferite de cele menționate deja sunt: Municipiul Turda (55645 locuitori), Municipiul Dej (38240 locuitori), Municipiul Câmpia Turzii (27605 locuitori) și Municipiul Gherla (22978 locuitori).

Figura 1În continuare, se evidențiază evoluția populației la nivel de unitate administrativ-teritorială în 2019 comparativ cu anul 2010. Distribuția spațială a ratei sporului total oferă informații despre

numărul mediu de persoane care se adaugă sau se scad la o populație medie de o mie de locuitori. Distribuția

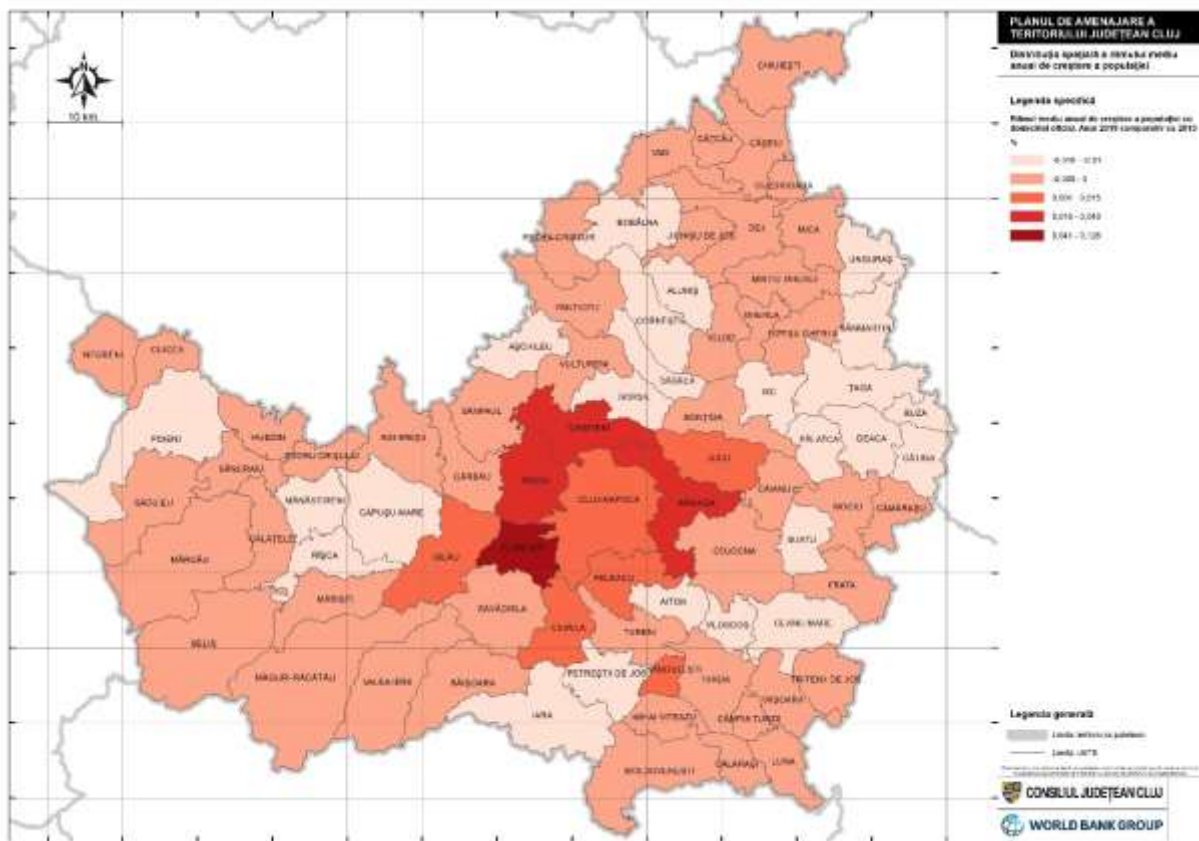
spațială a ritmului mediu anual de creștere a populației arată procentual cum se modifică în medie populația respectivă în perioada analizată. Ambii indicatori sunt utili în analiza comparativă datorită faptului că nu sunt sensibili la diferențele dintre volumele de populație ale localităților.

Figura 4 - Distribuția spațială a ratei sporului total pentru populația cu domiciliul oficial. Anul 2019 comparativ cu 2010, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D. Calcule proprii

Figura 5 - Distribuția spațială a ritmului mediu anual de creștere a populației cu domiciliul oficial. Anul 2019 comparativ cu 2010, județul Cluj (procente)

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D. Calcule proprii

Așadar, din totalul celor 81 de unități administrative, doar 10 (Florești, Apahida, Baci, Chinteni, Jucu, Feleacu, Gilău, Ciurila, Săndulești și Cluj-Napoca) recunosc o creștere a populației oficiale în perioada 2010-2019. Ratele cele mai mari cu valori pozitive ale sporului total se întâlnesc în cazul comunelor care au și cea mai mare populație. Creșterea populației în aceste unități administrative este datorată în deosebi migrației. Totuși, în Florești, Apahida, Baci și Cluj-Napoca, pe lângă migrație, un alt factor care influențează creșterea populației este mișcarea naturală pozitivă.

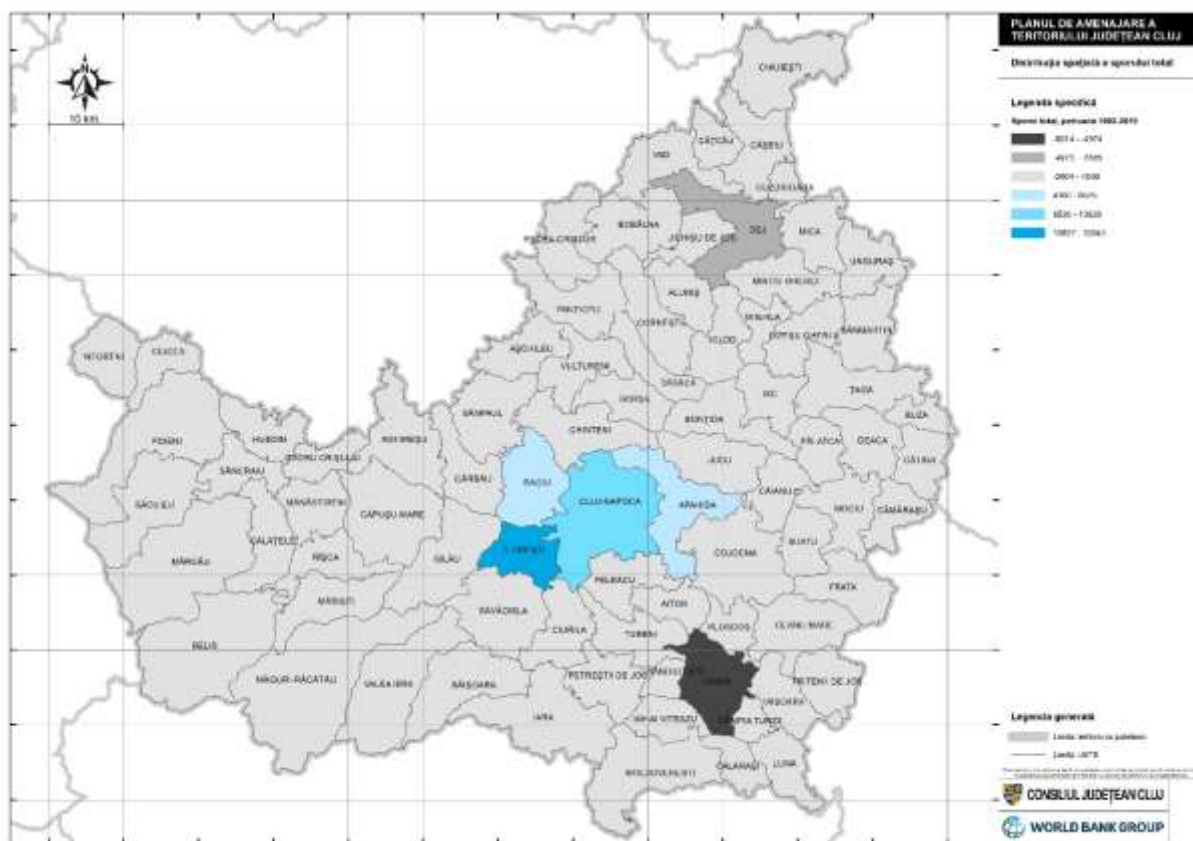
De apreciat este faptul că unitățile administrative învecinate Municipiului Cluj-Napoca au rate de creștere semnificativ mai mari decât localitatea în jurul căreia acestea se află. Ritmul cel mai intens de scădere a populației poate fi observat în rândul unităților administrative aflate la granița de Vest, Nord-Vest și Est a județului Cluj. Așezările urbane cu valorile negative cele mai ridicate ale ratei sporului total și ritmului mediu anual sunt Municipiul Turda, Municipiul Câmpia Turzii și Municipiul Dej, care pierd anual, în medie 6-7 persoane la o mie de locuitori.

Comparând populația oficială a județului Cluj din anul 2019 cu cea din anul 1992, rezultatele reprezentate spațial arată pierderi însemnate de populație în rândul celor mai multe dintre unitățile administrativ-teritoriale. Scăderea cea mai mare de populație este vizibilă în municipiile Turda, Dej și Câmpia Turzii, unde numărul persoanelor domiciliante în anul 2019 comparativ cu 1992 este mai mic cu șase mii de persoane, cinci mii de persoane și respectiv trei mii de persoane.

Alte 12 comune se confruntă cu un declin masiv de populație, cu o pierdere de la o mie până la două mii de persoane pe parcursul celor 27 de ani. Un număr de 37 de unități administrativ-teritoriale se

confruntă cu o pierdere de populație 500 de persoane până la o mie, iar alte 16 comune au avut o pierdere de populație mai mică de 500 de locuitori. Atât mortalitatea ridicată cât și emigrarea, fie internă sau externă, explică fenomenul de declin demografic în aceste zone ale județului.

Figura 6 - Distribuția spațială a sporului total, perioada 1992-2019, județul Cluj

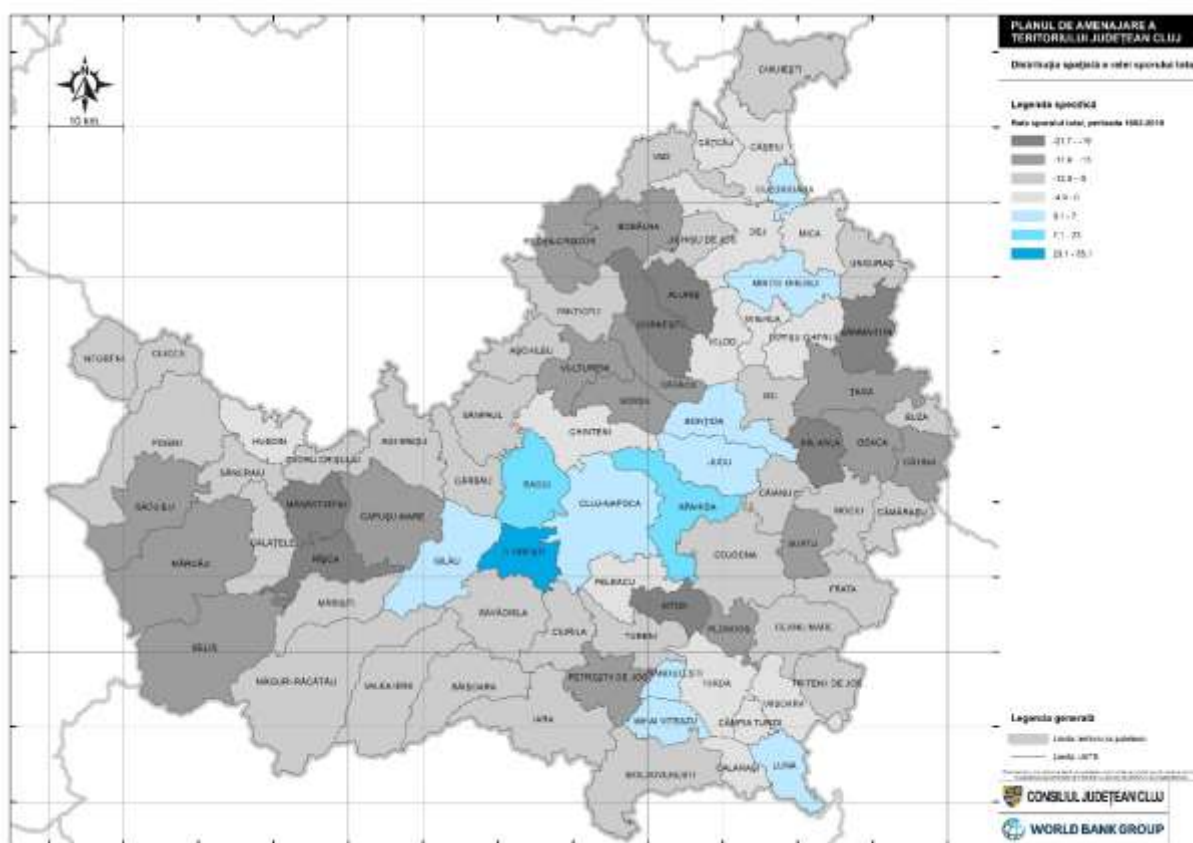

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D. Calcule proprii

Din totalul celor 81 de unități administrativ-teritoriale, doar 12 au o populație mai numeroasă în anul 2019 comparativ cu anul de referință 1992. Printre acestea ies în evidență comuna Florești (cu aproximativ 33 de mii de persoane mai mult), Cluj-Napoca (cu o creștere de 13300 de persoane), Apahida (mai mult cu 6500 de persoane), Baci (cu o creștere de 4100 de persoane) și Gilău (cu o populație mai numeroasă cu 1400 de locuitori).

Spre deosebire de valorile absolute de creștere sau scădere a populației, rata sporului total este un indicator mai potrivit pentru a măsura intensitatea declinului sau creșterii demografice și permite realizarea de comparații între unitățile administrative. Controlând după volumul populației, se observă o situație diferită a declinului demografic la nivel de UAT. Astfel, se evidențiază că mai degrabă în zonele rurale declinul demografic a avut cel mai mare impact asupra volumului de populație.

Figura 7 - Distribuția spațială a ratei sporului total, perioada 1992-2019, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D. Calcule proprii

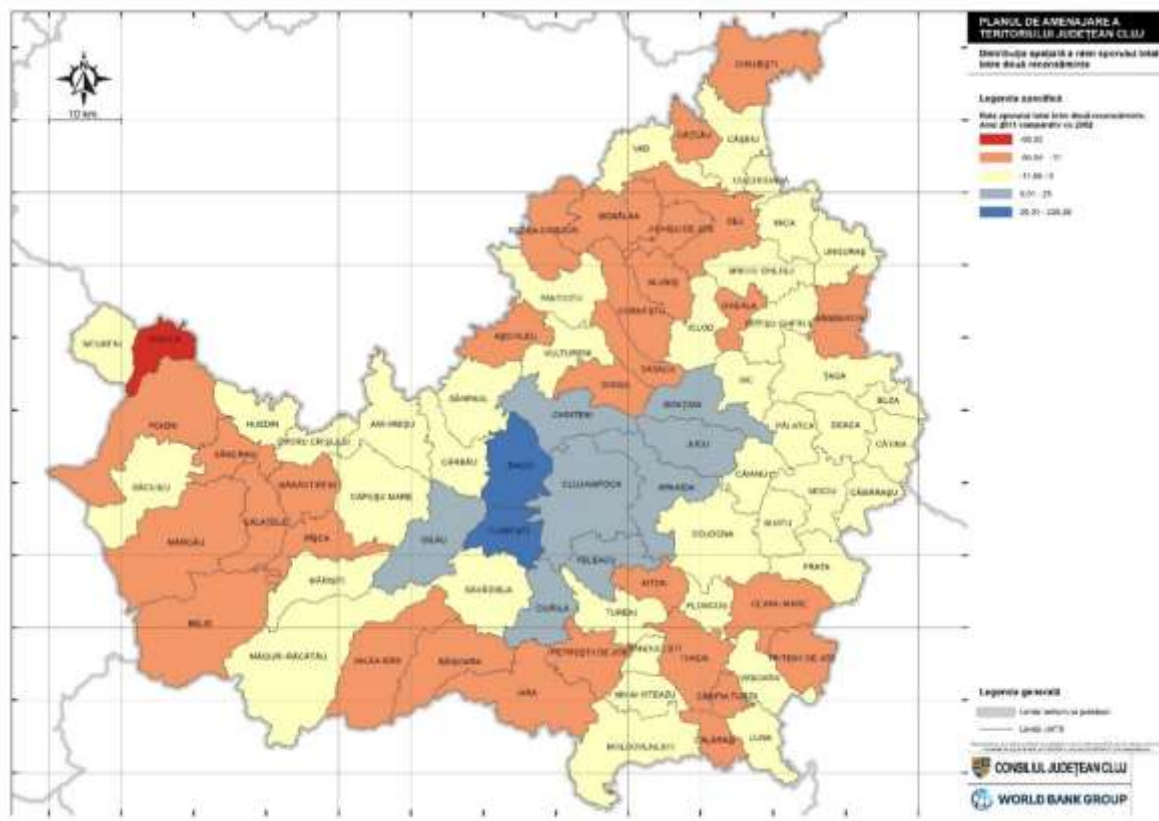
Chiar dacă în termeni absoluți cele trei municipii menționate anterior au pierdut cel mai mare număr de persoane din populația oficială, în termeni relativi, această pierdere este mai puțin critică decât în majoritatea comunelor de pe raza județului. Rata sporului total pentru aceste unități urbane este în jur de 4 la mie. Comunele Pălatca, Sânmartin, Aiton, Rișca și Cornești au cele mai ridicate valori negative ale ratei sporului total. Acestea au pierdut în perioada 1992-2019 un număr de 20-21 de persoane dintr-o populație medie de 1000 de locuitori.

În topul primelor trei unități administrativ-teritoriale de pe raza județului, cu o creștere a sporului total de peste 15 la mie sunt comunele Baci (15.4 la mie), Apahida (22.8 la mie) și Florești (55.1 la mie). Municipiul Cluj-Napoca are o creștere a sporului total în perioada 1992-2019 de numai 1.5 la o mie de locuitori.

Recensământul Populației și Locuințelor din anul 2011 numără 691106 de persoane care locuiesc în județul Cluj (indiferent de domiciliul oficial sau locul nașterii). Cea mai mare populație este concentrată în zona de centru a județului, cuprinzând municipiul Cluj-Napoca (324576 persoane) și în comunele din împrejurimi: Florești (22813 locuitori), Apahida (10685 locuitori), Baci (10317 locuitori), Gilău (8300 de locuitori), Feleacu (3923 locuitori) și Chinteni (3065 locuitori).

Se poate constata faptul că procesul de aglomerare a unităților rurale periurbane orașului Cluj-Napoca începe mai devreme de anul 2007, moment în care a fost constatată prima valoare pozitivă la nivel de județ a sporului total și o evoluție în sens de creștere a populației județului. De asemenea, valoarea tot mai mare a ritmului anual de creștere a numărului de persoane domiciliat pe raza județului se datorează tocmai acestor arii geografice care încă din anul 2002 încep să cumuleze un număr tot mai ridicat de populație.

Figura 9 - Distribuția spațială a ratei sporului total între două recensăminte. Anul 2011 comparativ cu 2002, județul Cluj

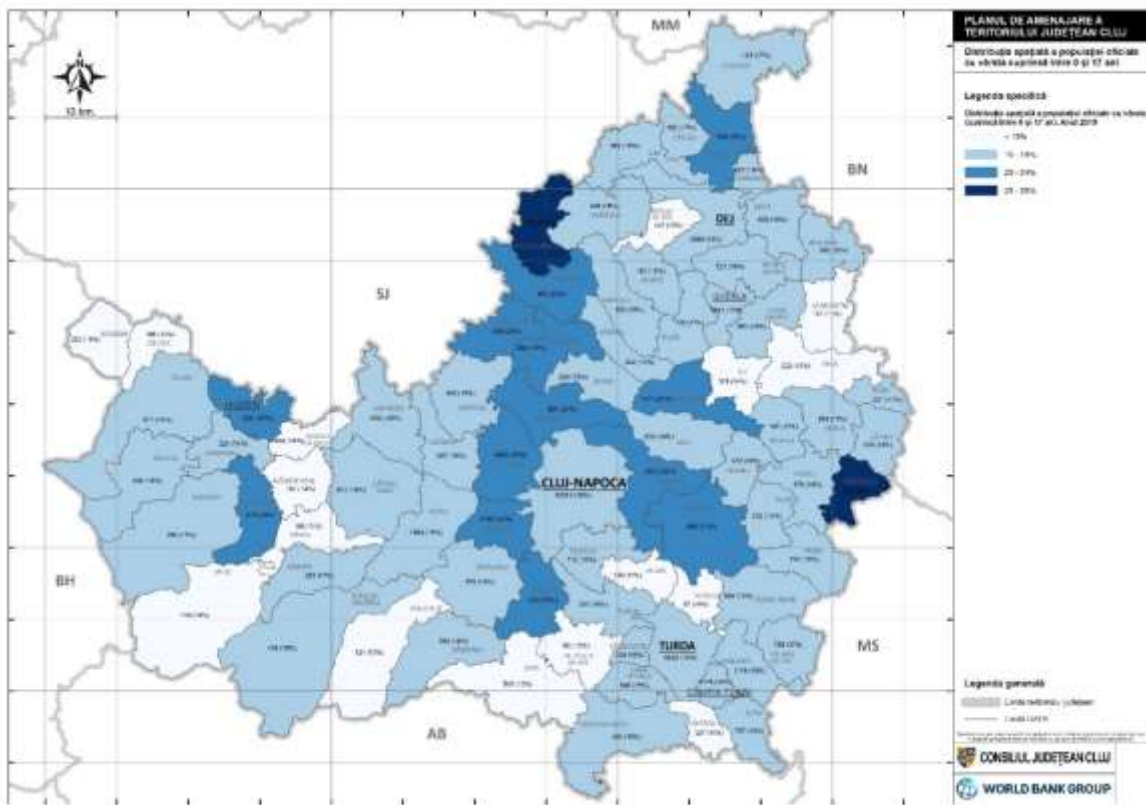

Sursă: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și Locuințelor 2002, Volumul I, tabel 62 și Recensământul Populației și Locuințelor 2011, Volumul I, tabel 50. Calcule proprii

Ținând cont de distribuția populației județului după categoriile de vârstă majore, copii sub 18 ani, adulți cu vârsta cuprinsă între 18 și 64 de ani și persoane la vârsta de pensionare, de 65 de ani și peste, se observă diferențe crescute între unitățile teritorial-administrative. Atât în valori absolute cât și procentual, cele mai multe comune din zona periurbană a Municipiului Cluj-Napoca prezintă cel mai mare număr de persoane cu vârsta mai mică de 18 ani.

Comunele precum Cămărașu sau Recea-Cristur, sunt cazuri izolate unde proporția numărului de copii minori este crescută, comparativ cu restul UAT-urilor de la granița județului. Acesta este un rezultat al faptului că cele două comune au o populație scăzută și o parte însemnată de populație de etnie roma. Statisticile demografice arată că natalitatea persoanelor de etnie romă este semnificativ mai crescută decât natalitatea persoanelor de altă naționalitate.

Figura 10 - Distribuția spațială a populației oficiale cu vârsta cuprinsă între 0 și 17 ani. Anul 2019

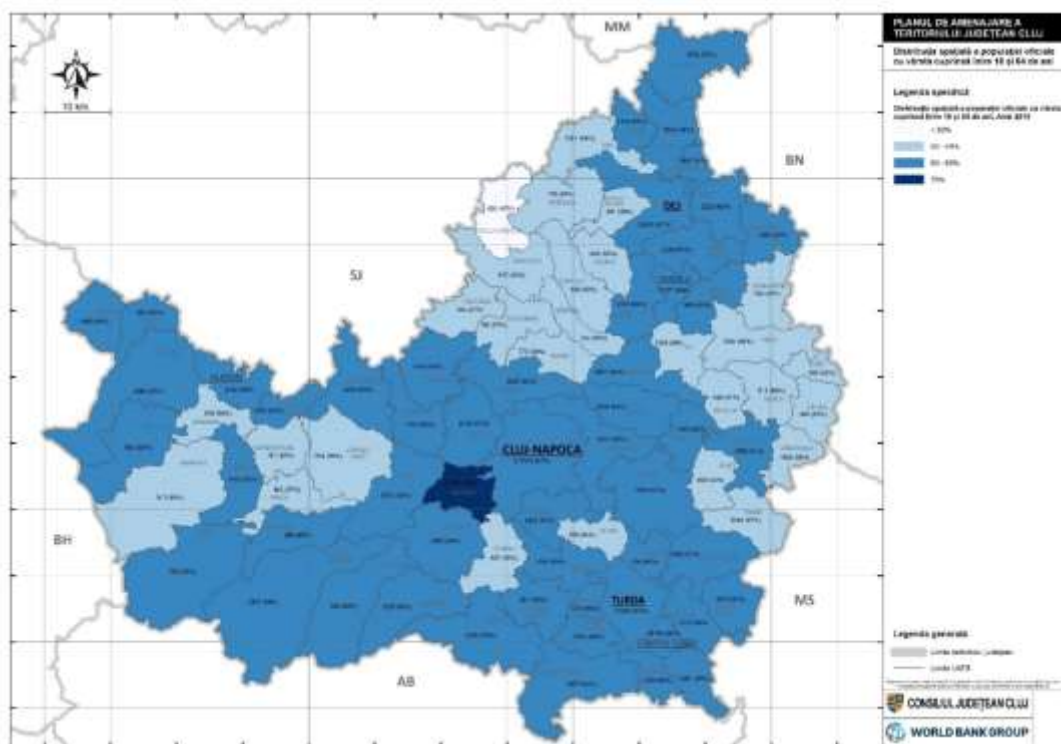
Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, Tabelul POP108D. Calcule proprii

În ceea ce privește distribuția persoanelor adulte de vârstă activă la nivelul județului Cluj, variațiile între UAT-uri sunt mai puțin vizibile. Pentru cele mai multe unități teritorial-administrative, populația cu vârste între 18 și 64 de ani reprezintă 60-70% din populația totală. Comunele din jurul Municipiului Cluj-Napoca recunosc de asemenea o pondere crescută a acestei categorii de vârstă, fapt ce se datorează numărului foarte scăzut de persoane vârstnice raportat la întreaga populație.

Această relație este observabilă pentru cele mai multe unități administrative de pe raza județului. În zonele în care numărul de adulți de vârstă activă se apropie de 70 de procente, se observă că ponderea populației de 65 de ani și peste este mai scăzută și că numărul de persoane tinere, sub 18 ani, este mai numeros. Una dintre excepții este încă odată comuna Recea Cristur, unde avem cel mai mic procent de persoane între 18 și 64 de ani. De asemenea, ponderea persoanelor vârstnice este printre cele mai crescute la nivel de județ. Proporții ridicate ale persoanelor de vârste dependente (copii și vârstnici) în raport cu populația activă reprezintă un indicator al subdezvoltării.

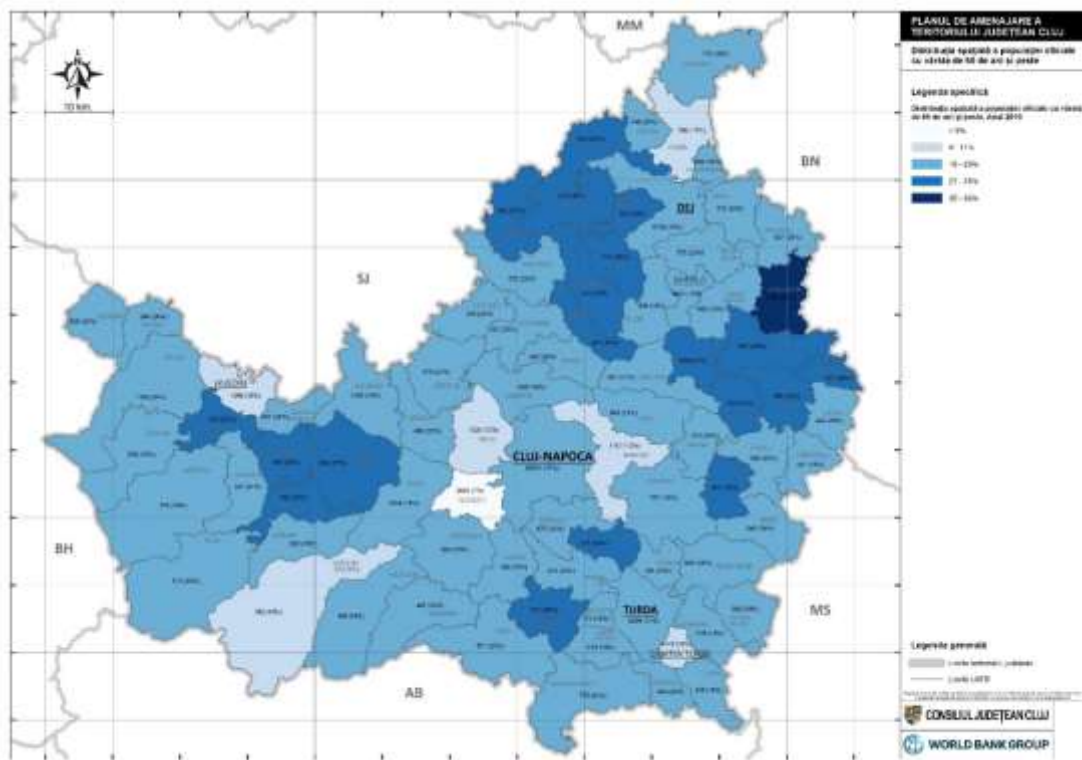
Pe de altă parte, dezvoltarea economică și existența locurilor de muncă prin accesibilitatea la oraș face ca anumite zone ale județului să reprezinte puncte de atracție pentru populația de vârstă activă, iar siguranța economică contribuie pozitiv la creșterea natalității. O evaluare mai în detaliu a sporului natural, fertilității și natalității va fi prezentată într-o secțiune ulterioară a prezentului studiu de fundamentare.

Figura 11 - Distribuția spațială a populației oficiale cu vârsta cuprinsă între 18 și 64 de ani. Anul 2019

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, Tabelul POP108D. Calcule proprii

Figura 12 - Distribuția spațială a populației oficiale cu vârsta de 65 de ani și peste. Anul 2019

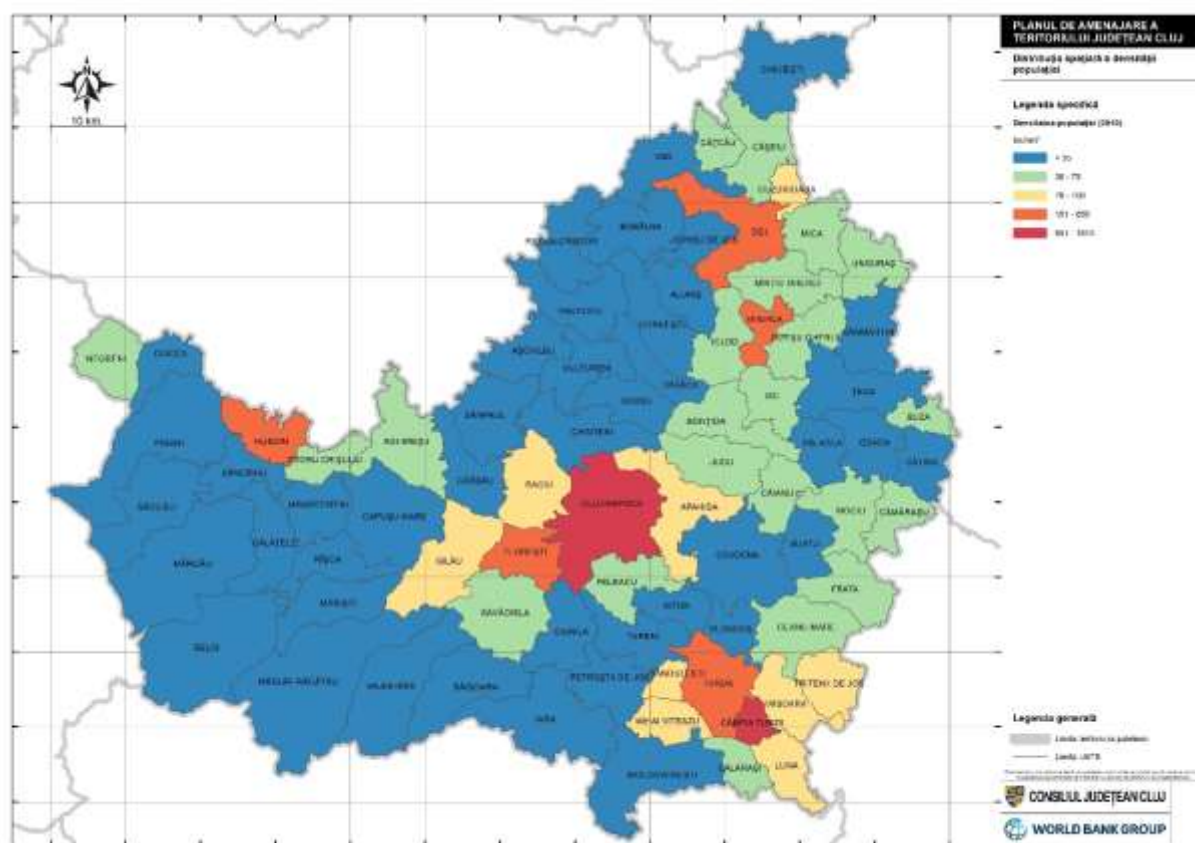

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, Tabelul POP108D. Calcule proprii

2.2. Densitatea populației

Prin calcularea densității demografice pot fi identificate zonele de aglomerare umană sau de depopulare de pe o suprafață dată. La nivelul județului Cluj, densitatea populației este de 110 locuitori/km². Aglomerarea umană a județului se concentrează în cea mai mare parte în trei zone distincte: centru (Cluj-Napoca și periurbană), S S-E (municipiile Turda, Câmpia Turzii și comunele învecinate) și N-E (municipiile Dej și Gherla și o parte din comunele aflate în proximitate spațială). La nivel de unitate administrativ-teritorială, Municipiul Cluj-Napoca (1810 locuitori/km²) și Municipiul Câmpia Turzii (1163 de locuitori/km²) au densitatea populației urbane cea mai ridicată. La polul opus se află Orașul Huedin, cu o densitate a populației în anul 2019 de numai 156 de locuitori/km². Comuna cu populația cea mai numeroasă raportată la suprafață este comuna Florești, cu o densitate a populației de 628 locuitori/km², mai mare chiar și decât densitățile așezărilor urbane din județ (cu excepția municipiilor Cluj-Napoca și Câmpia Turzii). Exceptând cazul comunei Florești, care poate fi considerat unul extrem, comunele cu densitatea vizibil mai mare pot fi identificate în apropierea marilor orașe ale județului. Se pot aminti aici comunele Apahida și Baciul din apropierea reședinței de județ, comuna Mihai Viteazu din vecinătatea Municipiului Turda și Cuzdrioara, situată între granița de Vest a județului și Municipiul Dej. Din totalul unităților administrative, se observă că doar 10 dintre acestea au o densitate a populației mai mare de 100 de locuitori/km².

Figura 13 - Distribuția spațială a densității populației județului Cluj în anul 2019

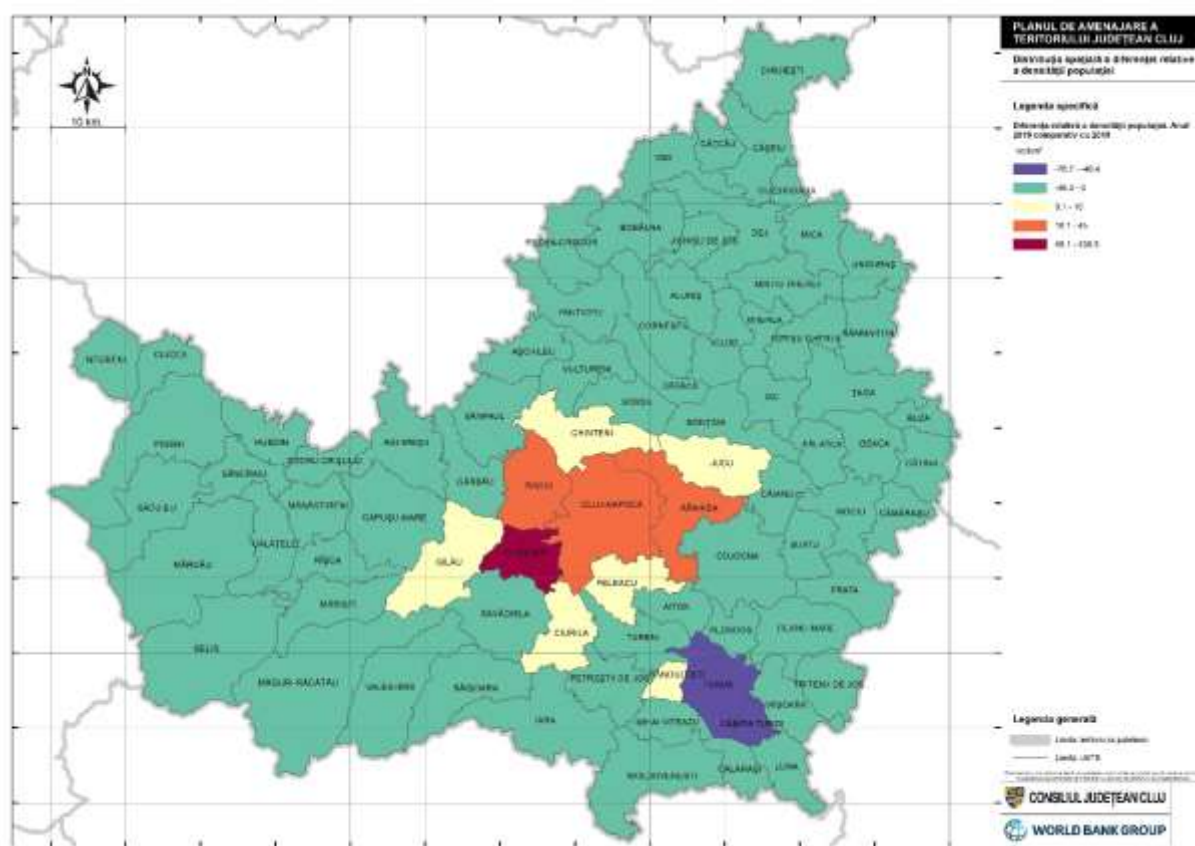

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D

Din cele 6 așezări urbane ale județului Cluj, doar Municipiul Cluj Napoca recunoaște o creștere a densității populației în anul 2019 comparativ cu anul 2010 (cu o diferență de 36 de locuitori/km²). Comunele care recunosc o mărire a numărului de locuitori raportat la suprafață gravitează în jurul reședinței de județ Cluj-Napoca. Această creștere este un efect al imigrației în creștere și a natalității

creștute. De asemenea, concentrarea tot mai mare a populației în zonele adiacente reședinței de județ se datorează procesului de suburbanizare. Potrivit datelor, aceasta este singura zonă de aglomerare umană a județului cu creștere de populație și implicit a densității acesteia. Florești este comuna cu cea mai accelerată creștere a densității (cu o diferență de 436 de locuitori/km² între 2019 și 2010, comparativ cu o diferență între 35 și 40 de locuitori/km² în cazul Apahida, Cluj-Napoca și Baci). La polul opus se află celelalte patru municipii ale județului, care se confruntă cu cea mai accentuată scădere a densității populației (Câmpia Turzii: -77 de locuitori/km², Turda: -46 de locuitori/km², Dej: -22 de locuitori/km² și Gherla: -10 locuitori/km²). La nivel de comune, declinul densității populației este cel mai accentuat în aria estică și în Sud. Factorii majori care determină declinul populației sunt pe de o parte emigrația în străinătate sau către alte zone ale țării mai atractive din punct de vedere economic, și pe de altă parte sporul natural negativ bazat pe mortalitate crescută și rate de natalitate foarte mici.

Figura 14 - Distribuția spațială a diferenței relative a densității populației județului Cluj, anul 2019 comparativ cu 2010

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D

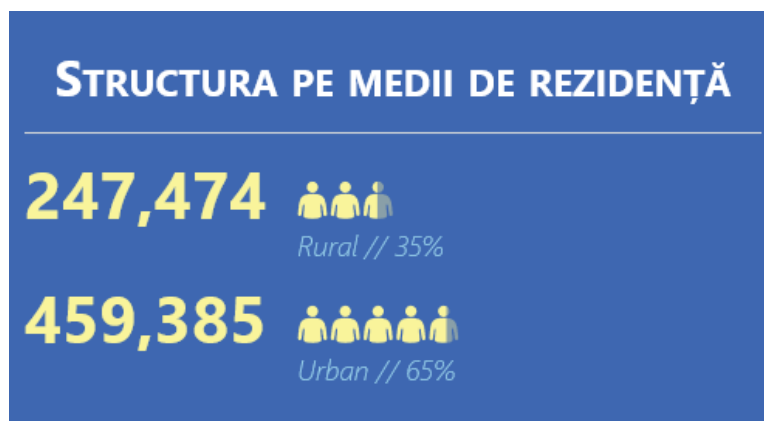
2.3. Structuri demografice

Această secțiune tratează populația județului Cluj după o serie de caracteristici socio-demografice după cum urmează: mediul de rezidență, sex, vârstă, etnie și confesiunea religioasă. Aproximativ două persoane din șase locuiește în mediul rural, iar majoritatea persoanelor au reședința în orașe. La nivel național, procentul persoanelor care locuiesc în mediul rural este de 46%, iar cel al persoanelor cu reședința în urban este de 54%. Județul Cluj recunoaște astfel o populație mai puternic urbanizată comparativ cu situația la nivel de țară. Așa cum s-a artătat anterior, Municipiul Cluj-Napoca este un pol de creștere important pentru populația urbană a județului, mai mult de 44% din totalul persoanelor

cu domiciliul oficial pe raza județului locuind în municipiul reședință de județ. Totuși, analizând evoluția distribuției persoanelor pe medii de rezidență în serie de timp, se poate constata o ușoară creștere a populației rurale împreună cu o scădere a celei urbane (66.5% grad de urbanizare în 2012, comparativ cu 65% în anul 2019). Acest lucru se datorează suburbanizării comunelor Florești, Apahida, Baci, Feleacu și altele din apropierea Cluj-Napoca. Comparând cele două categorii de populație, cu domiciliul și rezidență, diferențele distribuției pe medii de rezidență sunt neglijabile.

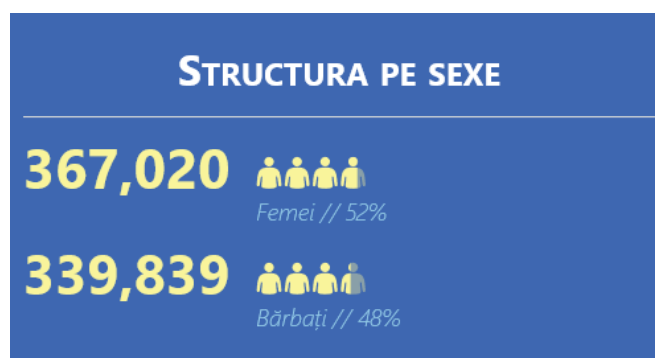
Structura pe sexe a populației județului Cluj nu se diferențiază semnificativ comparativ cu situația națională. La nivel de județ, proporția femeilor din totalul populației este de 52%, pe când la nivel național proporția femeilor este de 51%. Diferența dintre proporția femeilor din județul Cluj, comparativ cu cea la nivel național poate fi asociată unei prezențe puternice a industriei serviciilor în județ, industrie care, în general, atrage o forță de muncă feminizată. În serie de timp, la nivel de județ, procentul femeilor rezidente oscilează ușor în jurul aceleiași valori de 52% în toată perioada cuprinsă între anii 2012 și 2019. În ceea ce privește structura pe sexe a populației cu domiciliul oficial la 1 ianuarie 2019, distribuția persoanelor de sex masculin și sex feminin din totalul populației județene este similară cu cea a populației rezidente la nivel de județ.

Figura 15 - Distribuția persoanelor rezidente după mediul de proveniență. Anul 2019, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP105A

Figura 16 - Distribuția persoanelor rezidente după sex. Anul 2019, județul Cluj

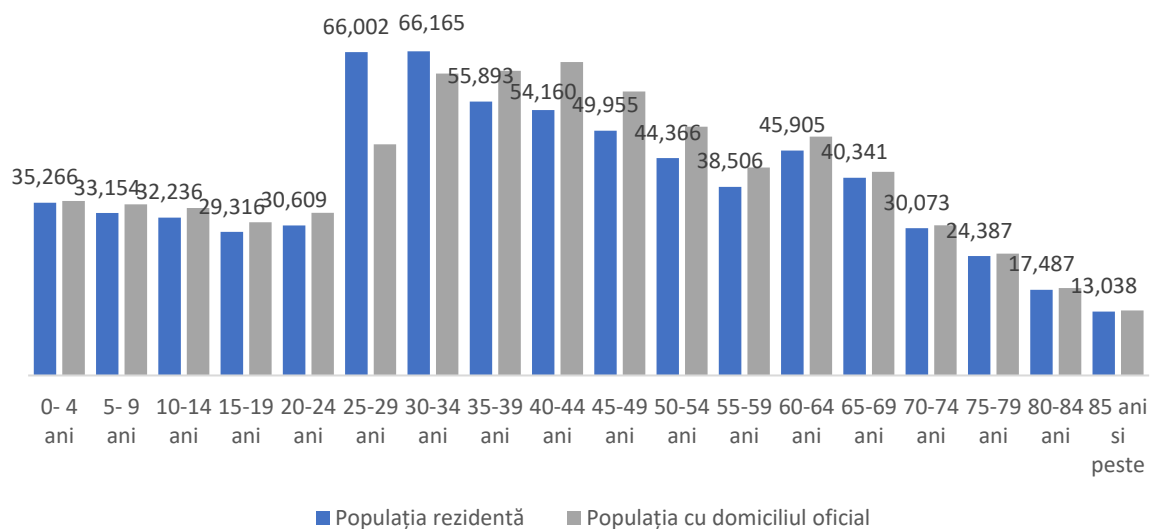
Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP105A

Distribuția persoanelor după vârste este un alt indicator demografic important, oferind o imagine despre structura populației ținând seama de o serie de caracteristici asociate vârstei. Se poate discuta aici despre potențialul de forță de muncă disponibilă, potențialul reproductiv sau gradul de dependență demografică. Scopul este de a oferi o imagine de ansamblu la nivel județean, comparând

numărul de persoane rezidente cât și numărul de persoane cu domiciliul stabil după categorii de vârstă cincinale. Aspectele de detaliu despre sporul natural, cât și despre îmbătrânire și dependență demografică vor fi tratate ulterior, în secțiuni distincte ale acestui capitol.

La nivelul județului Cluj se observă o populație numeroasă tânără și foarte tânără. Mai mult, numărul de persoane sub 15 ani este vizibil mai mare comparativ cu cel al persoanelor aflate la vârsta de pensionare, fapt care indică existența unui potențial creștere naturală foarte important. Numărul ridicat de persoane aflate la vârsta de ocupare pe piața muncii, urmat de cel al copiilor și abia mai apoi de cel al persoanelor vârstnice sugerează o situație demografică favorabilă a structurii de vârste în județul Cluj.

Figura 17 - Distribuția persoanelor cu domiciliul oficial și a persoanelor rezidente după categorii de vârstă. Anul 2019, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP105A și POP107A

Comparația dintre populația cu domiciliul oficial și populația rezidentă oferă o imagine cel puțin interesantă cu privire la structura pe vârste. Pentru intervalul de vârstă 0-4 ani și pentru categoriile de peste 74 de ani, diferențele dintre cele două tipuri de populație sunt neglijabile. În cazul celorlalte categorii de vârstă, diferențele încep să fie mai vizibile. Intervalul modal pentru populația rezidentă este 25-29 de ani și respectiv 30-34 de ani, pe când intervalul modal pentru populația cu domiciliul este 40-44 de ani.

Vedem astfel că forma distribuției populației rezidente este mai puțin simetrică, înclinată spre dreapta, indicând o populație mai tânără. Acest aspect reiese și prin compararea vârstelor medii. Populația rezidentă la 1 iulie 2018 la nivel de județ are o vârstă medie egală cu 41.6 ani, iar media de vârstă pentru populația cu domiciliul în aceeași perioadă este de 42.2 ani. Diferența dintre cele două medii este datorată faptului că în intervalul de vârstă 25-34 de ani, populația rezidentă depășește semnificativ numărul populației cu domiciliul.

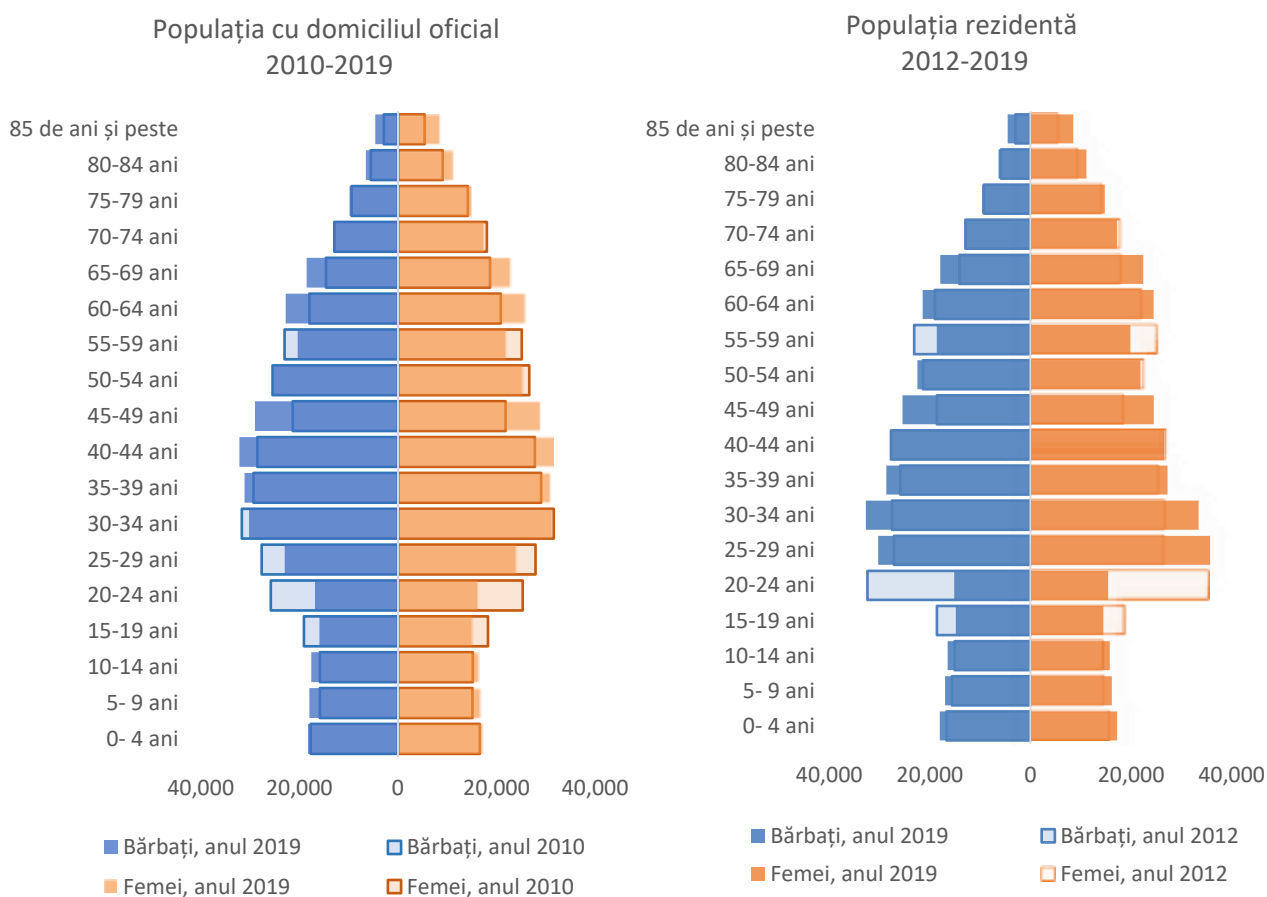
Cele mai mari diferențe se pot identifica în cazul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25 și 30 de ani, 40 și 44 de ani și respectiv 45 și 49 de ani. Diferențele mari pentru cele două categorii de populație, rezidentă și oficială, în cazul persoanelor tinere de vârstă activă sunt un rezultat al imigrării temporare pentru realizarea studiilor universitare sau pentru căutarea unor oportunități mai favorabile pentru muncă în contextul tranziției spre maturitate. În primul caz, populația rezidentă excedă populația cu

domiciliul cu 18835 de locuitori. Pentru celelalte două intervale menționate, populația cu domiciliul este mai mare comparativ cu populația rezidentă cu 9801 de persoane respectiv 8001 persoane.

Piramida vârstelor este un alt instrument util care oferă posibilitatea vizualizării structurii pe vârste și sexe. La baza piramidei se află categoriile de vârstă foarte tinere, iar la vârful acesteia sunt reprezentate persoanele vârstnice. O structură piramidală clasică indică un număr mai ridicat al populației foarte tinere, care scade odată cu vârsta, ajungând la valori tot mai mici pentru persoanele vârstnice.

Chiar dacă structura celor două piramide reprezentate aici nu respectă întru totul forma clasică de piramidă, se poate observa că populația de la baza acesteia este mai numeroasă decât populația situată în vârf. Comparând anul 2019 cu anul de referință, se constată o creștere minoră a numărului de copii de ambele sexe. Creșteri ușor mai mari pot fi identificate în rândul persoanelor vârstnice (categoriile 60-64 ani și 65-95 ani, de ambele sexe) și foarte în vârstă (de peste 80 de ani de sex feminin).

Figura 18 - Piramida vârstelor pentru populația cu domiciliul și populația rezidentă. Județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP105A și POP107A

Schimbările mai evidente care au avut loc în structura pe vârste a populației în anul 2019 comparativ cu 2010, respectiv 2012 sunt corespunzătoare categoriilor de vârstă mijlocie. Se observă o scădere în anul 2019 a numărului tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani, comparativ cu 2012 și o scădere mai puțin intensă în rândul categoriei de vârstă 55-59 de ani. Pe de altă parte, numărul persoanelor

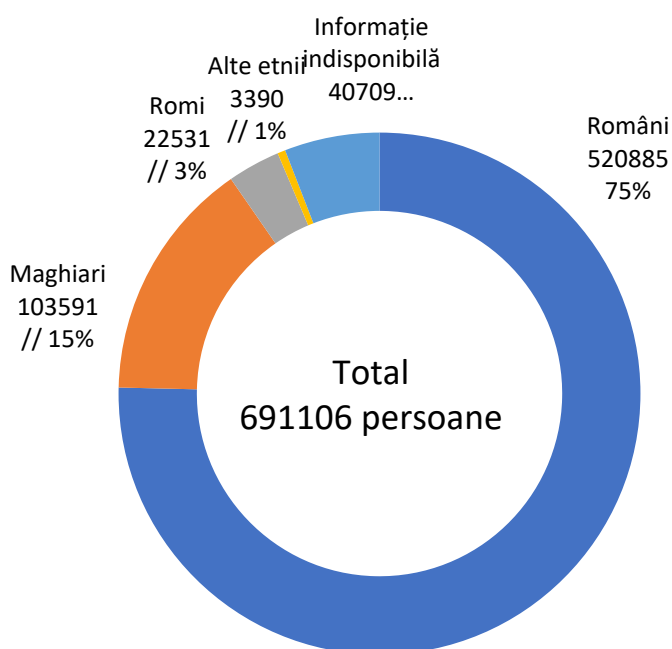
de vârstă mijlocie (intervalul 25-59 de ani), este mai mare în anul 2019 comparativ cu 2012, în rândul femeilor mai ales.

Aceste evoluții, vizibile cu precădere pentru populația rezidentă, pot fi explicate de dinamica dezvoltării economice și a pieței forței de muncă din județ și Municipiul Cluj-Napoca. Apariția de noi oportunități pentru muncă mai bine plătită, alături de dezvoltarea unei culturi de consum de nișă ce permite un stil de viață cosmopolit, a atras în Cluj-Napoca și în jurul acestuia, o populație mobilă, tânără, a cărei perspective pot fi orientate fie înspre stabilirea definitivă, fie înspre forme diferite de mobilitate precum ar fi cea de tip transnațional. Apariția noilor industrii care necesită o forță de muncă cu calificare înaltă, precum sectorul IT sau alte tipuri de servicii creative, dar nu numai, atrage absolvenți de studii universitare și postuniversitare și îi determină să rămână în județ. În termeni de carieră, astfel de oportunități sunt adesea percepute ca fiind căi de succes care trebuie urmate după absolvirea studiilor.

În ceea ce privește distribuția persoanelor după etnie, respectiv după confesiunea religioasă au fost utilizate ultimele date disponibile, de la Recensământul Populației și Locuințelor din anul 2011. Principalele grupuri etnice la nivel de Cluj sunt români, maghiari și romi. Populația majoritară, de etnie română, cumulează un procent de 75% din totalul locuitorilor. Maghiarii reprezintă 15% din totalul populației județului Cluj, iar persoanele rome 3%.

Comparativ cu recensământul anterior, procentele de populație de etnie română și maghiară au cunoscut un ușor declin. Totuși, această comparație nu poate fi realizată corect datorită faptului că o parte din datele recensământului din anul 2011 au fost obținute din alte surse decât prin metoda clasică a recenziilor¹. Din acest motiv nu există informații despre apartenența etnică pentru un număr de 40709 de persoane (6%).

Figura 19 - Distribuția persoanelor rezidente după etnie. Anul 2011, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și Locuințelor 2011, Volumul II, tabel 2

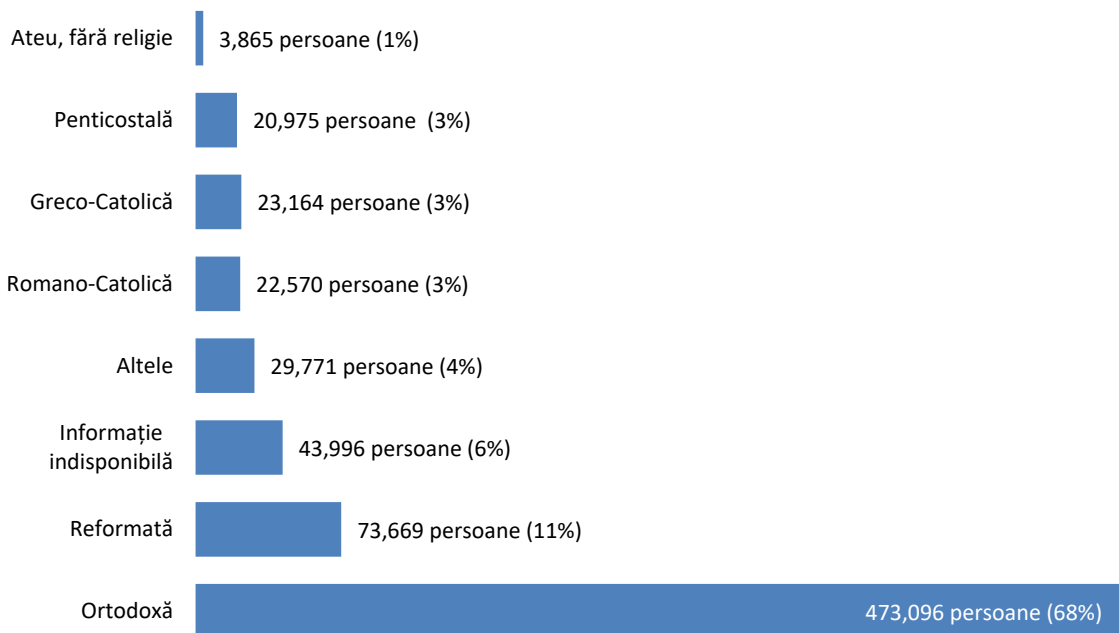
¹ Rotariu, Traian; Dumănescu, Luminița; Hărăguș, Mihaela (2017). Demografia României în perioada Postbelică (1948-2015). Iași: Polirom.

Tabelul 1 – Distribuția vârstelor și sexului după apartenența etnică

Etnie	Vârsta		Sex (%)	
	Media	Mediană	Bărbați	Femei
Români	40.5	39	48.1	51.9
Maghiari	44.7	44	47.5	52.5
Romi	26.3	24	50.7	49.3
Alte etnii	34.9	27	57.9	42.1

Sursă: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și Locuințelor 2011

Figura 20 - Distribuția persoanelor rezidente după confesiune. Anul 2011, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și Locuințelor 2011, Volumul II, tabel 11

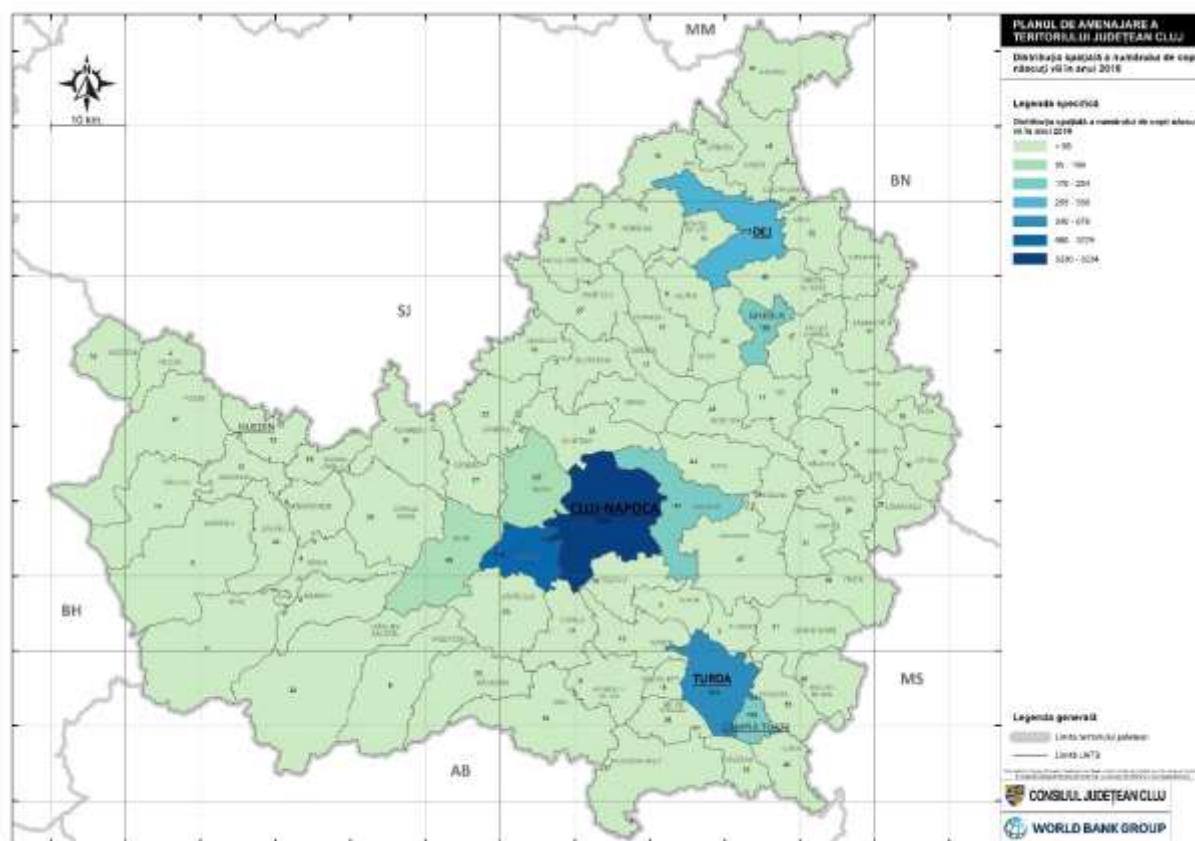
Principala confesiune religioasă la nivel de județ este cea ortodoxă (68%), urmată de cea reformată (11%). Confesiunile penticostală, greco-catolică și romano-catolică sunt reprezentate fiecare cu o valoare procentuală de aproximativ 3% din populația totală a județului. La fel ca și în cazul înregistrărilor despre etnie, nu există informații despre apartenența religioasă pentru un număr de 43996 de persoane (6.4%). Datorită acestui fapt comparația cu rezultatele obținute la recensământul din anul 2002 poate fi problematică și de această dată.

2.4. Mișcarea naturală a populației județului Cluj

Mișcarea naturală a populației face trimitere la raportul dintre numărul de născuți și numărul de decese de pe parcursul unui an calendaristic. Ca punct de plecare în analiza mișcării naturale a populației județului, este necesară oferirea unei imagini la nivel teritorial despre numărul de copii născuți și despre numărul deceselor. Astfel, datele oferite de către Institutul Național de Statistică pentru anul 2018 cu privire la numărul copiilor născuți a căror mame aveau domiciliul pe raza județului Cluj arată că în Municipiul Cluj-Napoca s-au născut peste 3200 de copii, iar în comuna Florești 708 copii. Acestea două sunt unitățile administrative cu cele mai mari valori absolute ale numărului de născuți.

Municipiile Turda și Dej se poziționează secund în clasament, după Cluj-Napoca și Florești. În celelalte municipii ale județului, Gherla și Câmpia Turzii, numărul născuților vii nu a depășit valoarea de 200, iar în orașul Huedin s-au născut abia 72 de copii în 2018. Comunele Apahida și Baci, nu au reușit să atingă valorile observate în Florești, dar comparativ cu restul unităților administrativ-teritoriale rurale, numărul născuților este semnificativ mai mare (191 în Apahida și 137 în Baci).

Figura 21 - Distribuția spațială a numărului de copii născuți vii în anul 2018

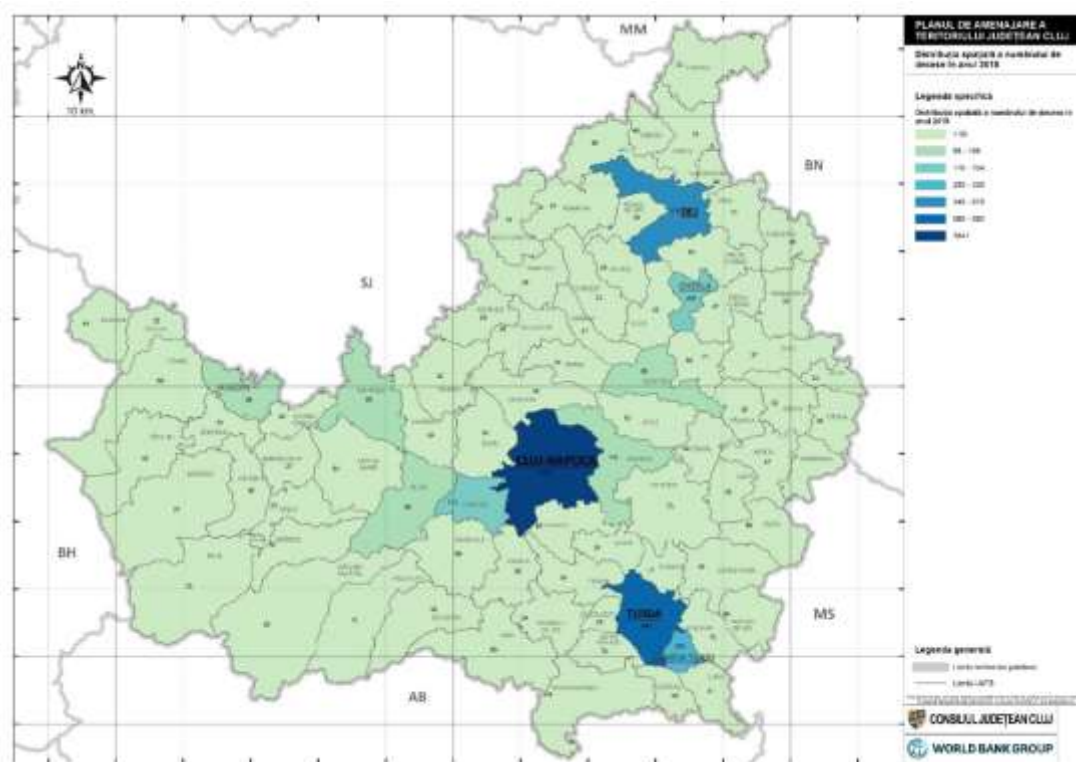

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP201D

Cifrele despre numărul deceselor scot în evidență o situație problematică pe termen mediu și lung în ceea ce privește evoluția numerică a populației județului în termeni de mișcare naturală. Cu puține excepții, numărul persoanelor decedate în anul 2018 este vizibil mai mare comparativ cu numărul născuților. Aceste câteva excepții sunt Florești, Cluj-Napoca, Apahida și Baci. Un număr crescut de UAT-uri rurale au valoarea diferenței dintre născuți și decedați mai mare decât numărul născuților (dar cu semnul schimbat). Acest lucru indică un proces de degradare a structurii pe vârste și pierdere a potențialului reproductiv.

Municipiile Turda și Dej prezintă cele mai mari valori negative ale diferenței dintre născuți și decedați. Desigur, acest lucru se datorează și faptului că populația cu domiciliul este mai mare în aceste orașe comparativ cu unitățile teritorial-administrative cu spor natural negativ. Totuși, prin comparație cu Municipiul Cluj-Napoca și comunele Florești, Apahida și Baci, starea natalității și prognoza demografică pentru cele două municipii în discuție rămâne îngrijorătoare. Necesitatea implementării de politici și programe care să conducă la o ameliorare a calității vieții locuitorilor și care să diminueze riscurile financiare ale gospodăriei sunt necesare în acest context.

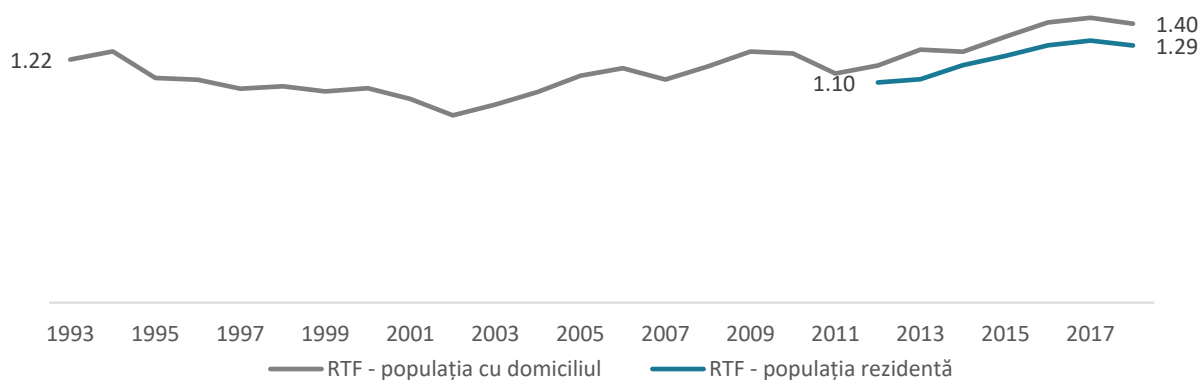
Figura 22 - Distribuția spațială a numărului de decese în anul 2018

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP206D

Rata totală de fertilitate reprezintă indicatorul care măsoară numărul de copii pe care îi are în medie o femeie la vârsta fertilă (în cazul nostru, 15-49 de ani) într-un an calendaristic. În perioada 1993-2017, valorile ratei totale de fertilitate sunt mai mici decât numărul mediu de copii per femeie considerat necesar pentru înlocuirea populației. În perioada 1993-2002 se observă o scădere a valorilor ratei, când a fost atins pragul minim al fertilității, cu o valoare mai mică de un copil care revine unei femei. După anul 2002, rata totală de fertilitate cunoaște un trend ascendent, ajungând la valoarea de 1.4 în 2018.

Figura 23 – Evoluția ratei totale de fertilitate pentru populația feminină fertilă cu domiciliul oficial și populația feminină fertilă rezidentă. Județul Cluj

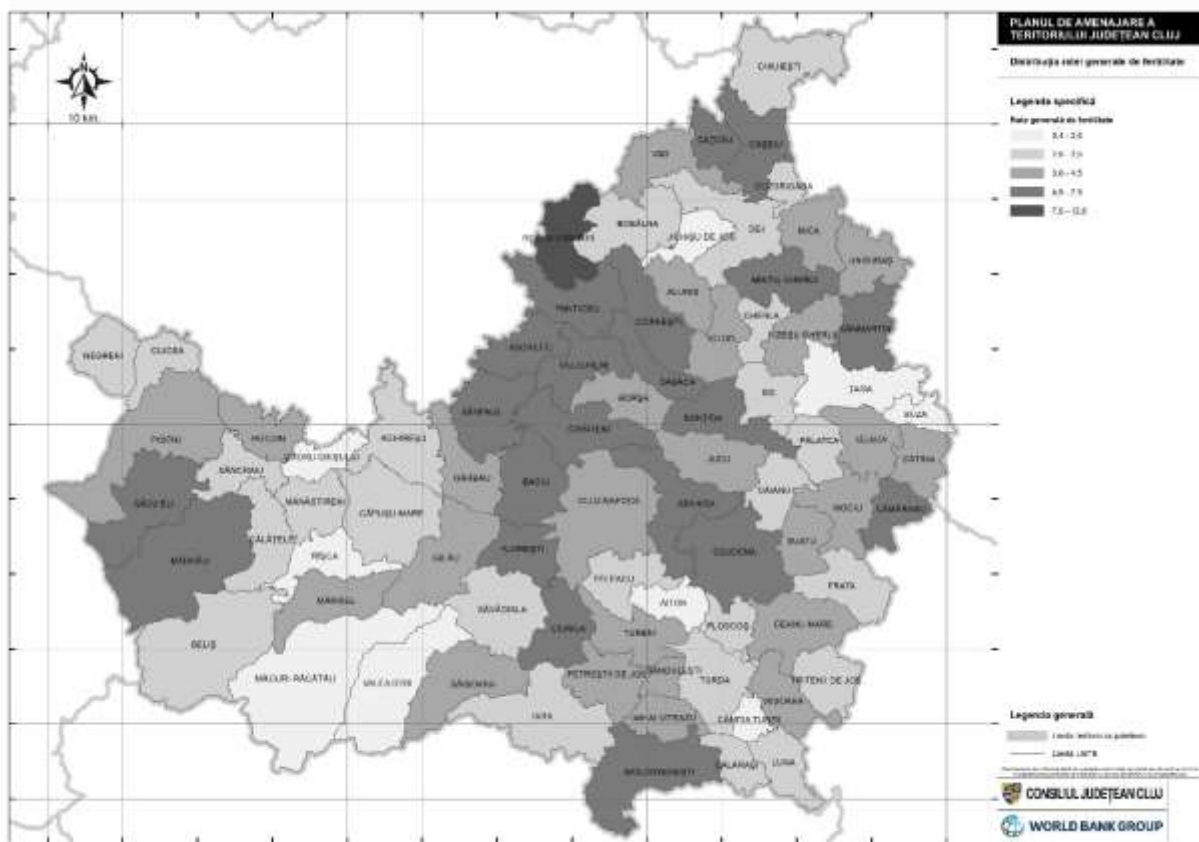

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP106A, POP108B, POP201I, POP201B

La nivel teritorial, rata generală de fertilitate evidențiază mai multe categorii de UAT-uri:

- Mai întâi, este evidențiată zona de centru a județului care include aria periurbană Cluj-Napoca, unde numărul de copii care revin unei populații medii de 100 de femei de vârstă fertilă (15-49 de ani) depășește mediana județului și valoarea indicatorului la nivel național (37 de copii la o mie de femei de vârstă fertilă). Aici, comuna Florești, urmată de Baciu au intensitatea fertilității cea mai crescută.
- A doua categorie de UAT-uri este cea care cuprinde comune cu fertilitate mare și sunt localizate mai degrabă la marginea județului. Cele mai multe dintre acestea se suprapun cu zonele care cuprind comunități mari de persoane de etnie romă sau zone cu rate crescute a persoanelor ocupate din total de persoane active.
- Cea de a treia categorie este cea a UAT-urilor cu rata de fertilitate mai mică comparativ cu situația pe județ și țară. Aici sunt incluse toate municipiile județului, cu excepția Cluj-Napoca și o mare parte dintre comunele județului. Ținând cont de faptul că acest indicator este sensibil la structura pe vârste, UAT-urile rurale cu fertilitate redusă au și o proporție foarte mare a numărului de persoane vârstnice. De asemenea, aceste zone rurale includ în mare parte persoane neocupate, care realizează activități agricole. O excepție ar fi comuna Feleacu, care include o populație urbanizată, foarte educată și cu venituri foarte mari și o populație băștinașă rurală. Acest lucru face ca Feleacu să fie comuna din zona periurbană Cluj-Napoca care se abate de la tiparul general al localităților din vecinătatea reședinței de județ.

Figura 24 – Distribuția spațială a ratei generale de fertilitate pentru populația feminină de vârstă fertilă cu domiciliul oficial în județul Cluj. Anul 2017

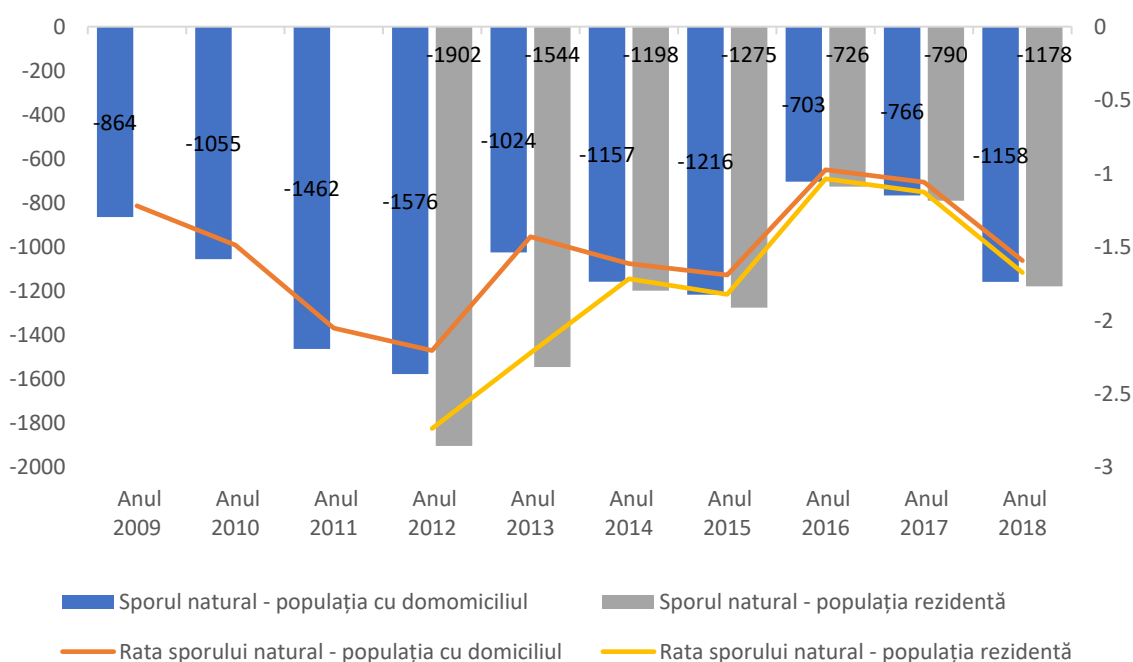

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP201D și POP108D

Sporul natural este diferența aritmetică dintre numărul total de născuți vii și numărul de decedați. Rata sporului total se calculează prin raportarea sporului la populația medie în acel an calendaristic și se exprimă de obicei în promile. Valorile pozitive ale sportului și ratei indică valori mai mari ale numărului de născuți vii comparativ cu cel al deceselor. Alături de mișcarea migratorie, mișcarea naturală determină evoluția populației pe o perioadă dată.

Prezentarea evoluției acestor indicatori demografici este pe o perioadă de 10 ani, începând cu 2009 până în 2018, ultimul al pentru care avem informații complete. Și în acest caz se face diferența între cele două categorii de populație. În cazul nașterilor, diferențierea se după domiciliul/reședința mamei.

Figura 25 - Evoluția mișcării naturale a populației cu domiciliul oficial și populației cu reședința obișnuită. Județul Cluj

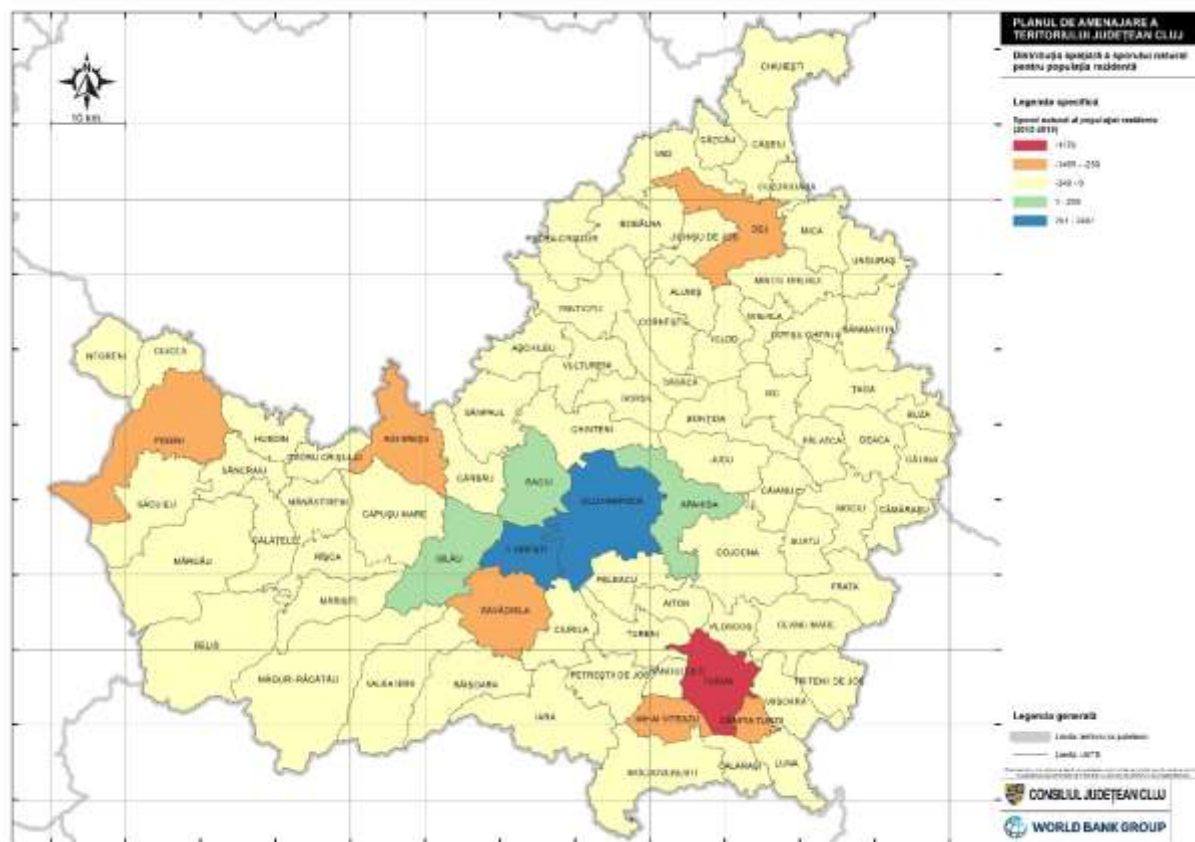

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabellele POP201A, POP201H, POP206B și POP206H. Calcule proprii

La nivelul județului Cluj, se observă un spor natural negativ constant în perioada analizată. Chiar dacă, așa cum am văzut mai sus, populația județului este în creștere, acesta nu se datorează nașterilor. Mai mult, numărul născuților vii la nivel de județ frânează procesul de creștere a populației, fiind constant mai mic decât cel al deceselor. Totuși, ținând seama de discrepanțele dintre unitățile administrativ-teritoriale pe care le-am identificat deja, este nevoie de o analiză mai atentă a evoluției mișcării naturale pe regiuni geografice mai restrânse.

În ceea ce privește distribuția sporului natural la nivel de UAT, procedura de calcul a presupus mai întâi însumarea numărului de copii născuți vii, respectiv decese pe parcursul anilor 2012-2018 din fiecare unitate teritorial-administrativă. Datorită faptului că nu sunt disponibile date referitoare la populația rezidentă la nivel de unitate administrativă, informația se va rezuma doar la prezentarea sporului natural, nu și la rata acestuia. Singura diferență dintre acești doi indicatori este acela că rata nu este sensibilă la variația volumelor de populație.

Figura 26 - Distribuția spațială a sporului natural pentru populația rezidentă. Perioada 2012-2018, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabellele POP201K și POP206J

Graficul arată faptul că doar cinci din cele 81 de unități administrative au un număr al nașcuților mai mare decât cel al decedaților în perioada analizată (Florești, Cluj-Napoca, Apahida, Băciu și Gilău). Valori net superioare sunt regăsite în cazul comunei Florești și Municipiului Cluj-Napoca. Comuna Florești este una dintre unitățile administrative cu cea mai tânără populație la nivel național. De asemenea, Cluj-Napoca este un pol de atracție pentru persoanele tinere. Observăm încă odată, discrepanțe majore între zona centrală a județului ce include orașul reședință de județ și comunele învecinate pe de o parte, și zonele aflate la în apropierea granițelor de județ pe de altă parte.

Însă, pentru creșterea în volum a populației, sporul natural nu este un factor contributor în toate unitățile administrativ-teritoriale. Se poate observa că nu toate zonele cu creștere a populației recunosc și o creștere naturală. De exemplu, comunele Chinteni, Jucu, Feleacu și Ciurila, aflate în vecinătatea Municipiului Cluj-Napoca, recunosc o mărire a numărului de locuitori, dar care nu se datorează creșterii naturale. Astfel, se poate constata faptul că cel de al doilea factor asociat creșterii de populație, și cel mai important în cazul județului Cluj, este migrația internă a populației, provenită din alte județe ale țării.

Înainte de a trece mai departe la analiza mișcării migratorii, este important de precizat că orașul Cluj-Napoca și zona periurbană a acestuia reprezintă o excepție nu doar la nivel de județ privind fenomenul de creștere naturală ci și la nivel național. Începând cu anul 1991, sporul natural în România, pentru populația cu domiciliul (și din anul 2012 pentru populația rezidentă) continuă să fie negativ, contribuind astfel la scăderea naturală a populației țării.

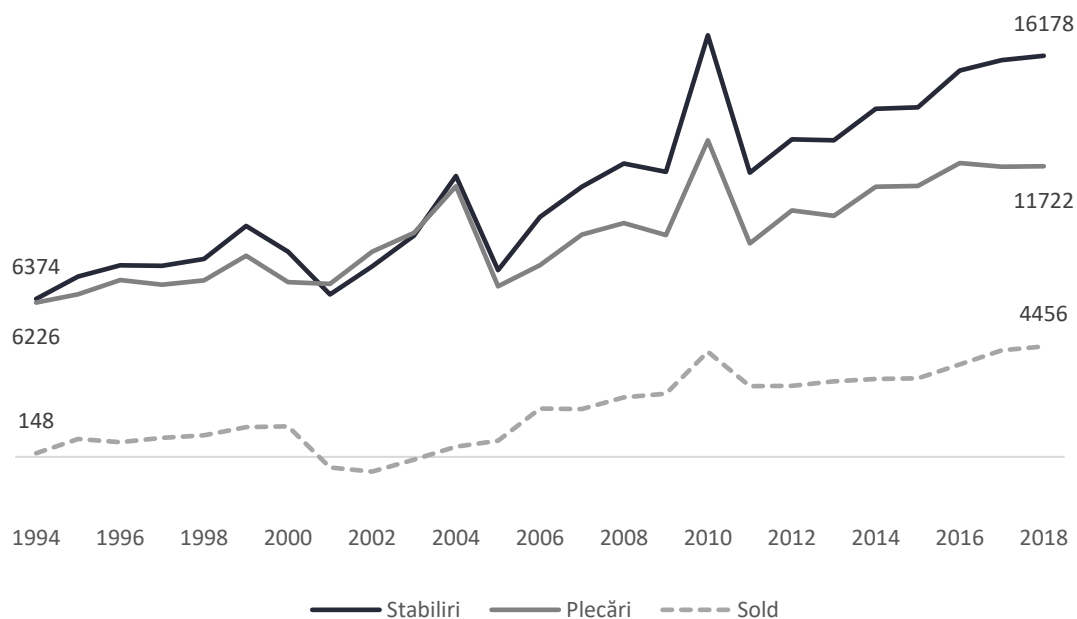
2.5. Mișcarea migratorie a populației județului Cluj

2.5.1. Migrația internă

În analiza mobilității spațiale interne a persoanelor se vor avea în vedere evoluția soldului schimbărilor de domiciliu, respectiv de reședință și distribuția spațială a soldului în anul 2018. La sfârșitul anilor '80 și în prima parte a anilor '90, migrația internă cunoaște fluxuri puternice de mobilitate spre urban, odată cu eliminarea restricțiilor de locuire în „orașele închise”. Până în anul 1994 fluxurile migrației se stabilizează și apar primele înregistrări cu privire la numărul de persoane care emigrează în străinătate.

La nivelul județului Cluj se observă o evoluție cu variații scăzute a soldului migrației interne cauzată de schimbările de domiciliu și o evoluție cu oscilații puternice în cazul soldului schimbărilor de reședință. În perioada 1994-1999/2000 se observă un număr în creștere a persoanelor nou-sosite pe raza județului Cluj, comparativ cu persoanele care pleacă.

Figura 27 - Evoluția numărului de persoane și a soldului migrației interne prin schimbarea de domiciliu. Perioada 1994-2018, județul Cluj

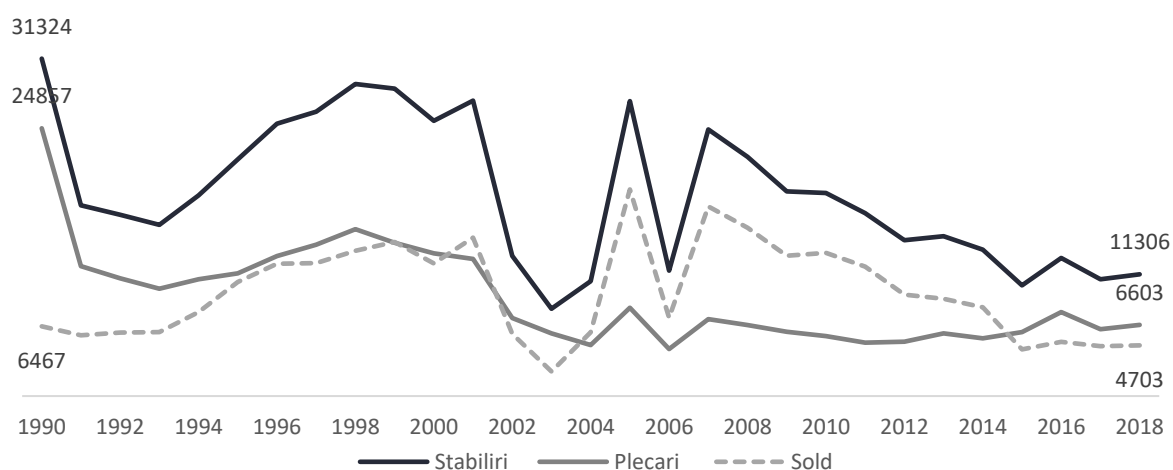
Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP307A, POP308A, POP309E și POP310E. Calcule proprii

Notă: pentru calculul soldului schimbărilor interne de domiciliu s-a scăzut din numărul total de persoane sosite și plecate (tabelele POP307A și POP308A) numărul de imigranți, respectiv emigranți (tabelele POP309E și POP310E). Începând cu anul 1994 există date disponibile referitor la numărul de emigranți și imigranți definitiv.

În perioada 2001-2003, soldul schimbărilor interne de domiciliu arată un număr al persoanelor care pleacă dintr-o unitate administrativă a județului Cluj mai mare comparativ cu a celor care își mută domiciliul într-o unitate administrativă a județului Cluj. Totuși, această etapă în evoluția schimbărilor de domiciliu reprezintă mai degrabă o excepție. Începând cu anul 2004 până în 2018, soldul schimbărilor de domiciliu rămâne pozitiv și urmează o tendință de creștere. Acest lucru indică faptul că tot mai multe persoane își stabilesc domiciliul pe raza județului.

Valorile pozitive ale soldului schimbărilor reședinței obișnuite arată că pe întreaga perioadă analizată, numărul persoanelor care se stabilesc temporar într-o unitate administrativă a județului este net superior comparativ cu numărul persoanelor domiciliate în Cluj, dar care își schimbă reședința obișnuită în altă localitate din județ sau din afara județului. Acest lucru ne arată faptul că anumite regiuni ale județului reprezintă un pol de atracție de populație atât din interiorul județului cât și din afara acestuia.

Figura 28 - Evoluția numărului de persoane și a soldului migrației interne prin schimbarea reședinței obișnuite. Perioada 1990-2018, județul Cluj

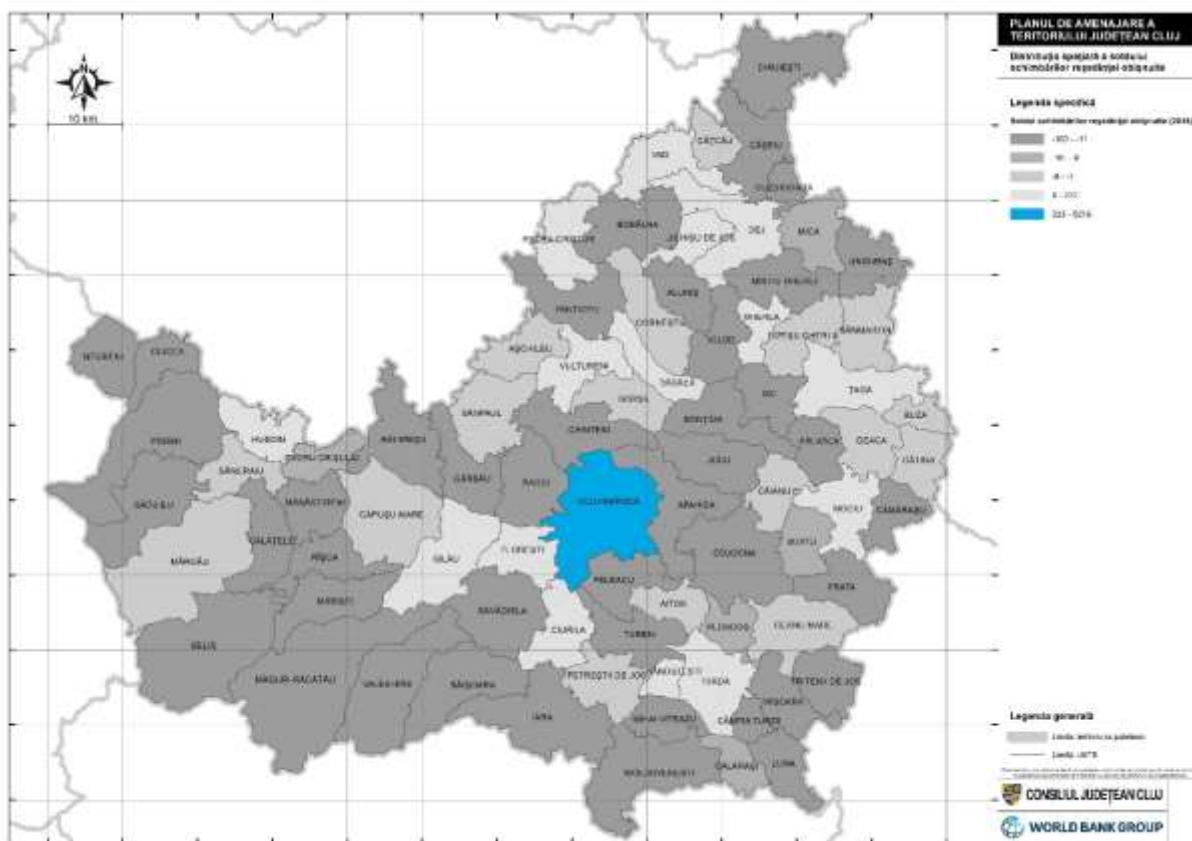
Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP304B și POP305B

Comparând cele două forme de migrație internă, se pot constata o serie de aspecte:

- Spre deosebire de soldul schimbărilor de domiciliu, soldul schimbărilor de reședință prezintă variații valorice crescute. Iese în evidență perioada 2001-2007, când se remarcă creșteri și scăderi bruște ale valorii indicatorului.
- Soldul schimbărilor de domiciliu are o tendință generală de creștere cu valori pozitive pe toată durata perioadei analizate (cu excepția anilor 2000-2002/2003 și 2010-2011).
- Soldul schimbărilor de reședință crește în perioada 1994-2001, variază puternic în perioada imediat următoare și începând cu anul 2007 urmează un trend puternic descendent.
- În cea mai mare parte a perioadei analizate există un număr semnificativ mai mare al persoanelor care și-au schimbat reședința dar nu și domiciliul oficial, comparativ cu cele care și-au schimbat domiciliul. În ultimii ani, această diferență devine tot mai redusă, datorată creșterii soldului schimbării de domiciliu și diminuării puternice a soldului schimbărilor de reședință.

Distribuția spațială a soldului migrației interne la nivelul unităților teritorial-administrative ale județului Cluj arată că fluxurile de plecări și sosiri cu reședința obișnuită sunt cele mai frecvente în Cluj-Napoca, iar în Florești avem cea mai ridicată valoare a soldului schimbărilor de domiciliu.

Figura 29 - Distribuția spațială a soldului schimbărilor reședinței obișnuite. Anul 2018, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP304B și POP305B. Calcule proprii

În anul 2018, doar în Cluj-Napoca și-au stabilit reședința obișnuită un număr de 7064 de persoane și doar 1848 de persoane domiciliate în Cluj-Napoca și-au schimbat reședința obișnuită în altă localitate. Mai mult, în același an, și-au mutat domiciliul în reședința de județ 6284 de persoane și au plecat cu domiciliul 5135. Se constată astfel că municipiul reședință de județ este un pol important de atracție a persoanelor flotante.

Ținând cont de structura pe vârste a orașului, putem intui că aceste persoane sunt persoane tinere, printre care studenți și angajați în diverse sectoare economice, cu precădere servicii și tehnologia informației. Totuși, nu trebuie neglijată posibilitatea ca o parte importantă din persoanele cu domiciliul în comunele din vecinătatea orașului Cluj-Napoca să aibă flotant în oraș pentru a beneficia de servicii, altfel greu accesibile în localitatea de domiciliu. Se pot menționa aici serviciile educaționale de variate niveluri școlare pentru copii minori ai acestor persoane.

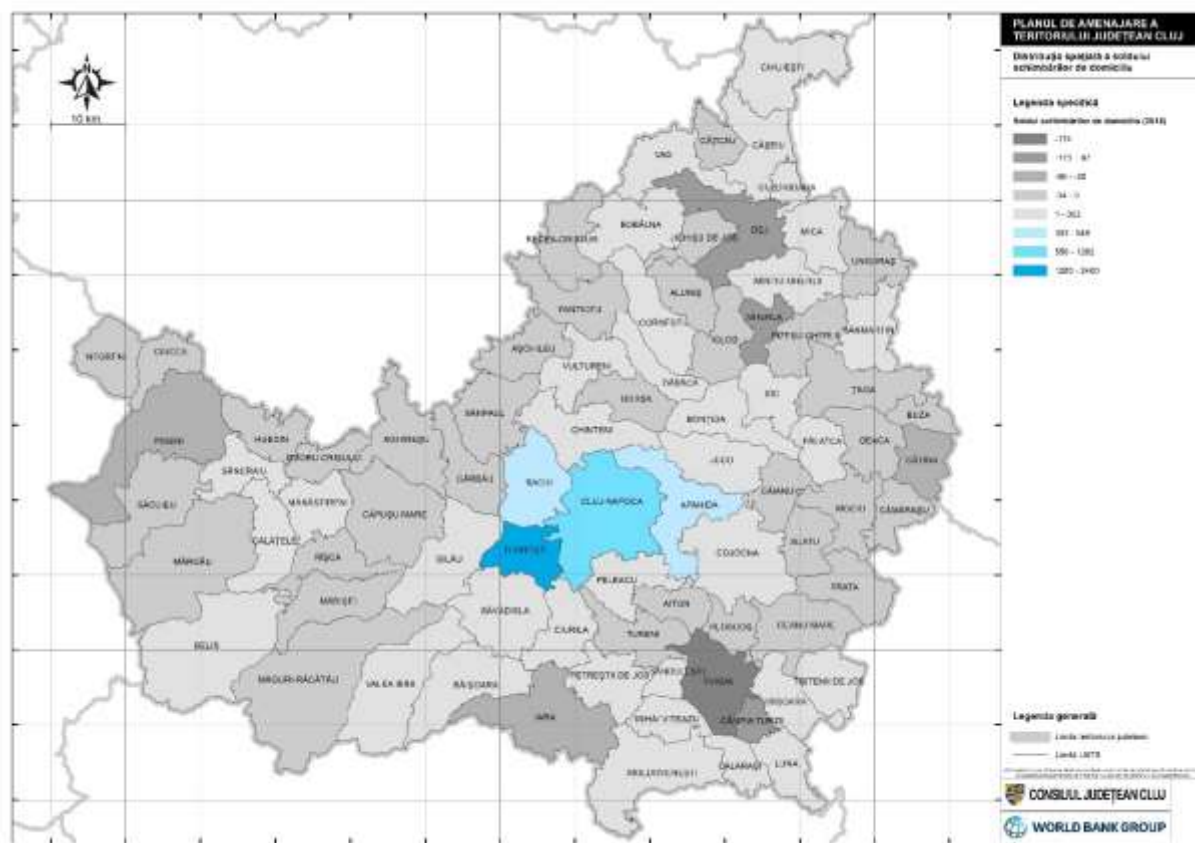
Dacă în Cluj-Napoca soldul schimbărilor cu reședința este mai mare decât soldul schimbărilor cu domiciliul, nu același lucru îl putem spune despre comuna Florești. Schimbările de reședință în Florești variază în anul 2018 de la un număr de 1037 de stabiliri la un număr de 932 de plecări. În schimb, numărul de sosiri cu domiciliul în 2018 este de 3644 iar numărul de plecări cu domiciliul este de 1184. Mai mult decât atât, tendință similară este observabilă și pentru alte comune ale județului situate în vecinătatea reședinței de județ. Sosirile cu domiciliul în localitățile situate în zona periurbană pot fi asociate cu o inițială schimbare a reședinței din localitatea de domiciliu în Cluj-Napoca dar nu numai.

Analizând distribuția soldului schimbărilor de domiciliu la nivelul celorlalte unități teritorial-administrative ale județului se observă că persoanele care pleacă cu domiciliul sunt mai numeroase

decât persoanele care își stabilesc domiciliul în aceste localități. Valorile negative cele mai mari ale soldului sunt vizibile în zonele urbane ale județului, cu excepția reședinței de județ. Persoanele care pleacă pot avea destinații variate. Fie aleg ca localitate de domiciliu o localitate rurală suburbanizată, fie se îndreaptă în zona mai centrală a județului ori emigrează într-un alt județ sau o altă țară.

Pe de altă parte, privind distribuția spațială a soldului schimbărilor de reședință, se observă că cea mai mare parte a localităților rurale din județ au valori negative. Acest lucru indică existența unei populații flotante importante având ca mediu de proveniență cel rural.

Figura 30 - Distribuția spațială a soldului schimbărilor de domiciliu. Anul 2018, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabellele POP307A, POP308A, POP309E și POP310E. Calcule proprii

Notă: pentru calculul soldului schimbărilor interne de domiciliu s-a scăzut din numărul total de persoane sosite și plecate (tabellele POP307A și POP308A) numărul de imigranți, respectiv emigranți (tabellele POP309E și POP310E). Începând cu anul 1994 există date disponibile referitor la numărul de emigranți și imigranți definitiv.

În ceea ce privește migrația interjudețeană, zonele de origine ale celor mai multe persoane care și-au stabilit rezidența în județul Cluj aparțin județelor adiacente din primul inel: Alba, Sălaj, Maramureș și Bistrița-Năsăud. Alte județe importante pentru mișcarea migratorie spre județul Cluj sunt Satu Mare și Mureș, urmate de Bihor, Hunedoara, Sibiu, Harghita și Suceava. Se observă că migrația spre județul Cluj este una regională, județul și în special orașul Cluj-Napoca atrăgându-și forța de muncă din județele adiacente. Mai mult, zonele de proveniență ale populației flotante în județ nu sunt limitate la anumite tipuri de unități administrative, ci variază de la cele mai mari orașe până la comune. Aceasta este o caracteristică a migrației îndeosebi dinspre județele adiacente. În cazul județelor cu număr redus de persoane imigrante în Cluj, zonele de origine sunt de obicei orașele mari, reședință de județ.

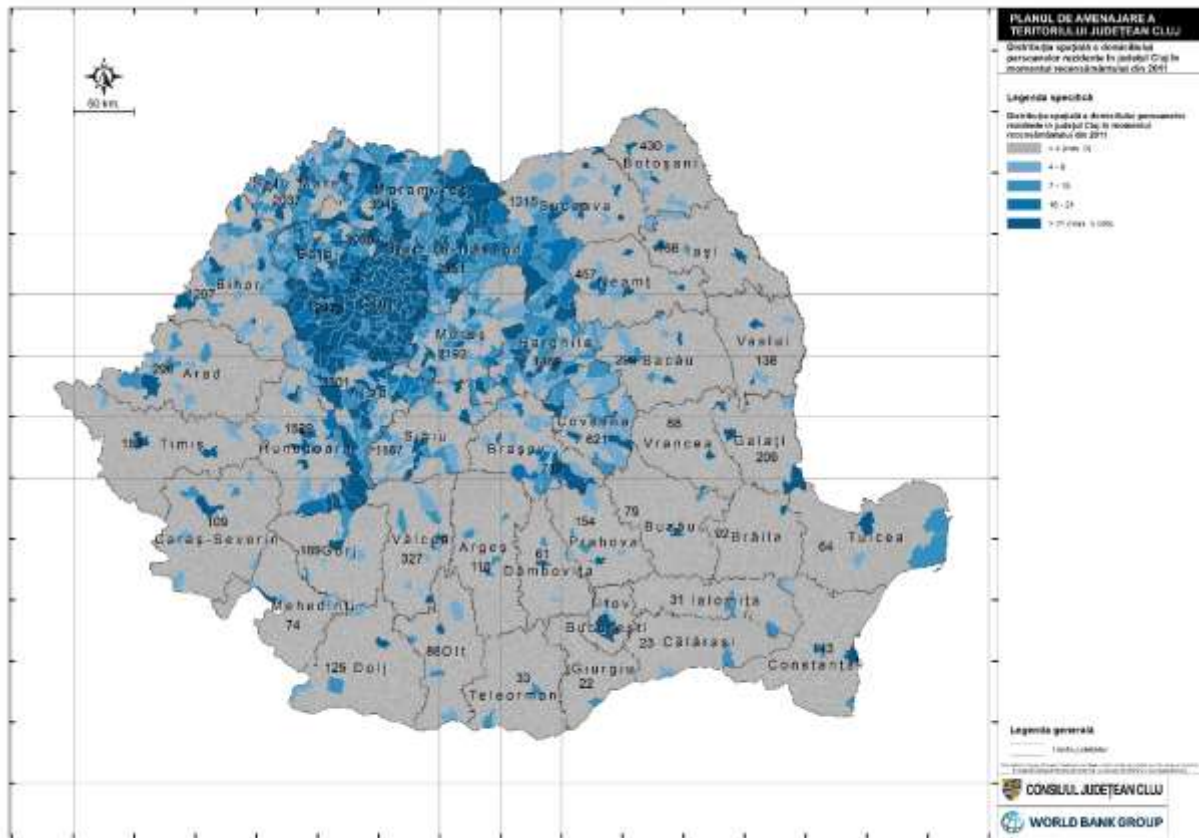
Totuși, mobilitatea spațială a persoanelor flotante cea mai intensă este în interiorul județului Cluj. Până în anul 2011 mai mult de 12 mii de persoane (30% din totalul populației selectate) își stabiliseră reședința într-o localitate alta decât cea de domiciliu, dar situată în interiorul județului. Cea mai însemnată populație flotantă este cu domiciliul în Cluj-Napoca, dar cu reședința în comuna Florești (aproximativ 2700 de persoane), și comunele Baciș și Apahida (aproximativ 500 de persoane în fiecare comună). În sens invers, persoanele rezidente în Cluj-Napoca dar cu alt domiciliul în județ provin în special din celelalte centre urbane ale județului. Municipiul Turda și Municipiul Dej reprezintă cele mai importante zone de origine ale populației flotante în Cluj-Napoca (700-800 de persoane din fiecare oraș). Clasamentul este urmat de Câmpia Turzii, Gherla și Huedin, orașe de domiciliu pentru 200 până la 400 de persoane care locuiesc în reședința de județ.

Ținând cont de vechimea datelor este posibil ca structura zonelor de origine și de destinație a migrației să fi suferit modificări după anul 2011. Schimbări majore la nivel interjudețean sunt mai puțin probabile datorită faptului că ariile de recrutare a imigranților în județul Cluj evidențiate în analiză sunt direct legate de istoria procesului de dezvoltare economică și de relațiile economice existente între Cluj și județele concentrice².

Pentru județul Cluj, anul 2004 a reprezentat un moment favorabil pentru dinamica demografică. Începând cu acest an, numărul persoanelor care s-au stabilit în județ a depășit valorile existente înregistrate până la această dată, tendința fiind de continuă creștere. Dacă la momentul recensământului, în județul Cluj, numărul persoanelor care și-au schimbat reședința încă din anul 2004 era în jur de o mie, valoarea depășește 10 mii pentru cei care locuiesc în Cluj de mai puțin de un an (de la data interviului). Variația temporară este similară atât pentru persoanele flotante care au domiciliul în județul Cluj cât și pentru cele din afara județului.

² Petrovici, Norbert (2017). Zona urbană: o economie politică a socialismului românesc. Cluj-Napoca: Tact și Presa Universitară Clujeană

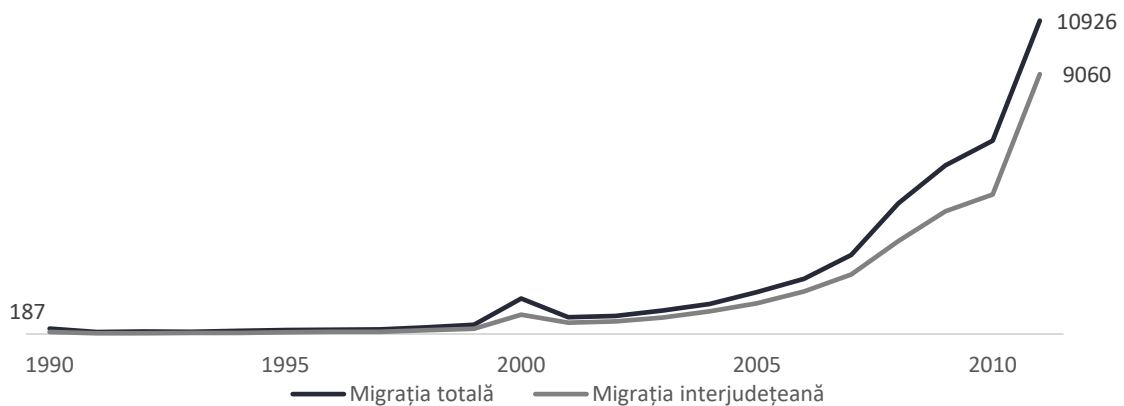
Figura 31 - Distribuția spațială a domiciliului persoanelor rezidente în județul Cluj în momentul recensământului din 2011

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și al Locuințelor 2011

Notă: selecția persoanelor a fost realizată urmărind mai multe criterii. Astfel, au fost selectate persoanele recensate în județul Cluj care se aflau în alte scopuri decât vizită sau turism, care au domiciliul într-o altă localitate decât cea de recensare, care s-au născut într-o altă localitate decât cea de recensare și care au avut reședința anterioară alta decât cea de recensare. Analiza surprinde atât migrația intrajudețeană, între diferite UAT-uri din județul Cluj, cât și interjudețeană. Nu este surprinsă migrația externă.

Figura 32 - Anul stabiliri în localitatea de reședință (recenzare). Persoane rezidente în județul Cluj cu domiciliul într-o altă localitate

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și al Locuințelor 2011

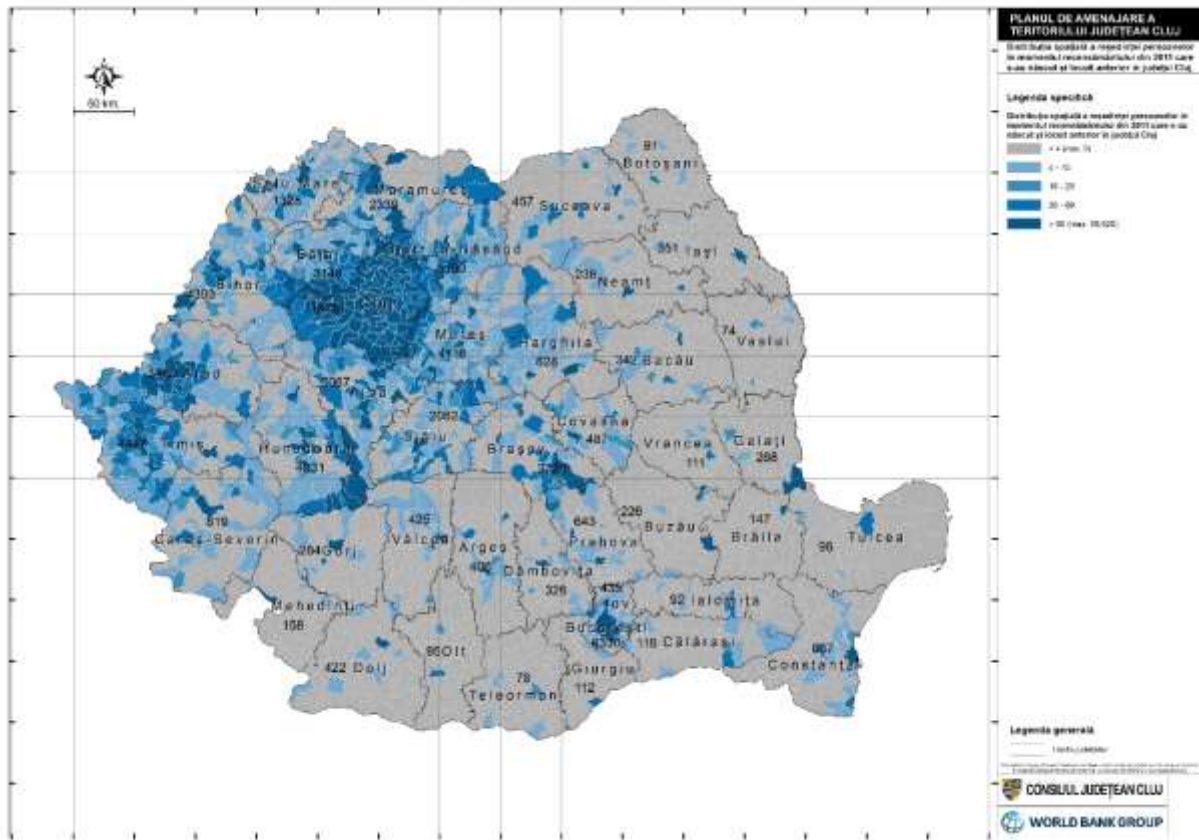
Notă: selecția persoanelor a fost realizată urmărind mai multe criterii. Astfel, au fost selectate persoanele recenzate în județul Cluj care se aflau în alte scopuri decât vizită sau turism, care au domiciliul într-o altă localitate decât cea de recenzare, care s-au născut într-o altă localitate decât cea de recenzare și care au avut reședința anterioară alta decât cea de recenzare. Analiza surprinde atât migrația intrajudețeană, între diferite UAT-uri din județul Cluj, cât și interjudețeană. Nu este surprinsă migrația externă. Datorită valorilor mici, graficul nu cuprinde perioada anterioară anului 1990.

În ceea ce privește destinația de plecare a persoanelor s-au născut și locuit anterior în județul Cluj, distribuția spațială a reședinței prezintă o serie de similarități cu distribuția spațială domiciliului persoanelor care au reședința în județ. Acestea constau în faptul că o parte importantă din persoanele mobile provin sau, în cazul acesta, au ca destinație județe situate în vecinătatea județului Cluj. Bistrița-Năsăud, Alba și Sălaj rămân și de această dată areale de mare importanță pentru analiza migrației interne a județului. Pe parcursul perioadei surprinse la recensământ, mai mult de 5000 de persoane care s-au născut în județului Cluj locuiau la data înregistrării în aceste județe. Relațiile economice existente în acest areal geografic extins contribuie semnificativ la schimburile de populație interjudețeană. De asemenea, o parte semnificativă a acestei întinderi spațiale forma o zonă administrativă comună, care mai apoi a fost delimitată în forma sa actuală după reforma administrativă din 1968.

Județele Ilfov, Timiș, Arad, Bihor, Hunedoara, Mureș, Brașov și Sibiu sunt de asemenea destinații importante ale migrației interne dinspre județul Cluj. Și în acest caz explicația este bazată pe procesele de dezvoltare economică. Cu excepția județului Ilfov, toate celelalte destinații importante de migrație sunt situate concentric județului Cluj. Acest rezultat confirmă încă o dată caracterul regional al migrației interjudețene către și dinspre Cluj.

Precum în cazul analizei despre imigrare, schimbările de reședință cele mai des întâlnite sunt intrajudețene. 67% din totalul persoanelor care au declarat la recensământ că locuiesc în altă localitate decât cea de naștere sunt migranți în interiorul județului. Se constată astfel că migrația internă în cazul județului Cluj are loc mai degrabă pe distanțe scurte.

Figura 33 - Distribuția spațială a reședinței persoanelor în momentul recensământului din 2011 care s-au născut și locuit anterior în județul Cluj

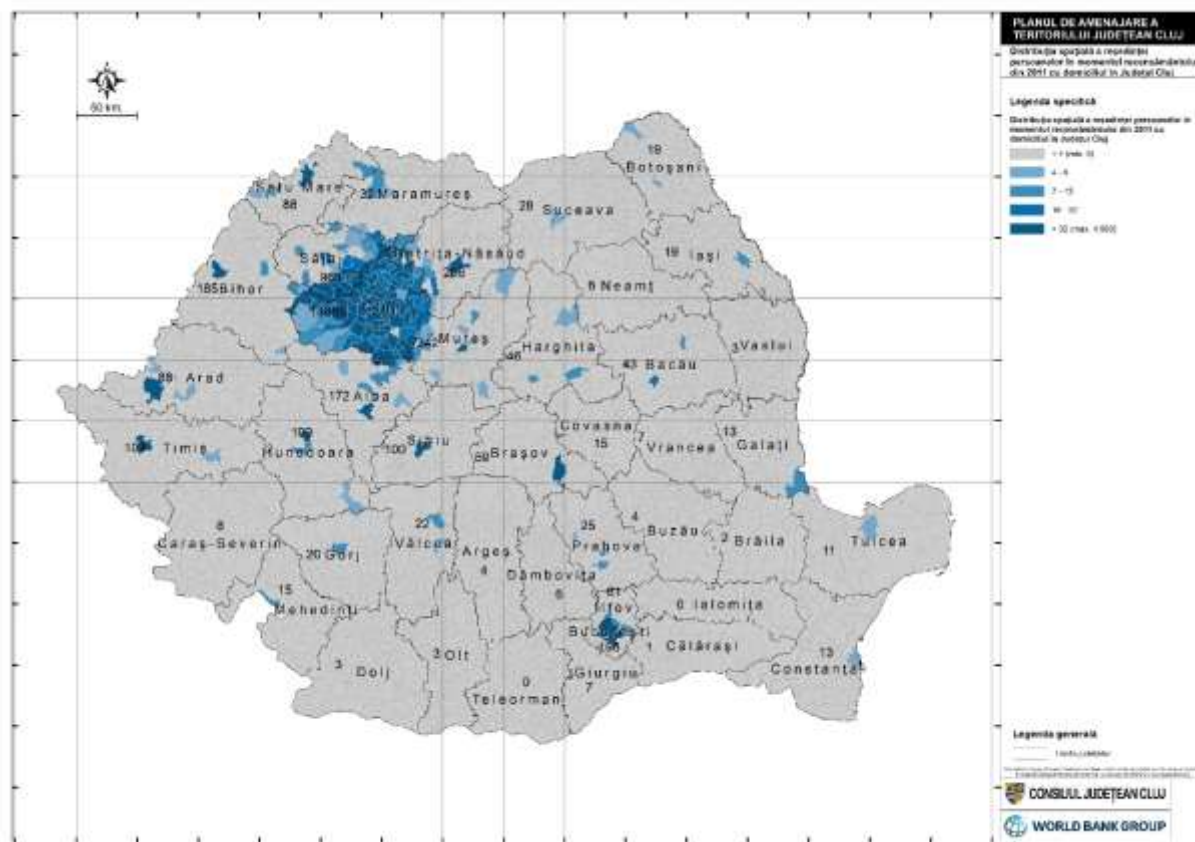

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și al Locuințelor 2011

Notă: selecția include doar persoanele care au fost recenzate într-o localitate care diferă de localitatea unde s-au născut și unde au avut reședința anterioară. Analiza surprinde atât migrația intrajudețeană, între diferite UAT-uri din județul Cluj, cât și interjudețeană. Nu este surprinsă migrația externă.

O altă formulă pentru analiza destinațiilor de plecare se bazează pe informații despre domiciliu și nu doar despre locul nașterii. Prin această tehnică de selecție a datelor am redus semnificativ numărul persoanelor analizate, dar este surprins un alt tipar de migrație. Dacă distribuția persoanelor care au reședința diferită de locul nașterii evidențiază o variație spațială mai crescută pe harta țării, în cazul selecției după domiciliul oficial în județul Cluj, persoanele flotante aleg ca destinații mai degrabă orașele mari ale celorlalte județe. Excepție fac județele din imediata vecinătate a județului Cluj, cu precădere județul Sălaj. Excepționând mobilitatea intrajudețeană, unitățile administrativ-teritoriale rurale ale județului Sălaj de la granița cu județul Cluj reprezintă destinațiile cele mai frecvente ale persoanelor mobile domiciliuate în Cluj. Până la data recensământului, aici locuiau aproximativ 1000 de astfel de persoane mobile.

Figura 34 - Distribuția spațială a reședinței persoanelor în momentul recensământului din 2011 cu domiciliul în Județul Cluj

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul Populației și al Locuințelor 2011

Notă: selecția include doar persoanele care au fost recenzate într-o localitate care diferă de localitatea de domiciliu și persoanele care au avut o altă reședință anterioară. Analiza surprinde atât migrația intrajudețeană, între diferite UAT-uri din județul Cluj, cât și interjudețeană. Nu este surprinsă migrația externă.

2.5.2. Migrația externă

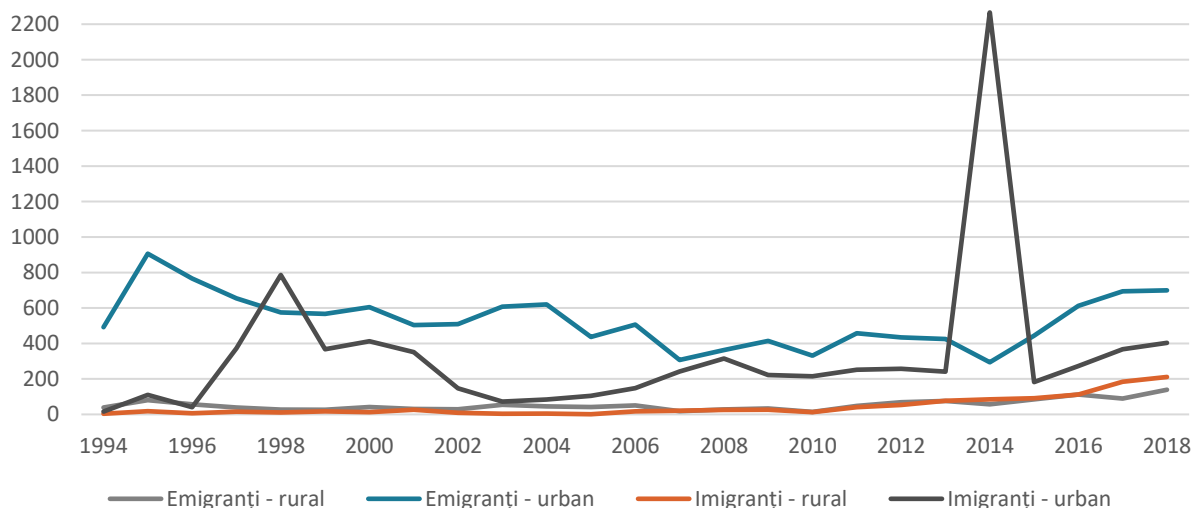
În cazul migrației externe se va face distincția dintre migrația definitivă, măsurată prin schimbările de domiciliu oficial și migrația temporară, ca formă de mobilitate de durată relativ scurtă de timp. Înregistrările naționale cuprind persoanele implicate într-o formă de migrație care presupune o ședere în țara de destinație de cel puțin 12 luni. Datele reprezintă estimări ale numărului de persoane care și-au declarat schimbarea reședinței într-o altă țară (emigranți) și numărul de cetățeni străini care au beneficiat de permis de ședere sau drept de muncă pe teritoriul României (imigranți).

Valorile absolute ale fluxurilor de migrație definitivă externă în perioada 1994-2018 surprind variații atât între cele două categorii de medii de rezidență, cât și între numărul celor plecați și numărul celor sosiți. Numărul persoanelor implicate în procesul de migrație definitivă este net superior în urban decât în mediul rural. Această diferență este vizibilă și în cazul migrației temporare, dar variația dintre urban și rural este de data aceasta mai mică.

Rezultatul surprinde o tipologie a migrației, în care se observă că persoanele care provin din mediul rural au mai degrabă o experiență de migrație de durată relativ scurtă și sunt implicați cel mai probabil într-un sector economic agricol, sau altele care necesită o forță de muncă manuală și necalificată. În cazul emigrației definitive, am putea vorbi mai degrabă de un proces de mobilitate de lungă durată,

determinat de aspecte legate de carieră și stil de viață. Persoane care au un statut economic privilegiat au avut posibilitatea financiară să achiziționeze o locuință în țara gazdă, și posibil au obținut cetățenia acestei țări.

Figura 35 - Evoluția numărului de emigranți și imigranți definitivi. Perioada 2014-2018, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabellele POP309E și POP310E

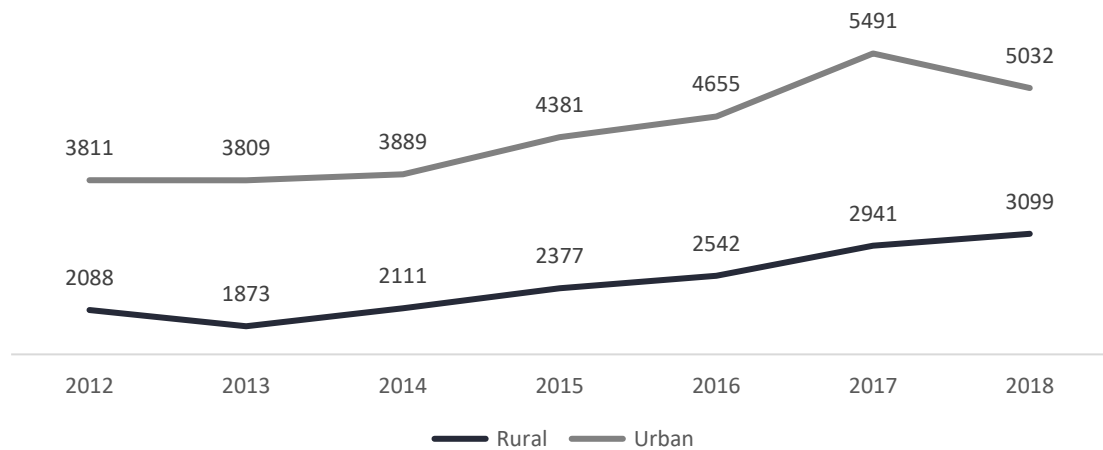
Comparând numărul imigranților definitivi în urban și numărul emigranților definitiv în rural, se constată faptul că în aproape întreaga perioadă analizată există mai multe persoane care pleacă decât cele care sosesc. Acesta este un fapt intuitiv și este legat direct de forma pe care istoric a luat-o fenomenul migrației din România de după 1989, aceasta fiind una dintre cele mai importante țări de origine ale migrației internaționale.

Ce se poate totuși observa, este o tendință de relativ ușoară scădere a numărului de emigranți definitiv în perioada 1995-2014, urmată de o creștere începând 2006-2007 până în 2018, dar care nu ajunge la nivelul anilor 1995-1996. Mai mult, în afara momentelor când imigranții depășesc numărul celor care pleacă, se observă două perioade cu tendințe opuse. Există o creștere puternică între 1996 și 1998, urmată de un declin până în 2003, după care o nouă creștere până în 2018.

Anul 2014 reprezintă un an al excepțiilor, fiind înregistrată o valoare substanțial mai mare a numărului de imigranți în urban. Dacă pentru restul anilor vorbim despre un număr mediu de 250 de persoane, în anul 2014 datele oficiale înregistrează un număr de 2266 de imigranți în urban. Nu este foarte clar motivul pentru care a existat acest salt masiv urmat de o revenire la valori obișnuite.

Dincolo de o posibilă eroare de înregistrare sau de înregistrări tardive, se cunoaște ca la 1 ianuarie 2014 o fost ridicate restricțiile de acces al românilor la piața forței de muncă din Austria, Belgia, Malta, Luxemburg, Olanda, Spania, Regatul Unit, Franța și Germania. Știind că recent unele dintre aceste state au devenit noi destinații favorite ale emigranților, este posibilă o revenire cu domiciliul în România și apoi continuarea parcursului de migrație în statele mai sus menționate.

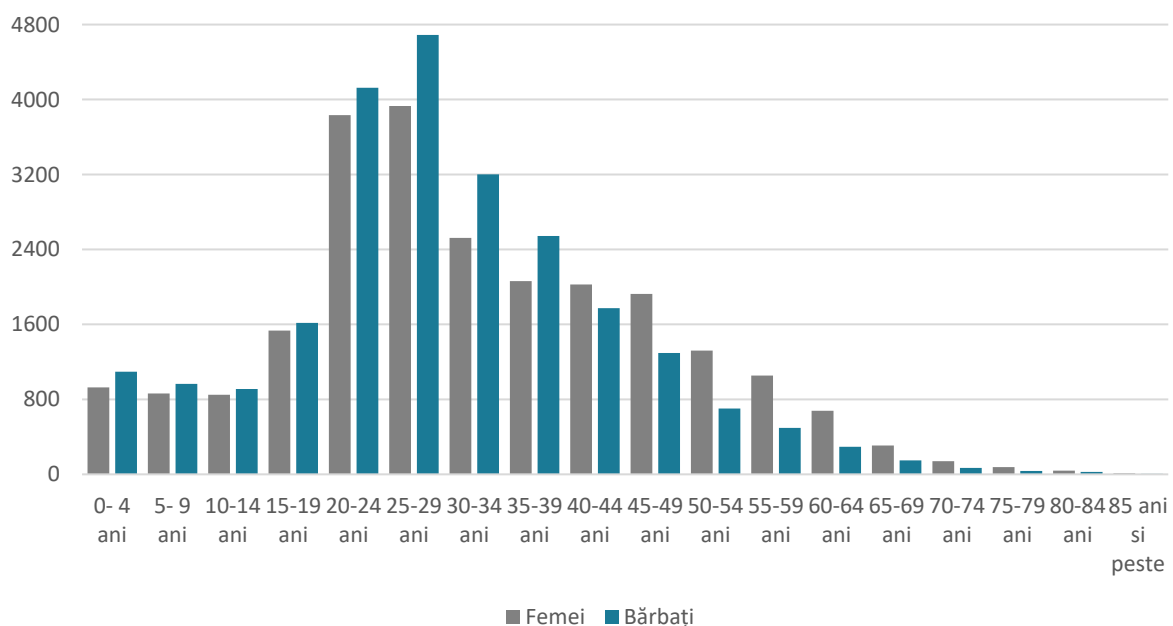
Figura 36 - Numărul pe persoane plecate în străinătate de cel puțin 12 luni, după mediul de rezidență. Perioada 2012-2018, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP320C

O altă explicație pentru creșterea numărului de imigranți definitivi în Cluj din ultimii ani este legată de investițiile în imobiliare pe care aceste persoane le-au realizat, iar în acest mod au putut obține domiciliul oficial în județ. Datorită impozitelor relativ reduse pentru proprietăți multiple și datorită dezvoltării economice alături de creșterea populației din această regiune a județului, achizițiile în imobiliare sunt văzute în termeni de profitabilitate garantată. În contextul prețurilor foarte mari pentru închiriere de locuințe, aceasta devine o nouă sursă importantă de venit în rândul micilor investitori. Această explicație poate fi aplicată și în cazul migrației interne, unde am observat o creștere a stabilirilor cu domiciliul în județul Cluj. De asemenea, nu trebuie neglijată dezvoltarea economică a orașului Cluj-Napoca din ultimii ani, care a adus cu sine noi oportunități de muncă și o creștere a vitalității sociale și culturale. Aceștia sunt factori importanți care contribuie la motivațiile de revenire în țară.

Figura 37 - Distribuția numărului de persoane plecate în străinătate de cel puțin 12 luni, după categoria de vârstă și gen. Perioada 2012-2018, județul Cluj

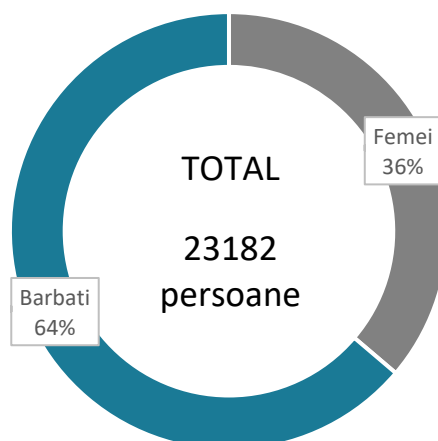
Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP320C

Structura pe vârste și gen a persoanelor care au domiciliul oficial în județul Cluj și care locuiesc în străinătate, evidențiază faptul că populația (cel puțin) temporar absentă este reprezentată de persoane tinere și mai degrabă bărbați. Doar în rândul persoanelor cu vârste mai mari de 40 de ani, femeile au o pondere mai mare decât bărbații.

Frecvența ridicată a tinerilor cu vârsta cuprinsă între 20 și 29 de ani poate fi explicată prin două traiectorii de migrație distincte. Pe de o parte, cei care și-au întrerupt parcursul educațional și care am plecat în căutarea unui loc de muncă stabil și pe de altă parte o categorie mai puțin numeroasă, a tinerilor care își continuă parcursul educațional în străinătate. Ponderea mai mare a femeilor la vârste mai înaintate poate fi asociată cu necesitatea piețelor de muncă din Sudul și Vestul Europei pentru ocupații asociate îngrijirii și asistenței personale.

Cea de a doua parte a analizei migrației externe surprinde o detaliere despre persoanelor de altă cetățenie care locuiesc sau au locuit pe teritoriul județului în perioada 2012-2018. Se va face distincția între numărul de persoane care au beneficiat de permis de ședere temporară și numărul de persoane care au beneficiat de autorizație sau permis de muncă.

Figura 38 - Distribuția pe gen a numărului de persoane care au beneficiat permis de ședere temporară pe teritoriul României în județul Cluj. Perioada 2007-2019

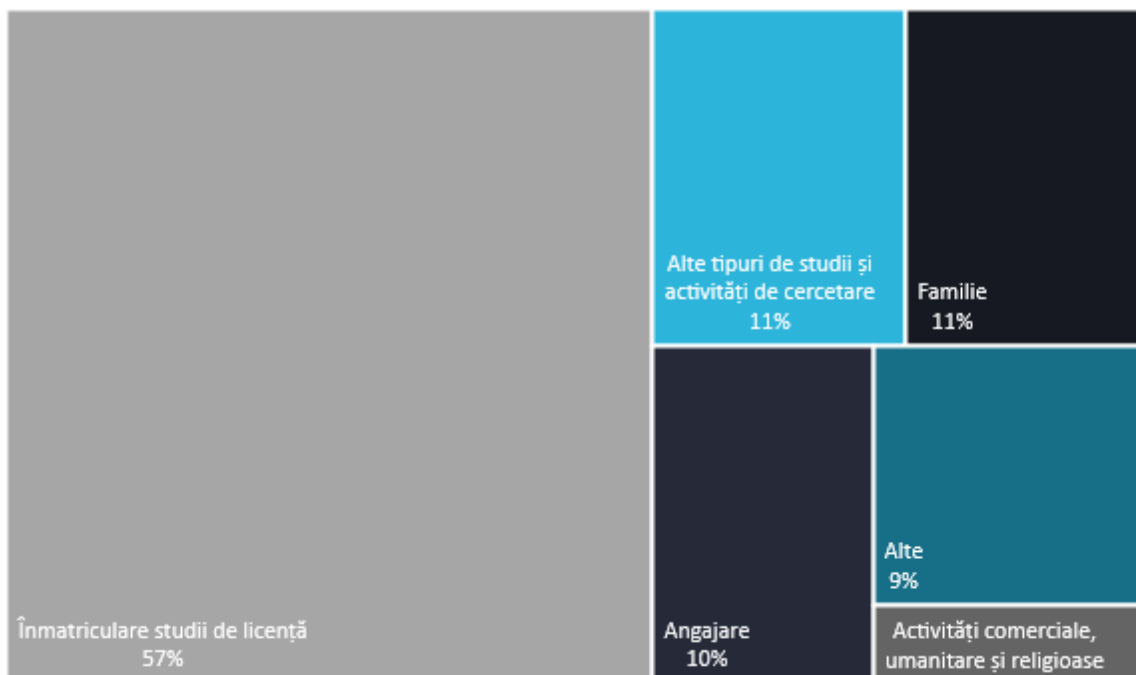

Sursă: Serviciul pentru Imigrări al județului Cluj

În perioada 2007-2019 eu fost eliberate peste 23 de mii de permise de ședere pentru cetățeni străini:

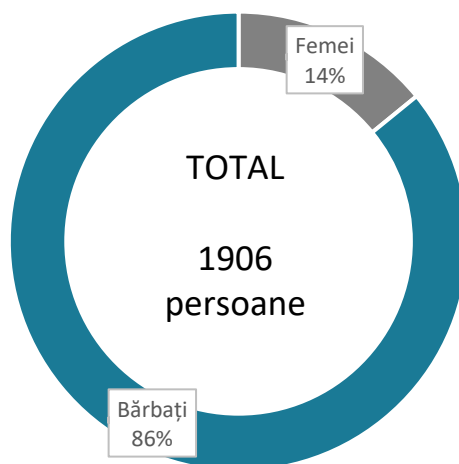
- Distribuția pe genuri evidențiază o reprezentare mai mare a bărbaților comparativ cu cea a femeilor.
- Mai mult de jumătate dintre persoane au solicitat dreptul de ședere pentru a se înmatricula la studii de licență în universitățile din Cluj-Napoca. Cea mai mare parte dintre aceștia sunt studenți la Universitatea de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu și studenți implicați în mobilități internaționale de studiu.
- O parte semnificativă sunt implicați în activități de cercetare științifică sau/și înmatriculații în programe universitare de masterat și doctorat.
- Familia (un membru al familiei este cetățean român și reîntregirea familială) și angajarea sunt alte două categorii importante din punct de vedere numeric pentru scopul solicitărilor de ședere temporară aprobate.
- Persoanele care au sosit în județul Cluj pentru realizarea de activități comerciale, umanitare sau religioase reprezintă abia 3% din totalul permiselor de ședere oferite în perioada 2007-2019.

Figura 39 - Distribuția după scopul sosirii a persoanelor care au beneficiat permis de ședere temporară pe teritoriul României, în județul Cluj. Perioada 2007-2019

Sursă: Serviciul pentru Imigrări al județului Cluj

Figura 40 - Distribuția pe gen a persoanelor care au beneficiat de autorizație sau permis de muncă pe teritoriul României în județul Cluj. Perioada 2007-2019

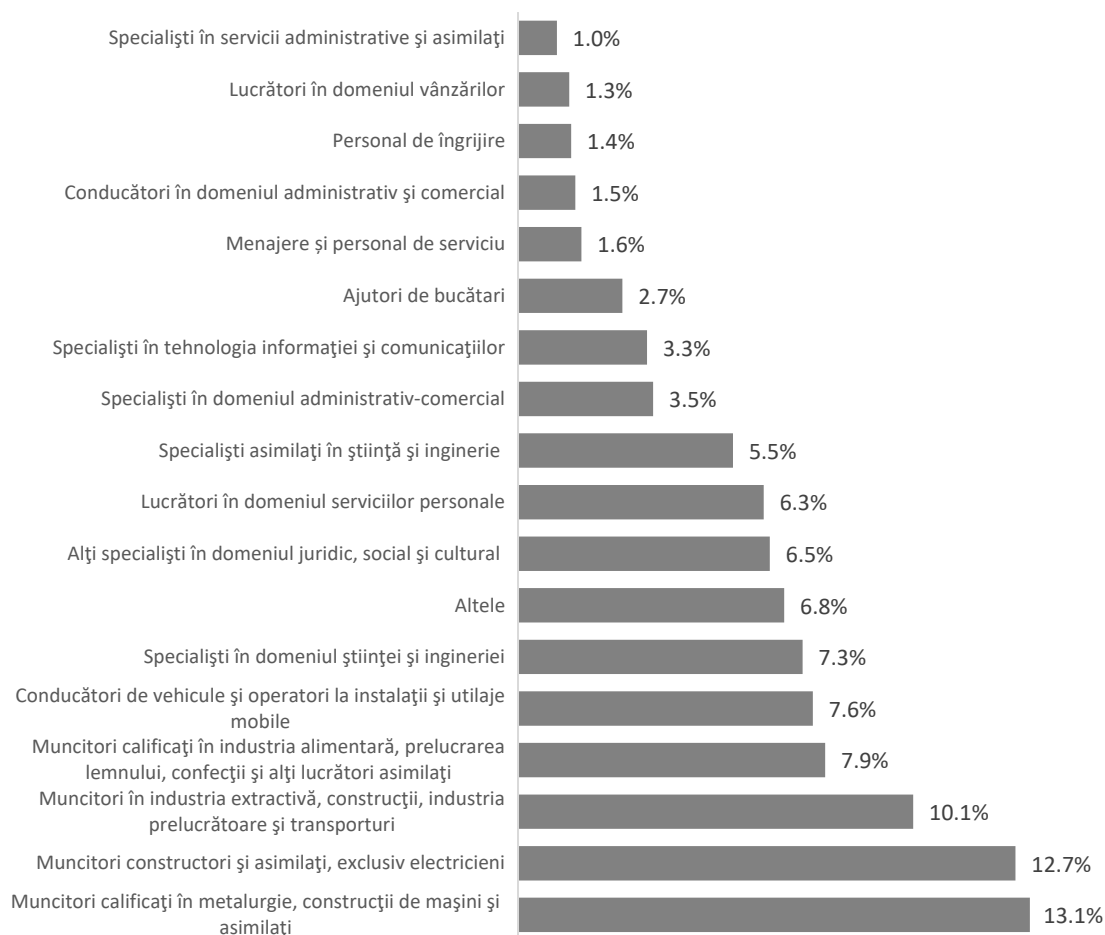

Sursă: Serviciul pentru Imigrări al județului Cluj

Numărul persoanelor cu cetățenie diferită de cea română care au beneficiat de drept de muncă pe raza județului Cluj cumulează o valoare ușor mai mare de 1900. Se observă o diferență dintre numărul persoanelor care au beneficiat de drept de ședere pentru angajare și numărul de permise de muncă eliberate. În perioada analizată au existat nu număr de 335 de astfel de cazuri.

Printre cele mai frecvente funcții ocupate de persoanele străine cu drept de muncă sunt cele de sudor, fotbalist profesionist, mașinist la mașini pentru terasamente, muncitor necalificat la întreținerea de drumuri, șosele, poduri, baraje, operator la fabricarea produselor congelate de patiserie și panificație, fierar betonist sau dulgher (exclusiv restaurator).

Figura 41 - Distribuția după COR a persoanelor care au beneficiat de autorizație sau permis de muncă pe teritoriul României în județul Cluj. Perioada 2007-2019

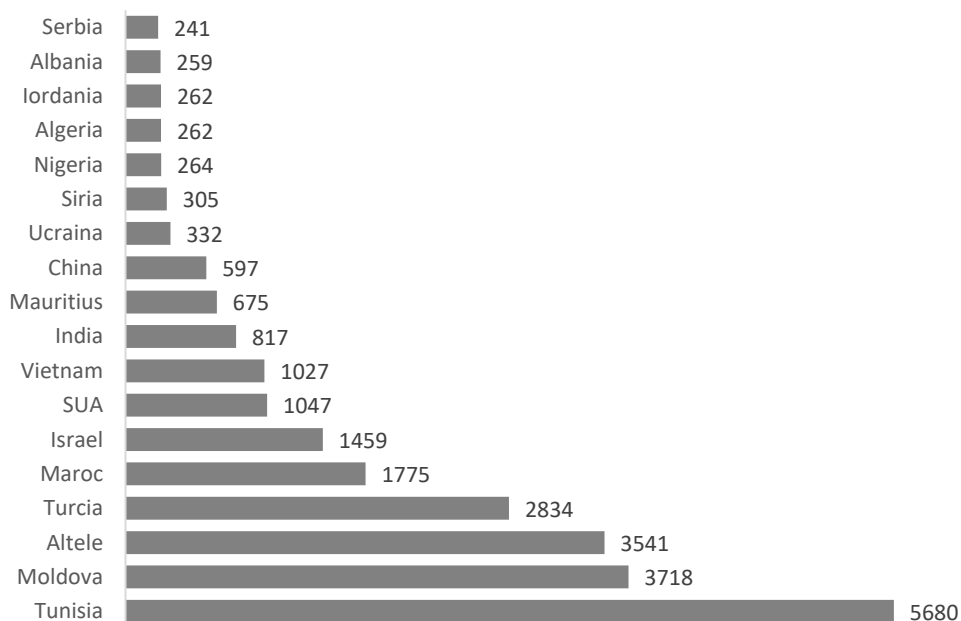

Sursă: Serviciul pentru Imigrări al județului Cluj

La nivel agregat, cele mai multe persoane care au obținut permis de muncă pe raza județului Cluj, sunt muncitori manuali, necalificați sau calificați în construcții, industria alimentară și în transporturi. De asemenea, numărul relativ ridicat al sportivilor profesioniști străini este legat de prezența numeroaselor cluburi sportive, dar mai ales a celor două cluburi de fotbal din Cluj-Napoca.

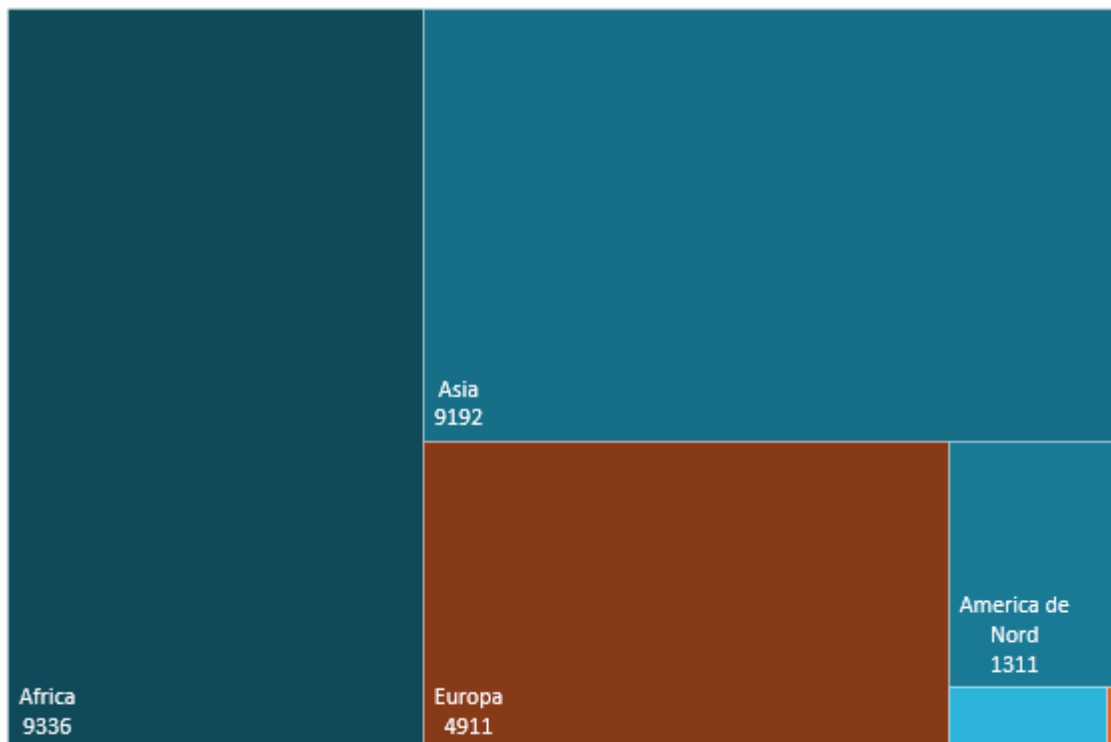
Distribuția persoanelor după cetățenie evidențiază Tunisia ca fiind țara de origine a celor mai multe persoane străine în Cluj. Republica Moldova și Turcia ocupă următoarele locuri în clasament. Pe de o parte, în acest context putem vorbi despre un număr tot mai mare de studenți din Republica Moldova care beneficiază de studii universitare gratuite și pe de altă parte de forță de muncă manuală specializată care provine partea de Nord a Africii și Sud-Vestul Asiei.

Figura 42 - Distribuția după cetățenie a persoanelor cu permis de ședere sau/și cu drept de muncă pe teritoriul României, în județul Cluj. Perioada 2007-2019

Sursă: Serviciul pentru Imigrări al județului Cluj

Figura 43 - Distribuția pe continente a persoanelor cu permis de ședere sau/și cu drept de muncă pe teritoriul României, în județul Cluj. Perioada 2007-2019

Sursă: Serviciul pentru Imigrări al județului Cluj

2.6. Îmbătrânirea demografică

Unul dintre efectele directe ale fertilității scăzute, sporului natural negativ și a emigrației în masă este îmbătrânirea populației. Acesta este un fenomen structural care indică o creștere a procentului de persoane de 65 de ani și peste (sau 60 de ani și peste), în cadrul efectivului total al unei populații³. Pentru evaluarea îmbătrânirii demografice au fost calculați patru indicatori diferiți pentru fiecare tip de populație și mediu de rezidență și reprezentată evoluția valorilor acestora în perioada 2010-2019. Acești indicatori au fost calculați urmând metodologia de calcul propusă de Institutul Național de Statistică (Metadate INS). Astfel, s-a operat cu trei categorii mari de vârstă: 0-14 ani, 15-64 ani și 65 de ani și peste.

Se observă la nivel de județ o tendință de creștere a procentului de persoane cu vârsta de 65 de ani și peste din mediul urban și o ușoară tendință de scădere procentului în mediul rural. Se pare că procentul ridicat de urbanizare a județului Cluj aduce cu sine un proces mai accelerat de îmbătrânire demografică în mediul urban. Indicele îmbătrânirii demografice reprezintă raportul dintre totalul populației de vârsta a treia (64 de ani și peste în cazul acesta) și numărul de copii între 0 și 14 ani.

Chiar dacă într-o secțiune anterioară a acestui capitol s-a arătat faptul că județul Cluj are un spor natural negativ, raportul dintre numărul persoanelor vârstnice și numărul copiilor este totuși favorabil gupei de vârstă tinere. Societățile care recunosc valori negative ale acestui raport se confruntă cu un proces de îmbătrânire sever.

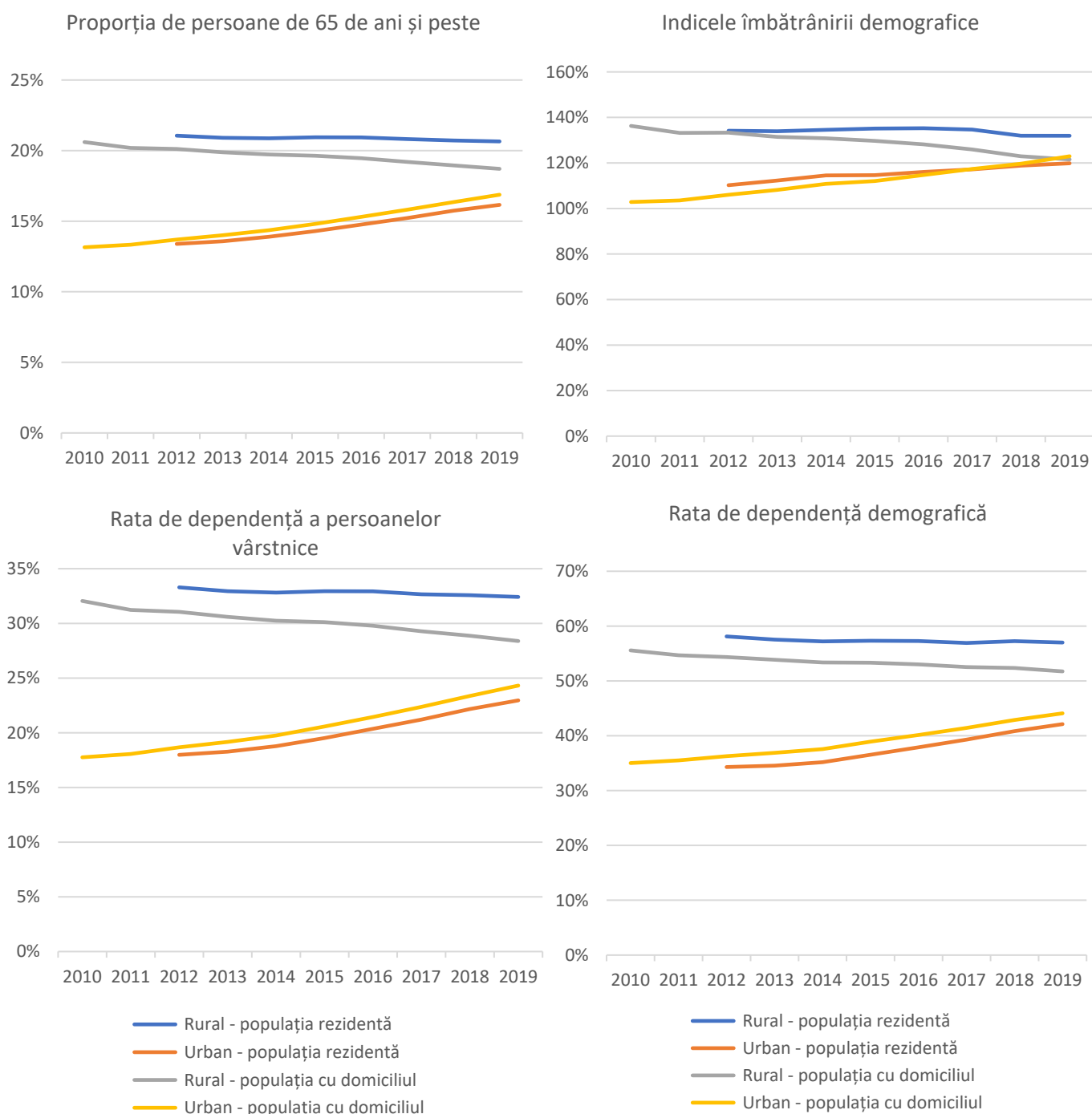
La nivelul județului se observă o tendință de creștere a valorii indicelui pentru populația urbană și o scădere în rândul populației cu domiciliul în rural. Dacă la începutul perioadei analizate, diferențele dintre valorile indicelui erau semnificativ diferite între cele două medii de rezidență, pe parcursul timpului aceste diferențe se diminuează treptat (exceptând populația cu rezidența obișnuită), ajungând la finalul șirului de timp să aibă valori aproximativ egale. Acest lucru poate fi dovedit prin menționarea faptului că numărul de copii născuți recunoaște o tendință de creștere în zona urbană funcțională cu grad ridicat de navetism a municipiului reședință de județ (ne referim la Apahida, Baci, Florești). Chiar dacă în Cluj-Napoca natalitatea se situează pe o pantă ascendentă, intensitatea acesteia nu a fost până acum suficientă pentru a stopa creșterea valorii indicelui îmbătrânirii în mediul urban.

Cel de al treilea indicator folosit este rata de dependență a persoanelor vârstnice și se calculează prin raportarea populației de vârsta a treia la populația de vârstă activă (15-64 de ani în acest caz). Unei populații medii de 100 de persoane din mediul urban, cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani, îi corespund în anul 2019 un număr de aproximativ 25 de persoane cu vârsta de 65 de ani și peste care locuiesc în urban și 32 de persoane de vârsta a treia din mediul rural. Analiza în serie de timp a acestei rate oferă încă odată indicii legate de tendința de accentuare a procesului de îmbătrânire a populației orașelor din județul Cluj.

În cazul așezărilor rurale, la nivel de județ se observă mai degrabă o diminuare a gradului de dependență a persoanelor înaintate în vârstă. Acest lucru se datorează în special persoanelor tinere care sosesc anual în comunele cu volume mari de populație din zona periurbană a Municipiului Cluj-Napoca. Se observă că imigrarea puternică a tinerilor, având ca destinații comunele Florești, Baci, Apahida, reușește să mențină constant sau chiar să reducă raportul de dependență a vârstnicilor. Totuși, dacă se consideră ca valori optime ale ratei de dependență a persoanelor vârstnice cele de la începutul perioadei analizate, imigrația persoanelor tinere în județul Cluj nu este suficientă până în acest moment pentru a opri fenomenul de îmbătrânire demografică.

³ Rotariu, Traian; Dumănescu, Luminița; Hărăguș, Mihaela (2017). Demografia României în perioada Postbelică (1948-2015). Iași: Polirom.

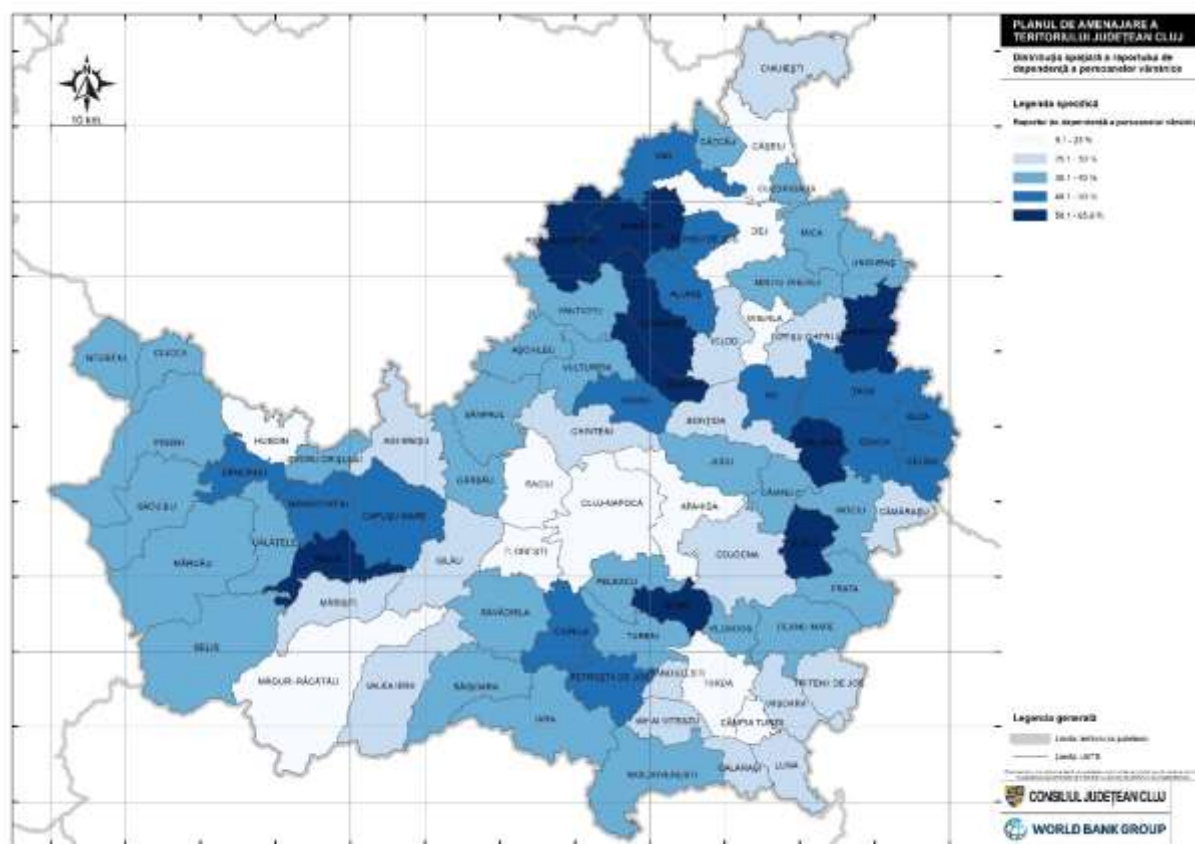
Figura 44 - Indicatori ai fenomenului îmbătrânirii populației după medii. Perioada 2012-2019, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelele POP105A și POP107A

Rata de dependență demografică, este un indicator mai complex care nu face trimitere directă la îmbătrânirea demografică. Acesta rezultă prin comparația efectivului de persoane de vârstă vulnerabilă, vârstnici și copii, cu populația de vârstă activă. Așadar, acesta este o măsură mai complexă a profilului structurii pe vârste și care cumulează totalitatea persoanelor din categoriile de vârstă dependente. Similar cu rezultatele obținute în urma calculului celorlalți indicatori la nivel de județ, valorile ratei de dependență demografică sunt constant mai mari în mediul rural comparativ cu cel urban. Dacă în mediul rural la o populație medie de 100 de persoane de vârstă mijlocie în anul 2019 îi

Figura 46 - Distribuția spațială a raportului de dependență a persoanelor vârstnice. Populația cu domiciliul, anul 2019, județul Cluj

Sursă: Institutul Național de Statistică, TEMPO Online, tabelul POP107D

3. DISFUNCTIONALITĂȚI ȘI PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE

Din analiza critică a situației existente prezentate în acest capitol, reies următoarele disfuncționalități majore ale populației județene:

- a. **Distribuția spațială a sporului total, în județul Cluj și a ritmului anual de creștere al populației prezintă disparități regionale accentuate:** Chiar dacă județul Cluj este printre puținele județe din România cu creștere a populației, distribuția spațială a sporului total și a ritmului anual de creștere a populației prezintă disparități la nivel de unități teritorial-administrative. Creșterea populației oficiale a județului, care a început în anul 2008, este datorată, în fapt, creșterii numărului de locuitori în Cluj-Napoca și comunele din aria periurbană (îndeosebi Florești și la care se adaugă Apahida, Baci, Gilău, Jucu și mai recent, Chinteni, Feleacu și Ciurila). În toate celelalte unități teritorial-administrative, inclusiv orașe, se poate observa existența unui declin demografic. Tratarea acestui subiect este esențial pentru reducerea disparităților la nivel de județ prin identificarea unor forme de atragere de populație în regiunile care se confruntă cu declin demografic. Dezvoltarea centrelor urbane din județ, altele decât Cluj-Napoca, prin urmărirea bunelor practici deja existente, este esențială mai întâi pentru reducerea declinului demografic prin reducerea emigrației și creșterea fertilității și mai apoi pentru a atrage noi locuitori.
- b. **Dinamica demografică inegală** la nivelul județului Cluj conduce la apariția, pe de o parte de mari aglomerări de populație și pe de altă parte, la zone largi cu densitate foarte scăzută. Comparativ cu densitatea populației la nivel național, regiunile din județ cu valori mai mari sunt observate doar în zona municipiilor Cluj-Napoca și Câmpia Turzii. Sud, Sud-Vestul, Vestul și Nord-Vestul județului includ UAT-urile cu densitate foarte scăzută, mai puțin de 35 de locuitori per kilometru pătrat. Diferența relativă a densității în ultimii zece ani arată o scădere a valorilor pe suprafața întregului județ, exceptând Cluj-Napoca și primul inel al ariei periurbane. De asemenea, se observă zone cu populație îmbătrânită în contrast cu zonele periurbane ale municipiului Cluj-Napoca, unde populația este foarte tânără. Acest dezechilibru al structurii pe vârste conduce la valori crescute ale raportului de dependență demografică și la reducerea potențialului reproductiv al populației. Rezultatul este în acord cu declinul demografic din aceste zone.
- c. **Spor natural negativ:** sporul natural pozitiv este întâlnit în doar 5 unități teritorial-administrative din totalul de 81. Datorită acestui fapt, la nivel agregat, în ultimii cel puțin zece ani numărul nașcuților este net inferior raportat la numărul deceselor. Cluj-Napoca, Florești și mai apoi Apahida, Baci și Gilău sunt singurele UAT-uri unde sporul natural pentru populația rezidentă recunoaște valori pozitive. La polul opus se află municipiul Turda, unde sporul natural are cea mai mare valoare negativă. Sporul natural negativ în zonele cu declin demografic și densitate în scădere contribuie semnificativ la intensificarea procesului de îmbătrânire demografică și depopulare într-un număr semnificativ de areale de pe teritoriul județului Cluj. Scăderea numărului de copii are efecte puternice și asupra eficienței și sustenabilității pe termen mediu și lung a infrastructurii educaționale și a infrastructurii sanitare școlare din teritoriu. Lipsa unui număr suficient de copii a condus la dispariția cabinetelor școlare și reprezintă un risc major pentru comasarea școlilor. În contextul lipsei unei infrastructuri de transport pentru elevi și a dificultăților de mobilitate datorate reliefului din unele zone, accesul la educație poate fi puternic afectat negativ.
- d. **Depopularea și supraaglomerarea urbană și periurbană:** în ceea ce privește migrația internă, se observă foarte puține localități la nivel județean care atrag populație flotantă. Doar Cluj-Napoca are o valoare considerabilă a soldului prin schimbările reședinței obișnuite. Comuna

Florești, și la mare distanță comunele Baciș și Apahida sunt unitățile teritorial-administrative care atrag cea mai mare a populației stabile în raport cu numărul de plecări (schimbările de domiciliu). Majoritatea comunelor, mai ales cele situate la granița județului, au un grad ridicat de respingere a populației cu efecte directe asupra densității și structurii pe vârste. În toate acestea, soldul migrator datorat fie schimbărilor reședinței obișnuite fie celor de domiciliu este negativ. Lipsa de facilități la standarde ridicate (educaționale, de sănătate și altele) determină apariția unei populații flotante numeroase, care pleacă din zonele rurale slab dezvoltate, spre centre urbane, printre care și Cluj-Napoca.

- e. **Migrația externă:** ținând cont de migrația externă, populația urbană are cele mai ridicate valori absolute și în creștere ale numărului de emigranți definitiv și temporar de lungă durată. Aceasta poate fi explicată atât prin faptul că populația urbană din județ cumulează 65% din populația totală, dar și datorită faptului că vorbim despre o populație mobilă transnațional foarte tânără. Mai mult, creșterea numărului persoanelor care pleacă în străinătate este în creștere și în mediul rural. Alături de sporul natural negativ, sporul migrator reprezintă cauzele declinului demografic din cele mai multe unități administrative. Realizarea de investiții, crearea de locuri de muncă și crearea de oportunități de mobilitate rapidă în interiorul județului sunt absolut necesare pentru a reduce emigrația și sporul natural negativ.
- f. **Îmbătrânirea demografică** reprezintă un alt aspect de care trebuie ținut seama în analiza disfuncționalităților privind populația județului. Cea mai mare parte a UAT-urilor din județ au o pondere a populației vârstnice mai mare decât cea națională. Florești, Apahida și Baciș sunt UAT-urile cu populația cea mai tânără din județ. Localitățile cu cea mai mare populație de persoane vârstnice sunt situate în Estul, Nord-Estul și Vestul județului. Cu unele excepții UAT-urile cu cele mai mari valori ale raportului de dependență a persoanelor vârstnice se regăsesc la granița județului. Astfel de disparități la nivel județean sunt prezente în comuna Florești, unde locuiește cea mai tânără și educată populație din țară. Pe de altă parte există comune cu o populație puternic îmbătrânită, unde raportul de dependență demografică a persoanelor vârstnice depășește 50%. Acestea ilustrează existența unui dezechilibru al structurilor pe vârste în județul Cluj și care reduce potențialul de dezvoltare uniformă a județului.

4. PROGNOZE, SCENARII SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE

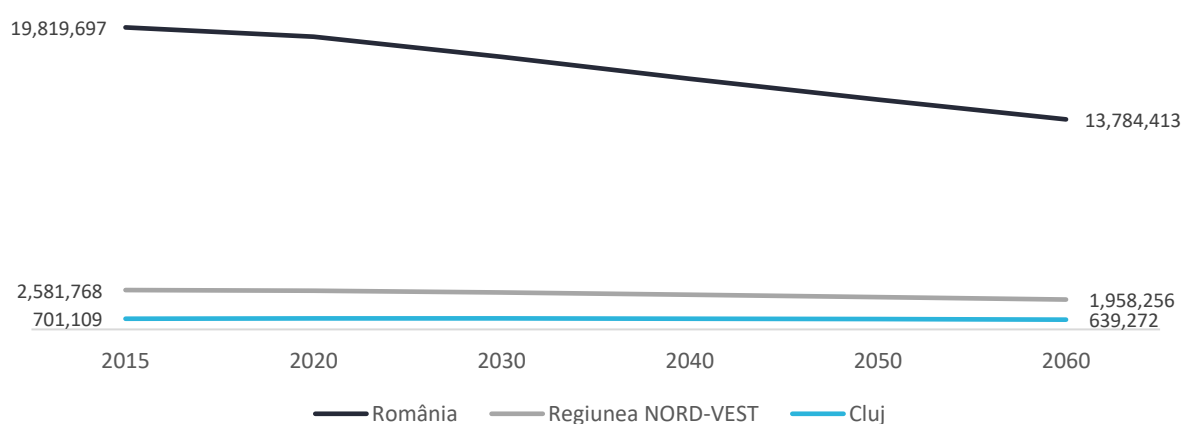
4.1. Prognoze demografice

Prognozele demografice oferite de Institutul Național de Statistică evidențiază un puternic declin al populației României. Conform raportului „Proiectarea Populației României în Profil Teritorial la Orizontul Anului 2060” (Institutul Național de Statistică 2017), județul Cluj recunoaște o creștere a populației, urmată de declin. Estimările populației rezidente proiectate pentru următoarele decenii țin seama de principalele fenomene demografice care determină volumul populației într-un timp dat: fertilitate, mortalitate, migrație internă și migrație externă.

Raportul propune mai multe variante de prognoză demografică, și anume varianta medie, varianta constantă, varianta optimistă, varianta pesimistă și varianta intermediară. Varianta constantă este o formă de proiectare a populației, folosită ca punct de reper, care asumă menținerea pe parcursul timpului al unui nivel de fertilitate, speranță de viață și valori ale migrației nete caracteristice anului de referință. Varianta optimistă pornește de la ipoteza de creștere a sporului natural și a sporului migrator, iar varianta pesimistă reprezintă viziunea opusă. Varianta cea mai plauzibilă sugerată de către Institutul Național de Statistică este varianta medie.

Astfel, ținând cont de varianta medie, populația județului Cluj ar urma să crească până în anul 2030, atingând o populație de aproximativ 722 de mii de persoane (o creștere de 3%), aceasta fiind valoarea maximă a populației în perioada 2015-2060. După anul 2030 populația județului ar urma un trend descendent, ajungând la o valoare de aproape 640 de mii de persoane în 2060, cu 62 de mii de persoane rezidente mai puțin decât în anul 2015 și cu 52 de mii de persoane mai puțin decât număratoarea rezultată la recensământul din 2011. Creșterea populației județului de 2% până în 2020 și 3% până în 2030 este una viabilă, ținând cont de faptul că în perioada 2012-2018 vorbim de o creștere de 1,6 procente.

Figura 47 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta medie

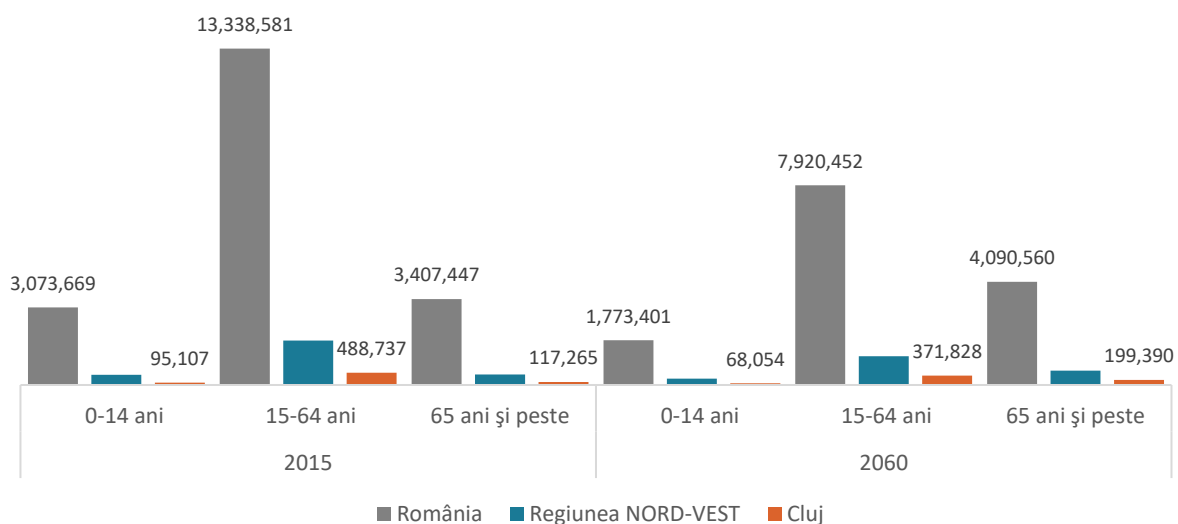

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

Trendul ascendent preconizat în cazul județului Cluj este una dintre excepțiile de la nivel național. Comparativ cu situația pe țară și regiunea Nord-Vest, până în anul 2060, Clujul ar suferi un declin demografic semnificativ mai mic, de doar 9 procente. La nivel național și regional populația va scădea

cu 30%, respectiv 24%. Dacă se ține cont de faptul că în momentul de față creșterea populației județului este determinată de migrația ridicată în Cluj-Napoca și aria periurbană, proiecția demografică scoate în evidență adâncirea disparităților la nivel de unitate teritorial-administrativă.

Figura 48 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente grupe mari de vârstă. Varianta medie

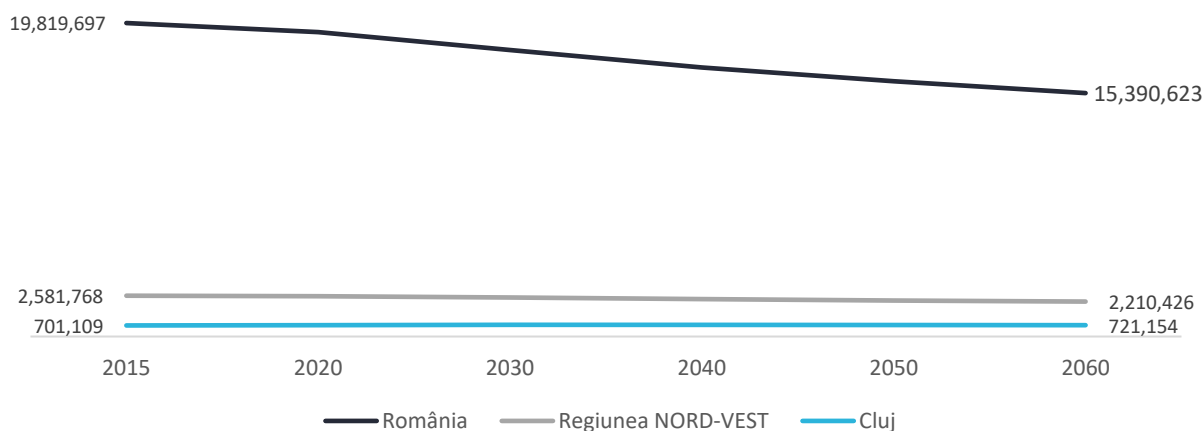

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

Ținând cont de structura pe grupe de vârstă, conform variantei medii, se așteaptă o scădere a numărului de copii și a numărului de persoane de vârstă activă din județul Cluj până în anul 2060. Pe de altă parte, populația vârstnică se așteaptă să crească cu până la 70% în 2060 comparativ cu anul 2015. Îmbătrânirea demografică este un proces început în România de mai bine de un deceniu, fiind un rezultat al scăderii bruște a fertilității și a emigrației de masă în străinătate. Ținând cont că acesta este un proces specific țărilor dezvoltate, stoparea îmbătrânirii populației nu poate reprezenta o strategie în sine. Mai degrabă trebuie identificate soluții care să încetinească dezechilibrul structurii pe vârste.

Conform variantei intermediare a proiecției demografice, populația județului Cluj va continua să crească până în anul 2060. Această dinamică prognozată pentru județul Cluj se află în contrast cu situația la nivel național sau regional. Dacă în cazul Clujului populația ar urma să crească cu 3 procente, în cazul României, populația va recunoaște un declin cu o valoare de -22% iar regiunea Nord-Vest cu o valoare de -14%. Aceste date scot în evidență caracteristica de pol de creștere a județului Cluj și mai ales a municipiului Cluj-Napoca și comunele din aria periurbană.

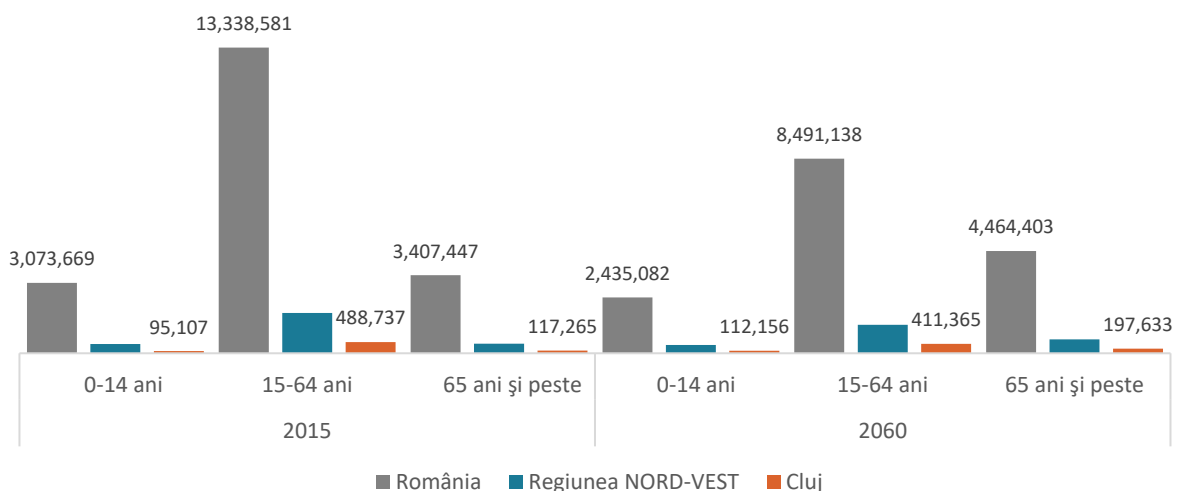
Figura 49 Populația rezidentă înregistrată în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta intermediară

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

Ținând cont de grupele mari de vârstă, varianta intermediară a proiecției populației arată o creștere a numărului de copii și a numărului de vârstnici. Pe de altă parte, populația activă se așteaptă să fie cu 16% mai mică în 2060 comparativ cu 2015. Mărirea ratei de dependență demografică prin creșterea numărului de copii și vârstnici alături de diminuarea numărului de persoane active poate reprezenta o problemă în contextul sistemului public actul de redistribuire și a nivelului salarial din prezent. Totuși, o creștere a veniturilor persoanelor angajate poate contrabalansa efortul financiar de suport al persoanelor din categoriile de vârstă dependentă.

Figura 50 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente, grupe mari de vârstă. Varianta intermediară

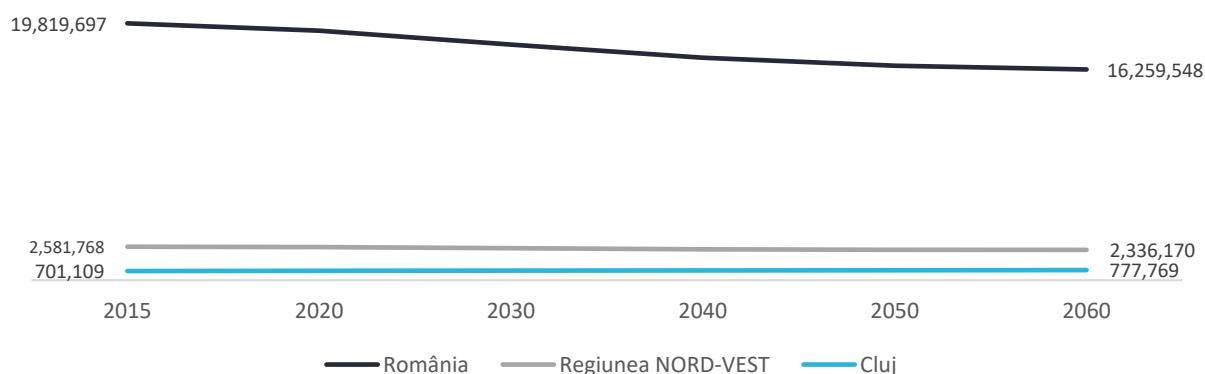

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

Varianta optimistă și varianta pesimistă indică valori negative ale evoluției populației țării și regiunii Nord-Vest. În cazul județului Cluj, varianta optimistă indică o creștere lineară pe parcursul timpului.

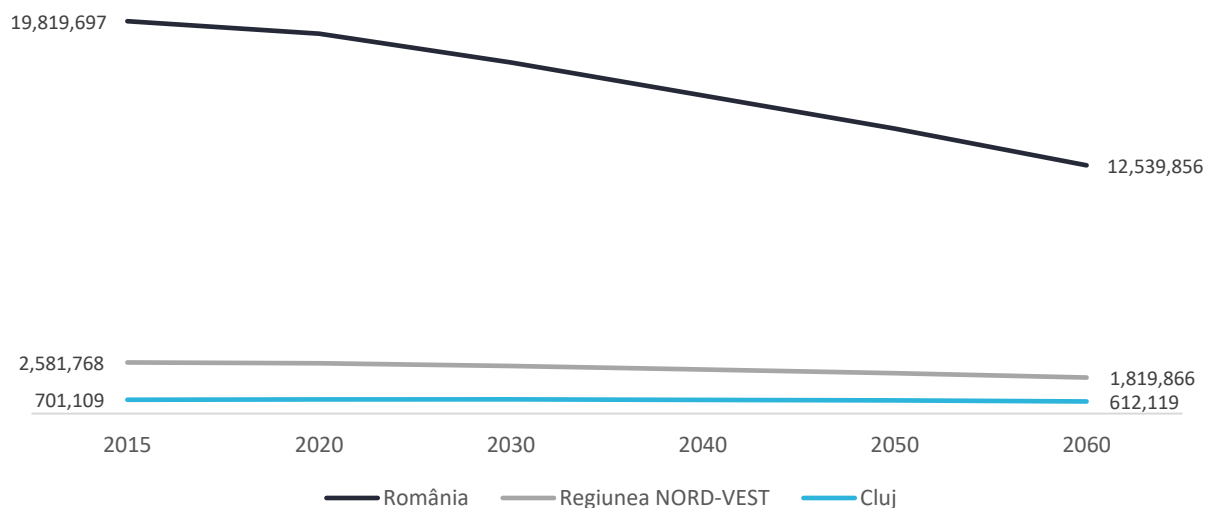
Până în anul 2030, respectiv 2040, populația județului ar urma să crească cu 6%, iar până cu 2060 cu 11%. Varianta pesimistă prognozează o creștere a populației județului Cluj de 3 procente până în anul 2030, urmată de o scădere de -1% în 2040, -6% în 2050, respectiv -13% în 2060. La nivel național declinul populației în perioada analizată are valori între -11% până la -37%, iar la nivelul regiunii Nord-Vest populația ar urma să scadă cu -7% în 2030 și până la -30% în 2060. În context național și regional, județul Cluj urmează o dinamică demografică mai puțin îngrijorătoare. Ambele variante de prognoză demografică arată diferențe majore între valorile de populație așteptate la nivel național, regional, respectiv la nivelul județului Cluj. Chiar și în cazul unui declin demografic, prognoza arată o intensitate net inferioară comparativ cu situația pe țară sau în regiune.

Figura 51 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta optimistă

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

Figura 52 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta pesimistă

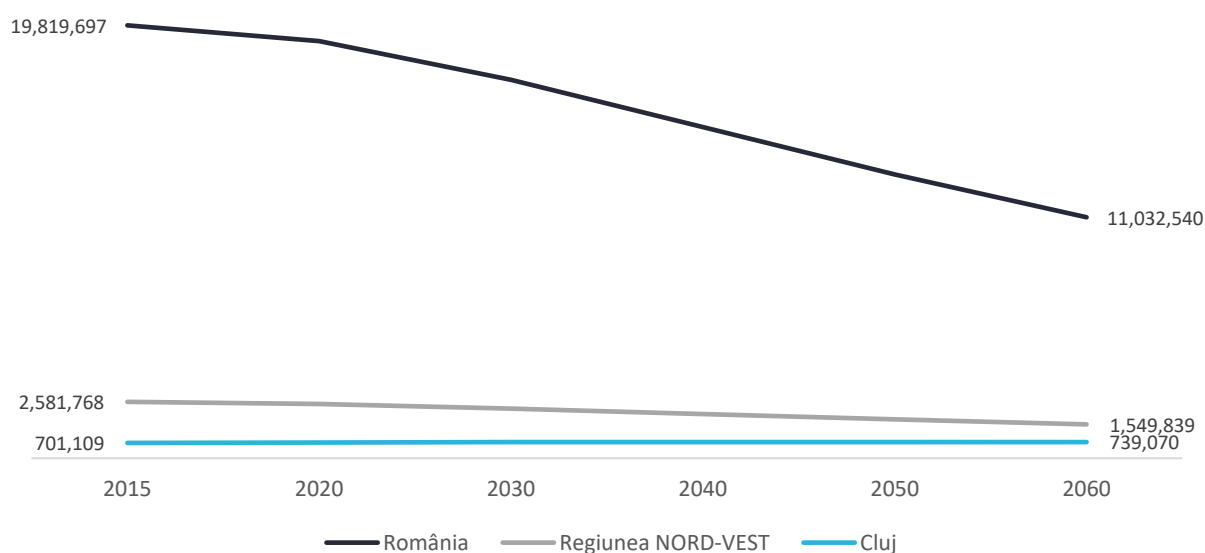

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

Dacă fertilitatea, speranța de viață și migrația ar rămâne la valorile anului 2015, județul Cluj ar ocupa încă o dată un loc privilegiat în clasamentul regiunilor cu dinamică demografică favorabilă. Această variantă de prognoză este cea mai puțin favorabilă României, care va cunoaște până în anul 2060 un declin demografic de peste 40%. Pe de altă parte, pentru județul Cluj, prognoza demografică arată o creștere de 5 procente la fiecare 10 ani.

Rezumând, indiferent care este varianta de prognoză demografică de care se ține seama, comparativ cu regiunea Nord-Vest și România, pentru județul Cluj ne așteptăm la o dinamică favorabilă a populației. În cazul în care se ia în considerare varianta de declin demografic în județ, proiecțiile arată faptul că diferența dintre intensitatea declinului la nivel național și județean este foarte crescută, aceasta fiind semnificativ mai mică în Cluj.

Figura 53 - Populația rezidentă în anul 2015 și proiecția populației rezidente. Varianta constantă

Sursă: Institutul Național de Statistică 2017

4.2. Scenarii și alternative de dezvoltare

În aceste condiții se propun două scenarii pentru dinamica demografică la nivelul județului Cluj. Scenariul de dezvoltare concentrică, bazat pe trendul actual al județului și o alternativă, scenariul de dezvoltare policentrică, care presupune măsuri de reducere a disparităților de la nivelul județului.

- a. **Scenariul de dezvoltare concentrică:** presupune acțiuni de intervenție mai puțin complexe la nivel teritorial și se bazează pe tiparul de dezvoltare economică și infrastructurală actual. În acest caz, municipiul Cluj-Napoca și comunele învecinate rămân singurul și cel mai important pol de dezvoltare al județului. Cluj-Napoca rămâne singurul oraș magnet pentru populația din județ și pentru anumite categorii de persoane provenite din alte județe. Cluj-Napoca și, în general, primul inel al Zonei Metropolitane vor rămâne destinații atractive pentru populația tânără, care urmează și care au absolvit studii universitare, angajată în sectorul serviciilor sau alte sectoare care necesită forță de muncă înalt calificată. Acest scenariu de dezvoltare potențează disparitățile ce țin de structura demografică a județului. Pe de o parte, vorbim

despre o populație tânără, ocupată pe piața muncii și cu potențial reproductiv crescut, localizată în centrul județului, și pe de altă parte, populație îmbătrânită, implicată în sectorul agricol și (în unele zone) în exploatarea forestieră. Creșterea populației bazată pe imigrare și fertilitate va continua în ritmul actual doar în zona de centru a județului, iar periferiile vor continua procesul de declin demografic și îmbătrânire a populației.

- b. **Scenariul de dezvoltare policentrică:** reprezintă o alternativă la situația existentă și presupune intervenții majore la nivel teritorial. Se pot aminti aici dezvoltarea infrastructurii de transport și îmbunătățirea conectivității intrajudețene, crearea de locuri de muncă cu salarii atractive, reducerea șomajului, îmbunătățirea condițiilor de locuire și oferirea de servicii publice de calitate. Astfel de investiții au ca potențial atragerea unei populații emigrante, tinere și creșterea natalității. Pe baza acestui scenariu, județul Cluj poate deveni o alternativă pentru migrația externă, fie permanentă, fie de durată lungă sau scurtă. Pe de o parte, în acest mod se diminuează numărul a persoanelor tinere care emigrează din județ înspre alte țări, și pe de altă parte Clujul devine însuși o destinație pentru migrație. Dezvoltarea policentrică a diferitor tipuri de industrii și activități economice pe raza județului potențează apariția unei dinamici demografice echilibrate și de reducere a decalajelor de dezvoltare dintre UAT-urile din județ. În ceea ce privește volumele de populație, acest scenariu ar putea reduce disparitățile dintre populația oficială și populația rezidentă, și mai ales cea de vârstă tânără.

5. PROPUNERI

Propunerile de intervenție pentru studiul de fundamentare cu privire la populația județului Cluj privesc luarea de măsuri indirecte care vor influența dinamica demografică în diferite forme. Se urmăresc trei obiective majore:

1. Reducerea disparităților de la nivel regional ce țin de structura pe vârste a populației;
2. Reducerea diferențelor dintre volumul populației oficiale și populația rezidentă, cu precădere pentru categoriile de tineri adulți;
3. Diminuarea declinului demografic prognozat în varianta medie, în contextul unor valori îngrijorătoare la nivel național;
4. Integrarea mai eficientă a persoanelor vârstnice ținând cont de nevoile comunității și oferirea de facilități publice pentru îngrijire de scurtă și lungă durată.

În acest sens, măsurile vizează posibile rezultate:

- i. Reducerea emigrației definitive și temporară de lungă durată,
 - ii. Retenția de populație tânără, absolventă de studii superioare la universitățile din Cluj,
 - iii. Creșterea fertilității la un nivel care să se apropie valoarea medie necesară pentru înlocuirea generațiilor,
 - iv. Îmbunătățirea calității vieții a persoanelor de vârstă a III-a, al căror număr este în continuă creștere
- a. **Reducerea emigrației transnaționale:** Principalul motiv pentru emigrația de masă în cazul României este cel economic, înțeles ca migrație pentru îmbunătățirea condițiilor de viață⁴. Astfel, printre cele mai importante măsuri se pot enumera: realizarea de investiții publice în urbanizare, crearea de oportunități de angajare egale din punct de vedere spațial la nivel de județ, dezvoltarea infrastructurii de transport public pe întreg arealului județului pentru a facilita navetismul, îmbunătățirea serviciilor de sănătate la nivel teritorial și regional, îmbunătățirea infrastructurii de utilități pentru asigurarea unor condiții de locuire adecvate și creșterea performanței instituțiilor locale și județene în raport cu necesitățile populației deservite.
- De asemenea, o formă relativ recentă de migrație în străinătate este tradusă în termeni de carieră și de schimbare a stilului de viață. Este vorba aici despre migrația specialiștilor, a persoanelor cu calificare înaltă. Un exemplu concret este migrația medicilor și a personalului sanitar specializat. În acest sens, îmbunătățirea condițiilor de muncă, organizarea mai eficientă a funcționării spitalelor, crearea de linii de finanțare pentru cercetare pot reprezenta soluții care să diminueze migrația „creierelor”.
- b. **Retenția absolvenților de studii universitare:** În anul universitar 2018-2019 numărul de studenți în Cluj-Napoca, proveniți din alte localități este de aproximativ 33 de mii de persoane. În acest moment statisticile nu permit o evaluare holistică a numărului de absolvenți în Cluj, proveniți din afara județului și care rămân pe teritoriul județului. Din acest motiv este necesară realizarea de studii sociologice pentru a măsura gradul de retenție a acestei categorii de persoane, de a identifica traiectoriile profesionale și de a crea algoritmi de prognoză. Vorbind de o populație tânără și cu educație superioară, creșterea numărului de absolvenți care rămân în județ va contribui semnificativ la creșterea disponibilității de forță de muncă angajabilă în diversele sectoare, care deja se află în

⁴ Horváth, István și Anghel, Remus Gabriel 2009. Introducere. În Horváth, István și Anghel, Remus Gabriel (editori), Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești. Iași: Polirom.

expansiune. Pe de altă parte, numărul în creștere a persoanelor tinere conduce la o mărire a potențialului reproductiv al populației.

O a doua posibilă măsură face trimitere la creșterea accesului la locuințe publice și reglementarea pieței chiriilor. Ținând cont de evoluția pe o pantă puternic ascendentă a prețurilor locuințelor în Cluj-Napoca și în comunele aflate în plină dezvoltare imobiliară, apar limite din ce în ce mai mari cu privire la sustenabilitatea financiară a locuirii în această parte a județului pentru o populația numeroasă cu studii superioare.

- c. **Creșterea fertilității:** Numeroasele studii despre tranziția demografică arată o corelație negativă între fertilitate și dezvoltarea socială și economică. Totuși, evidențele empirice de dată mai recentă arată faptul că în țările dezvoltate, relația devine una pozitivă⁵. Această inversare a raporturilor apare ca urmare a modificării relației dintre ocuparea femeilor pe piața muncii și fertilitate. Recent, în țările dezvoltate, fertilitatea devine mai ridicată în contextul în care rata de ocupare a femeilor este și aceasta crescută. Explicația este dată de trecerea la o formă de echitate a relațiilor de gen în ceea ce privește organizarea muncii plătite și a celei gospodărești, neremunerată⁶. Chiar dacă pentru județul Cluj sau în cazul României nu există astfel de analize, suprapunerea zonelor unde există creștere economică cu zonele care prezintă fertilitate crescută sugerează existența unei legături între comportamentul demografic și securitatea financiară a persoanelor și a familiilor. Astfel, se recomandă un set de intervenții: găsirea de soluții pentru a crește gradul de ocupare pe piața muncii, nu doar a bărbaților, dar și a femeilor și implementarea de politici publice, programe și dezvoltarea unui infrastructuri care să ofere suport părinților, în mod egal, pentru o balanță între sarcinile profesionale și cele parentale.

⁵ Myrskylä, M., Kohler, H.P., Billari, F.C. (2009). Advances in Development Reverse Fertility Declines. *Nature*, 60(7256): 741-743.

⁶ Esping-Andersen, G. (2009). *The Incomplete Revolution: Adapting to Women's New Roles*. Cambridge: Polity Press.